

בשם ה' נעשה ונצליח

קונטרס

"אֲבוֹזֵי צֶדֶק"

שע"י בית המטבחים דבאח.

העומד תזות השגזותו של מו"ר הרדה"ג אליהו מלכא שליט"א

רב העיר כרמיאל

ברור הלכתי בעניין

כשרות הריאה לדעת הב"י.

סירכא הניטלת ע"י משיכה קלה, האם סירכא היא וטריפה, או תקרא ריר וכשרה אף לדעת הב"י.

הנה במסגרת עבודת הקודש במלאכת הפיקוח על עניני הכשרות בבית המטבחים, העומד תחת השגחתו של אבי מו"ר ועט"ר רבנו אליהו מלכא שליט"א מרא דהאי אתרא כרמיאל יע"א ראה ראיתי ראות שיש עליהם סירכות הנסרכות בעיקר לשומן הלב ולדופן רחב, או לורדא, אשר לא נותקו בהכנסת ידו של הבודק פנים, וכאשר עולים על שולחנו של הבודק חוץ, הוא מנפח הריאה ומושך את הסירכא, והיה אם נותקה בלא שישאר על הריאה שום רושם כלל ועיקר, מזלף עליה מים ואם אכן אינה מבצבצת, יקרא שמה בישראל **חלק ב"י** אף אם בשעת משיכת הסירכא עולה האבר שאיליו מחוברת הסירכא.

ומידי דברי בזה עם הבודקים ענו ואמרו, שכך מקובל מרבותיהם שאין זו סירכא אלא ריר בעלמא, וע"כ שפיר קרי ליה **חלק ב"י**.

והיות ודין זה צריך מיעוך ומישמוש, ע"כ אמרתי אני הקטן לתור אחר דבריהם של רבותינו הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים, ולראות כיצד ביארו דברי קודשו של מרן הב"י אשר "משולחנו אנו אוכלים".

ועד כמה שידי יד כהה משגת, אדון בס"ד גם בעניני הסירכות שאינם יורדות אלא בקילוף הנעשה ביד חזקה ובזרוע נטויה, ומוחתמות בכל אתר ואתר בחותם "**כשר רבנות**" האם אריך למיעבד הכי. או שמא שומר נפשו ירחק מזה.

וזה החלי בעזרת צור חלי.

(א) הנה הרשב"א (תורת הבית הארוך ב"ב ש"ג לד:) כתב דלא מצאנו שיעור בעוביין של סירכות או בדקותן, וכל סירכא שלא כסדרן **בין היא סירכא חזקה וגסה, בין היא סירכא דקה שבדקות מטריפינן**, לא כהללו שממעכין ביד ואם מתפרקת מחמת מיעוך פורצים ומקילים לומר שאינה סירכא אלא ריר, וזה שיבוש. ועל כן כל הנוהג כך מאכיל טרפות לישראל. ע"ש. והניף ידו שנית בתשובה ח"א סי' דש' דהמיעוך הוא אחד מהדברים שצריכין להתרחק ממנו הרבה, לפי שאין עיקר ויסוד לזה בתלמוד. והגע בעצמך האם יעלה על הדעת לומר שלא תקרא סירכא אלא אם היא כעבות העגלה?! מה עוד שיש מישמוש באצבעות שיכול לגרום שאפי' הריאה והקנוקנות ימחו, וא"כ איזה שיעור נקבע לדבר. ולפיכך גערנו הרבה במי שעושה כן, ואם יעשה אחד בנינו מיעוך ומישמוש נסלק אותו אחר התראה. ע"ש. וכ"כ הרמב"ם (הל' שחיטה פרק יא' הל' ח') וז"ל אם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך ואפילו היה כחוט השערה אוסרין אותה. ע"ש. וכן נראה לדייק ממ"ש בהלכה יא' דסירכא תלויה שאינה דבוקה לא לדופן ולא למקום אחר נהגו בצרפת ובספרד ובמערב להכשיר לאחר שנופחין אותה ונמצאת שלימה מן הנקב. ע"ש. הרי שמכשיר רק היכא שאינה דבוקה, הא אם דבוקה לדופן או למקום אחר מודה הרמב"ם דיש לאסור אף אם נפחוה ונמצאה שלימה מן הנקב. וכ"כ רבינו ירוחם (שם קד סוף ע"ג) בשם ר"ת וגדולי האחרונים דסירכא המטרפת אין לה שיעור ואפילו כחוט השערה טריפה. ע"ש. וכן מצאתי כתוב בתשובות הגאונים (ספר הלכות קצובות הלכות טריפות אות א') דסירכא שניסרכא לצלעות, או לבשר, או ללב, או לחצר הכבד, או לשומן הלב, או לגבי האומות, בין באפי האומות בין בשוליהן בין בגניהן, אפילו כחוט השערה טרפה ואין לה בדיקה לא בנפיחה ולא בעניין אחר. ע"ש. וכ"כ המהר"מ אלשקר (סי' ב') שהעיקר כמו שכתב הרשב"א דכל סירכא מטרפת בין תהיה עבה וחזקה בין תהיה דקה שבדקות טריפה. ושכן מצא בתשובות הגאונים ז"ל. ע"ש. וכ"כ רבי שמואל חלאיו (הובאו דבריו בריב"ש סי' קסג) דאם נמצאה סירכא על גבי הריאה אפי'

כחוט השערה אנו טורפין אותה. והסכים לדבריו הריב"ש. ע"ש. וכ"ש שיש לאסור בזה עפ"י מ"ש העיטור (הל' שחיטה מב:) והרא"ה (בבדק הבית על תורת הבית בית ב שער ג דף לז:) להטריף אף סירכא תלויה. ע"ש. וכ"כ הטור ריש סי' טל' וז"ל נוהגין בכל המקומות לבדוק הריאה, ואם יש בה סירכא פ"י חוט של ריר שיוצא ממנה ונסרך אל מקום אחר, טריפה אפילו אם אין רואין בה נקב, דודאי ניקב אלא שנסתם, וקרום שעלה מחמת מכה בריאה לא חשיב סתימה. וכן באמצע דבריו הביא בשתיקה מ"ש הרשב"א (שם) דכל סירכא שאמרנו אין הפרש בין אם תהיה עבה וחזקה, בין תהיה דקה שבדקות, ולא כהללו שממעכין ביד ואם נתמעכה תולין להקל וכל הנוהגין כן כאילו מאכילין טריפות לישראל, שזה לא שמענו מחכמים בשום מקום ע"ש. ועיין בשו"ת יביע אומר (ח"ה יור"ד סי' ג) ובשו"ת יחו"ד (ח"ג סי' נו'). שהביא שכ"כ הרשב"ץ (בספר יבין שמועה די"ט רע"ב) והארחות חיים (ח"ב עמ' תיג). והכל בו (סי' קא דקט"ז ע"ב). שכל העושה כן כאילו מאכיל טרפות לישראל. ע"ש.

וכ"פ מרן בשולחנו הטהור (סי' טל' סעי' י') וז"ל כל מקום שאסרו סרוכת הריאה אין הפרש בין שתהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגודל, ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולין להקל, וכל הנוהג כן כאילו מאכיל טריפות לישראל. ע"ש. ואף שהרמ"א בסעי' יג' הביא דעתם של המתירין למשמש בסירכות ולמעך בהן, באומרם שסירכא אם ימעך בה אדם כל היום לא תנתק, ואם בכל זאת התנתקה מחמת המיעוך אות היא שאין זו סירכא אלא ריר בעלמא. וכן נהגו במדינות הללו ואין למחות בידם. ע"ש. מ"מ כבר כתב הגר"א באות כו' להעיר על הרמ"א מ"ש הרשב"א בתשובה הנ"ל. ומשמע דס"ל עיקר כהשו"ע להחמיר בזה. ע"ש. וכתב ביבי"א (שם) שכ"פ בשאלתות (שבסוף ס' מעשה רב סי' פ) שח"ו למעך הסירכות במקום שלא נהגו בכך, ושיש להחמיר בזה בביתו, ואף על כליו ישגיח שלא יבשלו בהם בשר זה. וכ"כ השל"ה (בשער האותיות ד"ב ע"ד) שכבר נתפשט הנגע הזה בהרבה מדינות בחו"ל למעך ולמשמש בסירכא. וידוע מ"ש הרשב"א בתשובה שהעושים כן כאילו מאכילין טרפות לישראל, ואף הרמ"א כתב שדבר זה קולה גדולה. אלא שלא מיחה ביד הנוהגים כן, מפני שדרכו לא לסתור מנהג שנהגו בו אחרים. אבל אני קנא קנאתי קנאת ה' צבאות לבלתי שמוע אל המנהג הרע הזה. וע"כ אתם בני, הנני מצווה אתכם שלא תאכלו בשר הנכשר מכח מיעוך, ולא תקנו בשר מהטבח עד שתדרשו ותחקרו אחר זה. וכן מנהג יושבי ארץ ישראל וכל תפוצות ישראל היושבים במלכות תוגרמא להטריף. ע"ש. וכן כתב הרה"ג ר' אהרן מענדל הכהן, אב"ד קהיר, בשו"ת יד רא"ם (חיו"ד סי' א) נגד המנהג שממעכים הסירכות, וקרא תגר על זה. ע"ש. וכן כתב השמלה חדשה (סי' טל' סעי' לה) דמי שהוא בעל תורה ומעשיו כשרים, יזהר שלא יאכל מן שום סירכא. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר מהר"ש ן' סמאון זצ"ל בספרו חרוזי הטרפות סעי' נט' וז"ל וריאה הסרוכה ביד אל תהי מעוכה. ע"ש. וביאר דבריו כמוהר"ר אליהו חיון זצ"ל בספרו טוב לישראל (החונה סביב הספר חרוזי הטרפות שם) דהרב כיוון למ"ש הרמב"ם והרשב"א דאסור למעך ולמסמס הסירכא אפ"י היא דקה מין הדקה כחוט השערה. ע"ש.

והגדיל לומר החכמת אדם (בספרו שערי צדק שער משפטי הארץ פרק יא סי' כו) שאף בני אשכנז הדרים בארץ ישראל צריכים ללכת אחר פסק הש"ע האוסר למעך הסירכות, שכן כיון שא"י אתריה דהרמב"ם והשו"ע, כייפינן לאשכנזים שינהגו כמו הספרדים משום לא תתגודדו, ותדע שאף בחו"ל יש שצווחו ככרוכיא על מיעוך הסירכות, ואיך יעלה על הדעת לנהוג קולא זאת בא"י. ומן הראוי שכל החכמים יתקבצו לגדור גדר לכל ישמע עוד כזאת, ולהתרות בשוחטים ע"ז, ואם לא ישמעו יצוו לרודפם ולהבידלם מקהל ה' עד שיקבלו לחזור בהם ותבוא עליהם ברכה. ע"ש. וחזק דבריו בשו"ת יחוה דעת (שם) עפ"י מ"ש מרן הב"י בשו"ת אבקת רוכל (סימן רי"ב) דעיר שבאו לדור בה ספרדים ואשכנזים, והרוב היו ספרדים, יש לאשכנזים לנהוג כמנהג הספרדים לכל דבר, בין להקל בין להחמיר, מאחר שאין דעתם לחזור למקומם. ואף אם אחר כך נתברו האשכנזים על הספרדים, צריכים כל האשכנזים להמשיך לנהוג כמנהג הספרדים, שכן כיון שהאשכנזים הראשונים בטלו ברוב, נעשו כספרדים ומצטרפים לבטל את

האשכנזים שבאו לאחר מכן. ורשאים האשכנזים לאכול משחיטת הספרדים ובדיקתם, אפילו בדברים שהספרדים נוהגים להקל והאשכנזים נוהגים להחמיר. וגם אם ירצו להחמיר על עצמם אינם רשאים מפני הלעז, ומפני המחלוקת. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי בנימין מרדכי נבון דכיון שבירושלים התושבים הותיקים היו רק מקהלות ספרד ועדות המזרח, ע"כ אף שלאחר מכן עלו מעט מעט מתלמידי הגר"א האשכנזים, עד שנעשו לקהל גדול, מ"מ עליהם לנהוג מעיקר הדין כמנהג הספרדים בין להקל בין להחמיר. ע"ש. וכל שכן בעניין מיעוץ ומשמוש הסירכות, שרוב גדולי הפוסקים יצאו חוצץ כנגדו בדברים כדרבונות, שבזה בודאי יש להם להחמיר כדעת מרן השלחן ערוך. וכן הזהיר בזה בשו"ת ישמח לב גאגין (תאה"ע סי' ד' דף ז') שהואיל ובעה"ק ירושלים ת"ו אנו המרוכים באוכלוסים יותר מכל אחינו בני אשכנז הדרים כאן, יש להורות לכולם לפסוק כדברי מרן בדיני שחיטה וטרפות. וכן מנהגינו מימות עולם.

אלא שכעת באו איזה רבנים אשכנזים והורו היתר לעצמם לפסוק כמנהגם בחו"ל, היפך פסקי מרן הקדוש מרא דארעא דישראל, ומחומרות כל שהוא באו לידי קולות נוראות, ובפרט במיעוץ הסירכות אשר צווח מרן הש"ע דהו כמאכילי טרפות לישראל, לא שתו לבם גם לזאת, באמרם שכן נהגו בחו"ל. ומה יענו על שמדי יום ביומו עוברים על פסקי מרן הש"ע אשר פשטו הוראותיו בכל ערי אה"ק וגלילותיה.

ברם זכור לטוב הגאון ר' מאיר אוירבך מח"ס אמרי בינה שצווח על זה בתוקף כאיש ספרדי, אלא שבעונותינו לא נשמעו דבריו. ע"ש. וכבר כתב בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' שט) בשם רבינו הגאון הנודע ביהודה כי ברוב השלחן ערוך דעת מרן להקל, והרמ"א מחמיר, ורק לענין מיעוץ ומשמוש בסירכות הריאה, מוחלפת השיטה ומרן מחמיר, והרמ"א מיקל, והלואי שהיו חכמי אשכנז מסכימים להקל בכל הקולות של מרן, ולהחמיר כדבריו בענין מיעוץ הסירכות, שכן קולא זו מביאה מכשול יותר מכל הקולות שזכר מרן השו"ע. ע"ש.

ב) ועל כל פנים אנו הספרדים שקבלנו עלינו הוראות מרן השלחן ערוך בודאי שאסור לנו להקל כדעת הרמ"א וסיעתו למעך ולמשמש הסירכא. וכבר כתב מרן החיד"א בשם הגדולים (מערכת ספרים, מערכה ט' אות י"ב. ובספרו דברים אחרים דף כ"ו ע"ב) שספרדי המיקל כדעת הרמ"א, נגד דעת מרן, חייב לעשות תשובה וכפרה ע"ש. וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת חקקי לב (ח"ב דף קצ"ד ע"ג), ובספר מועד לכל חי (סימן ב' אות כ"ג). וכן כתב הגאון רבי חיים פונטרימולי בספר פתח הדביר (ח"ב סי' רל"ב סק"י) ע"ש. וכ"כ הגאון רבי יעקב פראג'י, אב"ד אלכסנדריא של מצרים, בשו"ת מהרי"ף (סימן נ"ט, דף נ"ד) שבמקומות אלה שאנו פוסקים כדברי מרן השלחן ערוך שהוא המרא דאתרא, הרי דבריו הוקבעו כהלכה למשה מסיני שאין בה שום מחלוקת, ואפילו רבים חולקים עליו, וכל הזו מדבריו אפילו מקולא לחומרא, וכל שכן מחומרא לקולא, הרי הוא כאילו זו מדיני התורה, וכמזלזל בכבוד רבו ע"ש. גם הגאון החסיד ר' יוסף נסים בורלא, ראב"ד בירושלים כתב בשו"ת וישב יוסף (דרוש ה' לשבת תשובה דכ"ז סע"ד) שזה כמה פעמים נתפרסמו מודעות על ידינו וכרוזא קרי בחיל, שאף אחד מהספרדים לא יקח בשר מאחינו האשכנזים, מפני שאנו קבלנו הוראות מרן הש"ע המורה שכל המיקל במיעוץ ומשמוש בסירכות הריאה כאילו מאכיל טרפות לישראל. וכ"כ הראש"ל יש"א ברכה בשו"ת שמחה לאיש (חאו"ח סי' ג בד"ה הראת לדעת) לקרוא תגר על אותם ספרדים יחידים שנוהגים נגד חומרות מרן שקבלנו הוראותיו, ואוכלים מבשר שחיטת האשכנזים. עכ"ל היבי"א.

וכן ראיתי להגאון רבי חיים דוד הלוי זצ"ל שכתב בשו"ת עשה לך רב (ח"ד סימנים יט-כ) שגם הרוצים לתלות עצמם במנהג שנהגו להקל, אין להם עתה על מה שיסמכו, שכן הרמ"א כתב (ש) שצריך הבודק להיות ירא אלקים שיודע להיזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח, שהרי כל המיעוץ שנהגו בו בארצות אשכנז, הוא לגלגל הסירכא בנחת בין האצבעות ולא יותר. ועתה עיני חזו איך ממעכים בכח גדול ואפילו בעזרת הצפרניים, ודבר זה מי התירו ומי נהג להקל בו. ואף אם יזהרו למעך ולמשמש בנחת, אין זה

מועיל אלא לאחינו האשכנזים שכבר נהגו להקל בזה. אבל להספרדים שקבלנו הוראות מרן יש כאן איסור מכה הדין, וכבר הרבו חכמי ורבני הספרדים בירושלים בכל הדורות להזהיר בצבור על כך. ע"ש.

וכ"כ הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א בשולחן ערוך המקוצר (ח"ד סי' קכ"ו הערה ז) דבתימן אעפ"י שהיו מפרקים הסירכא בסכין ובדקים בפושרים שאינה מבצבצת, מ"מ לא סמכו על הוראת הרמ"א להחשיב לריר סירכא המתנתקת במיעוץ ומישמוש, והראיה לזה שבספר ראשי בשמים השמיט הגהה זו, ואף תלמידו הזבח תודה כתב בסי' טל' ס"ק נד' וס"ק עו' שאין לסמוך על הגהה זו כמובא בפרי חדש ובפרי תואר. ע"ש. וכן כתבו רבני הבי"ד של העיר צנעא בתשובה להרא"ק אות טו' דלא נהגו אצלינו לעשות ניענוע ומיעוץ ומישמוש בסירכות. ע"ש.

**ודע דהאידינא נשתכחה מכל וכל תורת המיעוץ והמישמוש,
וכבר עידן ועידנים שתורה זו הלכה ונעלמה ואיננה, וש"כ אין
איתנו יודע איך וכיצד לגלגל בנזות הסירכא מנין האצבעות
עד אשר תתנתק מהריאה והיתה כלא היתה.**

**ומאידך נולד בעולם היתר חודש, והוא שמקלפים ומפרקים
הסירכא מעל הריאה, ואם איננה מבצבצת מכשירים
הבלמה.**

**ובאמת מצינו מחלוקת בגמ' ובראשונים גבי סירכא שניסרכא
מאומה לאונה, או מאומה לדופן אם מהני לנתק ולפרק הסירכא,
ואח"כ לגפת הריאה כדי לבדוק שאינה מבצבצת. וכיון שסוגיא
זו היא הבסיס לנידוננו, אמרתי קודם כל דברינו להביא בס"ד
האי סוגיא ולבארה כאשר תשיג ידינו יד כהה.**

הנה גבי אומה שנסרכה לאונה, או אונה שנסרכה לאונה שלא כסדרן נחלקו מר זוטרא ורבינא (חולין מה) אי מהני בדיקה בפושרין, דמר זוטרא סבר דעל כה"ג קאמר רב נחמיה בריה דרב יוסף דבדקי לה בפושרין ואי מבצבצה טריפה, ואי לא מבצבצה כשרה. ורבינא ורב אשי סברי דלא מהני להו בדיקה בפושרין שכן גם אם נאמר שהסירכא באה מחמת מכה, מ"מ אי האי אינקיב טריפה ואי האי אינקיב טריפה. וע"כ גם אם לא ביצבצה אין זה אלא משום שקרום עלה בה וסתמה, וקיי"ל דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום משום שסופו להינקב.

הרשב"א במשמרת הבית (בית ב שער ג דף לד') ביאר הסוגיא אליבא דהתוס' (חולין מז' ד"ה היינו) וכתב דמר זוטרא סבר דהיות וסירכא מטרפת מפני שהאונות מתנדדות וזו מושכת לכאן וזו מושכת לכאן ועתידה להתפרק ולינקוב את עור הריאה, ע"כ בעי בדיקה לראות שבאמת עדיין לא אירע נקב, ואם מוצא שהיא שלמה ואינה מבצבצת כשרה, ולא איכפת לן שעתידה להתפרק. ואילו רבינא ורב אשי פליגי עליה וס"ל דכיון שאחת האונות סופה להינקב אעפ"י שעדיין לא ניקבה כנקוב דמי, שכן כך מידתן של חכמים בטרפות, דכל שיש לה עניין שסופה ליטרף בו בודאי, אסורה. וכיון שאם לא היה שוחטה היתה עשויה להינקב חשיבא מהשתא כנקובה וטריפה. וכן משמע מסתמיות דברי רבא דכל שנסרכה אונה לאונה שלא כסדרן, טריפה ולא מהני לה בדיקה.

ואילו הרא"ה (שם) הכריח דהסוגיא מתבארת עפ"י מ"ש רש"י (מס' חולין מו: ד"ה לית להו בדיקותא) דסירכא מטרת הריאה משום דאין סירכא בלא נקב, ומה דפליגו מר זוטרא ורבינא זה האם אמרינן דודאי ניקבה הריאה, או ספיקא הוי. דמר זוטרא סבר דספק ניקבה הריאה, ורבינא ס"ל דודאי ניקבה. ולפיכך כאשר נסרכה האומה לאונה או האונה לאונה שלא כסדרן למר זוטרא מהני לבדוק הריאה בפושרין לידע אם מה שנסרכה זה מחמת שניקבה הריאה או שמא נסרכה שלא מחמת נקב. ואילו לרבינא לא מהני לבדוק בנפיחה שכן כבר גלוי לנו שאם נסרכה הריאה מיניה וביה, ודאי שניקבה. ע"ש. איך שלא יהיה בין להרשב"א בין להרא"ה העיקר כרבינא דכל שנסרכו תרתי אוני שלא כסדרן טריפה ולא מהני לה בדיקה בפושרין. וכ"כ המ"מ (להר"י כלץ פרק יא ה"ה) דהרמב"ם ס"ל להלכה כר"ת וה"ר זרחיה וקצת מהגאונים הפוסקים דכל היכא שנסרכו תרתי אוני שלא כסדרן טריפה שכן בכה"ג אי האי אינקב טריפה אי האי אינקב טרפה. ע"ש. וכ"כ בעל העיטור (הלכות שחיטה שער ב דף מ ע"א) וז"ל דהיכא שנסרכה מאונא לאומא, ומאונא לאונא שלא כסדרן טריפה, שכן אי אינקב האי טריפה ואי אינקב האי טריפה. ע"ש. והסכים לזה המ"מ (שם) ע"ש.

וכ"פ מרן השו"ע (סימן לט' סעי' ד') דאונא הסרוכה לאונא או לאומה, בין סרוכה מעט בין סרוכה כולה שלא כסדרן, טריפה. ע"ש. וביארו הט"ו (ס"ק ג) והש"ך (ס"ק י) דהיכא שחוט של ריר יוצא מזה ונדבק בזה טרף מטעמיה דרש"י דאין סירכא בלא נקב. או מטעמיה דהתוס' דאף שאין עכשיו נקב, מ"מ סופה להתפרק ויהיה נקב, וכנקוב השתא דמי. ע"ש.

ד) ולעניין ריאה שניסרכא לדופן רחב, הנה הרא"ש (פרק אלו טרפות סו"ס כב') למד ברש"י ובתוס' דס"ל דרבין שאמר בגמ' שם, דמיייתנן סכינא חריפא קאי בשיטת אבימי הסובר דאף אם לא העלתה צמחין חוששין לה, ומיייתנן סכינא חריפא, ואי מצוי דליכא מכה בדופן מטריפינן לה. ושכן ס"ל להר"ף (חולין דף יב.). ע"ש. וכ"כ הרשב"א (בחידושי למס' חולין מה' ד"ה "ומר יהודה" ובתורת הבית הארוך ב"ב ש"ג לו סע"א ובמשמרת הבית שם דף לד') ללמוד ברי"ף שפסק כאבימי ורבין (חולין מה) האומרים דהיכא שנסרכה האומה לדופן מביא סכין שפיו חדוד ודק, וחותך באופן שלא יקרע קרום הריאה בשעה שמושך אותה מן הדופן, ואם מוצא שאין מכה בדופן אמרינן דמחמת ריאה נסרכה וטרפה. ואף אם ניפח הריאה ובדקה בפושרין ומצא שאינה מבצבצת טריפה, שכן אין סירכא בלא נקב, ומה שאינה מבצבצת זה משום שקרום עלה עליה. וקיי"ל דקרום שעלה בריאה מחמת מכה אינו קרום וטריפה. ואת"ל דס"ל דיש סירכא בלא נקב, אכתי י"ל דמטריפה משום שעשויה הסירכא להתפרק מצד הריאה ולהינקב, שכן הריאה קלה להתפרק יותר מהדופן, וכיון שעתידי הקרום להינקב, מעכשיו מטריפינן לה. וכן נהגו הדורות כדברי הגאונים ז"ל דהיכא שאין מכה בדופן טריפה ולא מהני לה בדיקה. ע"ש. וכ"כ בתורת הבית הארוך (שם ובתורת הבית הקצר לד: דאם נסרכה האומא אל הדופן בסירכא, מביאין סכין שתהא פיה יפה ומפרידין אותה מן הדופן, ואם אין מכה בדופן טריפה ולא מהני לה בדיקה אף אם לא העלתה הריאה צמחים. וכן ראוי להורות. עכ"ל. וכ"כ הטור דלדעת רב אלפס דאם אין מכה בדופן לא מהני בדיקה וטריפה אף אם אין רעותא בריאה. ע"ש. וכן כתב הראב"ד בהשגות דהיכא דליכא מכה בדופן טרפה, אף אם עבד נפיחה ולא מפקא זיקא כלל. ע"ש. וכ"כ הכס"מ (הל' שחיטה פרק יא הל' ה') דהראב"ד ז"ל סובר כהר"ף דלית הלכתא כרב נחמיה, וע"כ כל שאין מכה בדופן מטריפינן לה אף אם אינה מבצבצת. ע"ש. וכ"כ הרמב"ן (בחידושי למס' חולין מה) דהלכה כאבימי ורבין דאם אין מכה בדופן תולה הסירכא בריאה וטריפה, ואף דאית לן ספיקא אם נולדה הסירכא מחמת נקב שבאומה, או מחמת נקב שבדופן, מ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא, ולא מתכשרא אף ע"י נפיחה, שכן אין הלכה כרב נחמיה המכשיר ע"י נפיחה, משום דקיי"ל דבשל תורה הלך אחר המחמיר. ע"ש. ובר"ן (על הר"ף חולין יב) כתב דאבימי ס"ל דכל דאיכא סירכא, **בודאי** ניקבה הריאה, וע"כ טריפה בין עלו בה צמחין בין לא עלו בה צמחין. ואף לדברי האומרים שהסירכא מטריפה מפני שהיא עתידה להתפרק, י"ל דס"ל לאבימי דכל שאין בדופן מכה תלינן שהסירכא מהריאה באה שכן רגילה היא בסירכות, ומטריפינן לה אף אם לא העלתה

צמחין, שכן עתידה הסירכא להתפרק מהריאה ולנוקבה. ומסיק הר"ן דכוותיה דאבימי ורבין פסקינן דאי ליכא מכה בדופן טריפה, ולא מהניא לה בדיקה אפי' לא העלתה צמחין. ע"ש.

ה) והנה לא אכחד כי הר"ן (על הר"ף חולין דף יב) הביא שר"ת ס"ל דהעיקר כאבימי אליבא דרב נחמיה (חולין מה) דאף אם אין לה מכה בדופן בודקה בפושרין, ואם מצא שאינה מבצבצת כשרה. ע"ש. וכן השיב ר"ת ז"ל לחכמי מרסיליי"א שאין לחוש בדבר, דהלכתא כרב נחמיה. וכן כתב המרדכי (סי' תרי"ט) בשם ר"ת דהלכתא כרב נחמיה דאף אם לא מצא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי, ואי לא מפקא זיקא כשרה אע"פ שהעלתה צמחים, דכל שעה תלינן בדופן לקולא, ואע"ג דהשתא ליכא ריעותא בדופן מ"מ אמרינן מכה היתה בדופן אלא שנתרפאה יפה, וע"כ אינה ניכרת עכשיו. ע"ש. וכ"כ רבנו זרחיה הלוי (חולין דף יב). דרב נחמיה לא פליג על רבין, אלא דרבין אתא למימר דכשאין מכה בדופן, טריפה מספק עד שיעשה בדיקה, ורב נחמיה אתא למימר דאופן הבדיקה הוא בפושרין. והכי הלכתא דכל שנסרכה למקום שאין הנקב פוסל בו כמו הדופן או שמנונית הלב גם אם אין בהם מכה מהני להכשירה ע"י בדיקה בפושרין, ואם לא מבצבצת כשרה. ע"ש. וכ"כ הרשב"א (בהידושו למסכת חולין מה) לבאר ברש"י דס"ל כהר"ז"ה. דאי ליכא מכה בדופן, בודקים הריאה בפושרין, ואם נמצא שאינה מבצבצת כשרה אף אם עלו בה צמחין. והניף ידו שנית במשמרת הבית (ב"ב ש"ג דף לז:) וכתב דהפוסקים כרב נחמיה ס"ל דאע"ג דס"ל לרב נחמיה בר יוסף דטעמא דאיסורא דסירכא משום דעשויה להתפרק, אפילו הכי מכשר רב נחמיה ריאה הסרוכא לדופן דלא מפקא זיקא, שכן כיון שהדופן קשה והריאה רכה יותר קרוב לומר שהדופן יוציא ליחה וידביק הריאה אליו, מאשר הריאה תוציא ליחה ותדביק הדופן אליה, וכבר ידוע שהמקום שממנו יוצאת הליחה קרוב יותר להתפרק, **אלא דכיון דאכתי איכא חששא שמא נפרקה הריאה וניקבה** מצריכין בדיקה בפושרין, ואם אכן נמצא שעלתה בנפיחה תולין הסירכא בדופן ומכשירין, שכן אם סופה של הסירכא להתפרק, בדופן תתפרק ולא בריאה שאליו נסתבכה, שכן בריאה אין לה אלא אחיזה בעלמא, **וכיון שנאחזה קצת בקרום העליון אינה נוקבת.** ואף את"ל דס"ל שאין סירכא בלא נקב, מ"מ כיון שאפשר לתלות שתתפרק מהדופן ושם יהיה הנקב ע"כ כשרה אם לא ביצבצה. ע"ש. וכן פסק הרא"ה (בבב"ב בית ב"ב ש"ג לה) דהילכתא כרב נחמיה ולקולא, שכן עביד בה עובדא ומעשה רב, ועוד דמר זוטרא ורבינא מסתברא דסברי לה כותיה שכן שקלי וטרי אליביה. וע"כ אף דליכא מכה בדופן, סגי ליה בבדיקת פושרין. ע"ש. וכ"כ בעל העיטור (הלכות שחיטה שער ב דף מ ע"א) וז"ל ריאה הסרוכה לדופן אע"ג דליכא ריעותא בדקינן לה בפושרין, **וה"ה לכל סירכא שנסרכה למקום שיש לתלות שאם אכן יצאה הסירכא ממנו לא ניטרפת הריאה וכגון שנסרכה לחזה או לשמנונית הלב כשרה.** ע"ש. ואף שלמעשה מתיר בעל העיטור רק בבהמת ישראל ולא בבהמת גוי, מ"מ אחר שראה שדעת ר"ת להתיר, כתב אם הייתי בכנופיא עם רבותי הייתי נוטה להתיר אף בבהמת גוי משום דאיכא תרי ספיקא, ספק מהדופן באה הסירכא, ספק מנקב שבריאה, ואת"ל מנקב שבריאה באה הסירכא, אימא קרום עילאה אינקיב קרום תתאה לא אינקיב. ורק אי נסרכה מאונא לאומא, או מאונא לאונא שלא כסדרן טריפה, שכן ככה"ג ליכא ס"ס שכן אי האי אינקיב טריפה, ואי האי אינקיב טריפה. והביא העיטור שכן דעת רבינו שמואל אבן גמע דמפרקינן לה לסירכא ונפחינן לה אי מפיק זיקא טריפה, אי לא אימא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב וכשרה. ע"ש.

ו) וגבי נסרכה הריאה אל שומן הלב, או אל הטרפשו כתב הר"ן (שם) דמדבריו של ר"ת יוצא דכיון שנסרכה הריאה למקום שאין הנקב פוסל בו מפרקינן הריאה משם ונפחינן אותה ואם לא בצבצה כשרה, שאני אומר שמהאבר שאין הנקב פוסל בו באה הסירכא. והו"ה אם נסרכא לגרגרת, או לשמנוניתא דידיה, או לטרפשא דליבא, או לטרפשא דכבדא, או בשמנונית הסמפון. ע"ש. וכ"כ הרשב"א בתורת הבית הארוך (שם) דהר"ז"ה ס"ל כהראב"ד דהיכא שנסרכה לחזה, או לגרגרת, או לשמנוניתא דליבא דינא כנסרכה לדופן. ע"ש. [וצ"ע שכן מדברי הראב"ד בהשגות משמע דפליג על הר"ז"ה וכ"כ הכס"מ (הל' שחיטה פרק יא הל'

(ה) דהראב"ד פוסק כהר"ף דלית הלכתא כרב נחמיה] וכן משמע ממ"ש הרא"ה (בבדק הבית ב"ב ש"ג דף לד): דאף אבימי ורבינא הסוברים דכל דאיכא סירכא בריאה אמרינן דודאי איכא נקב, מ"מ מודו דמהני לה בדיקת פושרין, שכן כיון שנסרכה למקום שאינו נאסר בנקב ע"כ אי בדקה בפושרין ולא ביצבצה תלינן דאותה סירכא באה מחמת אותו מקום שאינו נפסל בנקב. ע"ש. וכ"כ מוהר"ר דוד יחיאל ז"ל (פ"ו דהלכות טריפות לד): שבמלכות קשטיליי"א נוהגים שאם האונא או הורדא סרוכה לאלו המקומות בדקי לה בפשוירי ומכשרי לה. וכ"כ המהר"י בן חביב ז"ל (הביאו הב"י סי' טל' סעי' ו) דמה שכתב הטור דעיניוניתא דורדא לכל מקום שתסרך טרפה, אפילו לכיס שלה. וכן מה שכתב הטור שלכל מקום שיסתרנו האונא או האומא בין לגררת, בין לחזה, בין לשמנונית הלב, בין לטרפשא, אסורה. כל זה לדברי המחמירים באומא הסרוכה לדופן, אבל לדברי האומרים דמהניא לה בדיקה, הו"ה בסרוכה לאלו המקומות נמי מהניא לה בדיקה בין אם האונא או הורדא סרוכים לגררת או לחזה, בין אם העינוניתא דורדא סרוכה לכיסה הכל כשר בבדיקה. וכן השיב הר"ר יוסף בן ישועה ז"ל, דריאה הסרוכה לגררת או לשמנונית או לטרפשות הלב או לכבד, כיון שאין הנקב פוסל בהם, על כן אם עולה הריאה בנפיחה כשרה. והוא הדין והוא הטעם אם הורדא סרוכא לכיסה דבדקינן לה בפשוירי, ואם עולה בנפיחה כשרה. ולפיכך המכשיר ריאה הסרוכה לשומן הלב, ומאידיך פוסל בורדא הסרוכה לשומן הלב, עליו נאמר והכסיל בחשך הולך. ע"ש. וכן בסאמור"ה עיר ואם בדעת ובחכמה, הנהיגו שאם נסרכה סירכא קלה ודקה לאותם המקומות, בין מהורדא בין מהאונה, היו חותכין אותה בנחת באופן שלא תנקב הריאה ובדקינן אותה בנפיחה. וסמכו אותם הראשונים על ר"ת והר"ז"ה הפוסקים שהדופן ואלו המקומות שוים, וכמו שגבי נסרכה לדופן הלכה כרב נחמיה דאם אין מכה בדופן כשרה על ידי בדיקה, ואם יש מכה כשרה בלא בדיקה. הו"ה בנסרכה לאלו המקומות אם יש בהם מכה כשרה בלא בדיקה, ואם אין בהם מכה כשרה על ידי בדיקה. מיהו כ"ז בשיהיה הסירכא דקה וקלה, אבל אם היתה הסירכא לאלו המקומות עבה וחזקה הטרופו אותה בכל גונא. ע"ש. וביאר הב"י דבני סאמור"ה ס"ל שחוטט הדק אינו סירכא, אבל העב הוא סירכא שדברו בה האמוראים. ולכן סירכות חזקות נהגו להחשיבם כסירכות באמת ולאוסרם בהחלט אפילו כשיש מכה. ואילו סירכות שאינם מוחזקות נוהגים כדעת המקילין שאינם נחשבות לסירכות, ומ"מ מחמירים בזה יותר ממנהג הראשונים ומצריכים לחתוך הסירכא ולבודקה. ע"ש.

וכן מוכח ממ"ש הרמב"ם (הל' שחיטה פ"ז ה"ה) דאום של ריאה שנמצאת סמוכה [או סרוכה] לדופן בין שהעלתה צמחים בין שלא העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקבה, וכיצד עושין בה מפרקין אותה מן הדופן ונזהרין בה שלא תנקב, **אם נמצאת נקובה** ואין מכה בדופן, בידוע שנקב זה בריאה היה קודם השחיטה וטרפה. וחזר על דבריו בפרק יא' הל' ה' וכתב דריאה שנמצאו בה סירכות כמו חוטין תלויין ממנה ולדופן, או ללב, או לטרפש הכבד, **חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בדיקה**. ע"ש. וכל שבדקה בפושרין ומצא שלא מבצבצת כשרה. ואף שבפרק ז' הל' ה' כתב בסתם דטריפה, כבר כתב המ"מ (להר"י כל"ץ פ"ז ה"ה) בשם קצת מפרשים דסמך על מ"ש בפרק יא' דטריפה רק לאחר בדיקה. ע"ש. וכ"כ לבאר המה"ר דוד ן' יחיאל ז"ל (הל' טריפות פ"ה לב. הובא בב"י סי' טל' סעי' כב' א) ובכסף משנה פ"ז הל' ה') דהרמב"ם ס"ל דהיכא דליכא מכה לא מחליטין להטריפה מחמת הסירכא אלא אכתי צריך לבודקה בנפיחה ולראות אם ניקבה, ורק כאשר מוצא לאחר בדיקה שניקבה מטריפינן. שכן פוסק כרב נחמיה דהיכא שאין מכה בדופן ולא נקב בריאה, בודקה בפושרין ואם מוצא שאינה מבצבצת כשרה אף אם העלתה צמחין. ושכן מוכח ממ"ש בפרק יא' הל' ה' והל' ו' נראה ע"ש. וכן כתבו הראב"ד בהשגות (פ"ז ה"ה) והלחם משנה (פ"ז ה"ה) דהרמב"ם פוסק כרב נחמיה דאף היכא דליכא מכה בדופן מ"מ בדיק לה בפשוירי ואי מצא דלא מבצבצה כשרה שכן כבר כתב לנו בהל' ח' עיקר גדול יהיה בידך שכל ריאה שנופחין אותה בפושרין ולא יבקב המים הרי היא שלימה מכל נקב. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הריב"ש (סי' קפח) דדברי הרמב"ם מכוונין כדברי ר"ת ז"ל לפסוק כרב נחמיה בריה דרב יוסף דהיכא דליכא מכה בדופן כשרה לאחר בדיקה. והיכא דאיכא מכה בדופן כשרה בלא בדיקה. ע"ש. וכ"כ הכס"מ (פרק יא' ה"ה)

דהרמב"ם ס"ל כר"ת דהילכתא כרב נחמיה דמהני בדיקה בפושרין אף היכא שליכא מכה בדופן ואיכא צמחין בריאה. ואף שבפרק ז' הל' ה' כתב דהיכא שאין מכה בדופן חוששין לה שמא ניקבה, וטריפה בין העלתה צמחים בין לא העלתה צמחים. ולא הזכיר בדיקת פושרין. כבר ביארתי בכס"מ שם שאין זה סותר למ"ש בפרק יא'. ע"ש. וכ"כ לכאר באור שמח (פ"ז ה"ה) דהרמב"ם ס"ל דהיכא דליכא מכה בדופן **ואיכא נקב בריאה** אמרינן דמחמת ריאה בא הנקב וטריפה אף אם נופחין אותה ואין הרוח יוצא, שכן אמרינן דגם קרמא תתאה ניקב ונסתם בקרום, וקרום שעלה בריאה אינו קרום. אבל אי ליכא נקב כלל, אף על גב דליכא מכה בדופן כשירה לאחר בדיקה ואם לא נתבעבע המים הרי היא שלמה מכל נקב ומותרת, שכן אגלאי מילתא דסירכא זו לא היתה במקום נקב, או שמא ניקב רק הקרום העליון בלבד. ע"ש. וכ"כ המ"מ (להר"י כלץ פרק יא' ה"ה) דהרמב"ם ס"ל להלכה כר"ת וקצת מהגאונים הפוסקים הלכה כרב נחמיה הסובר דאף אי ליכא מכה בדופן מ"מ כל שבדק הריאה בפושרין וראה שאינה מבצבצת כשרה **וכן עושיין מעשה בכל סירכא דריאה**, חוץ מהיכא שנסרכו תרתי אוני שלא כסדרן [שכן בכה"ג אי האי אינקב טריפה אי האי אינקב טריפה] ודבר ברור הוא ואין לחוש. ויש ללמוד מתוך דבריו דאפי' היכא שהעיונוניתא דורדא סרוכה לכיסה יש לה היתר ע"י בדיקה, שהרי לא הוציא מהכלל אלא תרתי אוני דסריכן להדדי שלא כסדרן, אבל שאר כל המקומות עושיין מעשה להכשירה ע"י בדיקה, ואע"ג דקי"ל דאין למדין מהכללים אפי' במקום שנאמר חוץ, כבר כתבו התוס' דה"מ במשנה או בברייתא אבל בדברי האמוראים ואין צ"ל בדברי הפוסקים למדין מהם במקום שנאמר חוץ, וכן הדין גותן לדעת אלו. ע"ש.

ח) **אלא שכבר כתב הרמב"ם בפרק יא' הל' ו' שאף שמהדין נראה שהעיקר להכשיר ע"י בדיקת הריאה שנסרכה [וכדעת ר"ת] מ"מ מעולם לא ראינו מי שהורה כך ולא שמענו מקום שעושיין בו כך. ע"ש. הרי שלמעשה סובר הרמב"ם שאין להקל, וכל שנמצאת הריאה סרוכה לדופן, או לטרפיש, או ללב, הרי היא טריפה ולא מהני לבדוקה בפושרין. ואפשר שמחמת כן סתם הרמב"ם בפרק ז' להטריף בכה"ג ולא הזכיר האי בדיקה כלל. וכ"כ המה"ר דוד ן' יחיאל ז"ל דלמעשה מובא ברמב"ם שהמנהג הפשוט בישראל הוא, שאם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך ואפילו היה כחוט השערה אוסרים אותה. וע"כ כל דאיכא סירכא ואין מכה בדופן, המנהג להטריף אף אי לא מפקא זיקא, ומנהג זה בנוי על פי ההלכה ולא כמו שחושבין המון העם שהוא מנהג בעלמא בלא טעמא בתלמוד. ע"ש. וכ"כ המ"מ (להר"י כלץ פרק יא' ה"ז) בשם ה"ר יונה ז"ל דאף שדעת הרמב"ם היתה נוטה כדברי הפוסקין דרב נחמיה להקל אתא וכדכתב בפרק יא' הל' ו', מ"מ בהל' ז' ח' וט' כתב דהמנהג הפשוט בישראל הוא, שכששוחטין את הבהמה או את החיה קורעין את הטרפיש של כבד ובדוקין את הריאה במקומה... ואם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך **ואפילו היה כחוט השערה אוסרין אותה**. וכן אם היה מן הריאה חוט משוך ללב או לטרפיש הכבד או לכיס הלב או לורדא, בין שהיה החוט מן האום של ריאה בין שהיה מן האוזן ואפילו היה כחוט השערה אוסרין אותה, וכן ורדא שנמצאת בדוקה בכיסה או חוט יוצא ממנה לכיסה אוסרין אותה, וחוט היוצא מאזן לאזן שלא על הסדר אוסרין אותה. ע"ש. וביאר המ"מ (שם) דר"ל דמנהג העולם להסכים עם פי' של רש"י וכמה עמודי עולם הסוברין דרב נחמיה להחמיר אתא כמובא לעיל. וכ"כ להדיא בתוס' (חולין מה' ד"ה רב נחמיה) ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשוט. ע"ש. וכן הרז"ה אף שפסק כר"ת, מ"מ לא מלאו ליבו לשנות המנהג שנהגו להטריף בליכא מכה אפי' אינה מבצבצת. ע"ש. וכן בעל העיטור (הלכות שחיטה שער ב דף מ ע"א) לא כתב להקל ע"י בדיקה בפושרין כאשר נסרכה הריאה לדופן או לחזה או לשמונית הלב אלא בבהמת ישראל בלבד, ושכן הנהיגו אבותיו ואבותיו ועשו סייג לתורה להחמיר בבהמת גוי, וע"כ אין לשנות המנהג. ע"ש. וכ"כ הרשב"א (מת. סוד"ה ומר יהודה וד"ה ולענין ובתוה"א שם) דאף שבפרק י"א הל' ו' פסק הרמב"ם כר"ת מ"מ כתב שלמעשה לא ראה מי שהורה כן. ע"ש. וכן כתב הרז"ה דאף שמביאור הסוגיא נראה עיקר כר"ת, מ"מ כיון שנהגו להחמיר לא מלאני ליבי לשנות המנהג. ע"ש. ועיין**

בב"י שכתב דאף שבשלוניק"י נהגו להקל כסברת ר"ת, מ"מ כ"ז מפני שהגוים הדרים בה רובם אינם אוכלים משחיטת ישראל, ואם לא היו סומכים על סברא זו להקל היה הפסד גדול בממונם של ישראל, אבל בשאר מקומות שהגוים קונין הטטרפות אף על פי שהם שחיטת ישראל כיון שאין הפסד גדול בדבר אינם סומכים על סברא זו. וכן נהגי עלמא האינדנא, דאי ליכא מכה בדופן, טרפה ולא מהניא לה בדיקה. ע"ש.

ט) וכן גבי נסרקה הריאה אל שומן הלב, או אל הטרפיש כתב הרמב"ם (הל' שחיטה פרק יא' ה"ח וה"ט) דאם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה משוך ללב, או לטרפיש הכבד, או לכיס הלב, או לורדא בין שהיה החוט מן האום של ריאה, בין שהיה מן האוזן אוסרין אותה, **ואפילו היה כחוט השערה אוסרין אותה**. וכן ורדא שנמצאת דבוקה בכיסה או חוט יוצא ממנה לכיסה אוסרין אותה. וכתב הר"ר דוד יחיא דנקט למעשה כדרך המחמירים דהיכא דליכא מכה אע"ג דלא מפקא זיקא טריפה. ומנהג זה בנוי ע"פ ההלכה, ולא כמו שחושבין ההמון שהוא מנהג בעלמא בלא טעמא בגמרא. ע"ש. וכ"כ הרמב"ן (בחידושו לחולין מ: ד"ה ועינינא) לחלוק על הראב"ד וס"ל דלא תלינן במכה אלא כשהיא בדופן, שכן כיון שהדופן קשה להסתרך מחמת הליחה שבריאה, הילכך תולין בהפך שהריאה שהיא קלה ורכה להסתרך, היא זו שנסרקה מחמת לחה היוצאת **מהנקב שבדופן וכשרה**, אבל בשאר המקומות שהן נוחין להסתרך להריאה כמו שהריאה נוחה להסתרך להן, חוששין שמא מחמת נקב שבריאה נולדה הסירכא וטרפה. ע"ש. וכ"כ הרשב"א (בחידושו לחולין שם ובתורת הבית הארוך שם ובתו"ה קצר לד:) דבמקומנו נהגו שלא להתיר בבדיקה כל שנסרקה לשומן הלב, או לטרפיש הכבד, או לכיס הלב, או לורדא ואפילו יש מכה. ומעולם לא שמענו במקומינו מי שנהג היתר בריאה הסמוכה לאותם מקומות. ע"ש. וכ"כ הר"ר דוד יחיא ז"ל (הלכות טריפות פ"ה ד"ה וראיתי) מעשה בא לידי שהאומא דבוקה לטרפישא וסרוכה בלי פילוש והטרפתיה שכן דוקא גבי סרוכא לדופן מכשרינן, משום דאיכא למימר שהדופן כיון שהוא חזק לקח הריאה והחזיק בה לעצמו, שכן כל דאלימ גבר, אבל הטרפיש כיון שאין בו חוזק לקחת הריאה לעצמו דיינינן ליה שמחמת הריאה בא זה החולי וטריפה. ע"ש. וכתב הב"י (שם סעי' ז') דמשמע דסבירא ליה דכל היכא דסרוך אסור, בין איכא פילוש בין ליכא פילוש. ושכן דעת הרא"ש (פ"ג ס' כה) שכן הטרפיש ריאה הסרוכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם, מטעם דרק גבי נסרקה לדופן שהוא רחב ולחותו מרובה איכא למימר דהריאה נקלטה אליו אבל לא לשאר האיברים ואפי' אית בהו מכה, ולא חילק בין איכא פילוש לליכא פילוש. ע"ש. וכן ס"ל למר יעקב גאון וכדאייתא בפסקי הרא"ש (ס' ט) שאמרו הגאונים למר יעקב שמענו עליך שאתה מתיר לפרק ולנפח את הסרוך לשומן הלב. ואמר חס ושלום לא כך אני מתיר, אלא פעמים שמתוך רוב השומן שבלב, ורוב השומן שבבהמה נסרך לאונות ולאומות ולעינינא דורדא, והתרתי לאחוז הקנה ולנענע הריאה שנים או שלשה פעמים יפה יפה, אם תנתק הסירכא מאליה אני מכשירה. **אבל לפרק ביד לא התרתי**. ע"ש. וכן כתב הריב"ש בתשובה (ס' פ"ה) דהיכא שדבוקה וסרוכא הריאה לטרפיש או ללב אין להקל, וכל הבא להקל קולא גדולה כזו בשל תורה עליו להביא ראיה. ע"ש. וכן כתב בשו"ת התשב"ץ (ח"ב ס' רסג. ח"ג סימן מט) להטריף אומא הסרוכא לטרפיש. ע"ש. וכן כתבו העיטור (לט' ע"ג ד"ה "גגרת" - מ' ע"ד ד"ה "הרת" - מב' ע"ד ד"ה "קנה" - מג. ד"ה "שמנונית" - מז' ע"ד) ורבינו ירוחם (נט"ו ח"ה אות ו' קכד ע"ב וע"ג) דסברת הרמב"ן עיקר ואם נסרקה הריאה לרחם, או לשמנונית הסימפון היורד מבין שתי ערוגות הריאה, או שנסרקה לקנה הלב, או לטרפישא דליבא, או לטרפישא דכבדא הכל אסור. ע"ש. וכתב מה"ר דוד יחיא ז"ל (פ"ו דהלכות טריפות לה) שכן מנהג לישבונו"א. ע"ש. ובדף לד: כתב המה"ר דוד יחיא ז"ל להקשות על הנוהגים בקשטיליי"א להקל, דמאחר שהרא"ש אשר הוראותיו נתפשטו בכל מלכות קסטילייא, פסק לאסור אפילו על ידי בדיקה, היאך התירו הם. ע"ש. וכן הרמב"ם אף שבפרק י"א ה"ו כתב דמן הדין היה שאם הריאה נסרקה ללב או לשאר המקומות, בדקינן לה בפושרים ואם לא נמצא בה נקב כשרה. מ"מ למעשה נשא הרמב"ם פנים למנהג האוסר אותה. ע"ש.

מה עוד כותב הב"י שכבר כתב ה"ר דוד יחיאל ז"ל דאף מה שהקלו חכמי קשטיליי"א ושאלוניקי באלו הסירות, זה רק מפני שהגוים בארצותם ברוב הזמנים היו מחמירים על עצמם ולא היו אוכלים שחיטת ישראל, וממילא אם היו נוהגים כדעת המחמירין היה הפסד גדול בממונן של ישראל. הא במקומות שהגוים כן אוכלים משחיטת ישראל, מודו חכמי קשטיליי"א שיש להחמיר כדעת הרמב"ן והרא"ש הרמב"ם והרשב"א ז"ל. וכן מנהג העולם. ע"ש. וכ"כ הב"י בסעי' ו' דמ"ש המהר"י בן חביב להכשיר ע"י בדיקה ריאה שנסרכה לגרגרת או לשמנונית או לטרפשות הלב וכיוצא בהם. וכן מ"ש להכשיר עינוניתא דורדא הסרוכה לכיסה, זה רק לפי מה שנהגו בשלוניק"י להכשיר בנפיחה אומא הסרוכה לדופן, אבל לפי מה שנהגו רוב ישראל לאסור בכה"ג, שפיר מ"ש הטור דעינוניתא דורדא לכל מקום שתכרך טרפה. וכן שפיר מ"ש הטור דאונא או אומא לכל מקום שיסתרבו בין לגרגרת, בין לחזה, בין לשמנונית הלב, בין לטרפשא טריפה. ע"ש.

וכן פסק מרן בשולחנו הטהור סי' טל' סעי' כב' גבי אומא סרוכה לדופן, דאם יש מכה בדופן, כשרה ואינה צריכה בדיקה, ואם אין מכה בדופן, טריפה ולא מהניא לה בדיקה. ע"ש. **וכן גבי ניסרכא הריאה לשאר מקומות פסק מרן** בס' טל' (סעי' ו' סעי' ז' סעי' כב') דעינוניתא דוורדא לכל מקום שתכרך טריפה אפילו לכיס שלה, ואפילו כולה נדבקת בו. והוא הדין לכל יתרת דכל היכא דסרוכה טריפה. וכן אם נסרכה האונא או האומה לגרגרת או לחזה, או לשמנונית הלב או לכיסו, או לטרפש הלב, או לטרפש הכבד, או לטרפש העינוניתא שהוא סוף טרפש הלב, או לרחם, או לסמפון היורד בין שתי הערוגות או לקנה הלב, או לשמנונית הסמפונות, או לכבד טריפה. ואפילו היא דבוקה לאחת ממקומות הללו בלי פילוש. וכן ריאה הסרוכה לחזה, או לגרגרת, או לשמנונית הלב, או לטרפש וכיוצא בהן, אע"פ שיש בהן מכה טריפה **ולא מהני לה בדיקה**. ע"ש. וכ"כ הפרי תואר (סי' טל' אמצע ס"ק לב' ד"ה קם דינא ובד"ה ואחר שהראנו) דיש להורות כרוב בנין ומניין של ראשונים דכל דליכא מכה טריפה, גם אי לא מפקא זיקא. וצווח ככרוכיא כנגד הפורצים גדר לסמוך על חכמי קסטילייא המקלים. והביא שאף כמוהר"ר חיים גאגין זצ"ל שהיה ממגורשי קשטיליי"א העד העיד שבקשטיליי"א לא הכשירו ע"י נפיחה, אלא שמקורב באו שם פריצים ופרצו החומות להתיר בנפיחה. ומה עלתה בידם שעשאים ה' טרף לפני אויביהם, ובשנת רנב' נתפזרו לארבע רוחות העולם. ע"ש.

אלא דא עקא שמרן בסעי' יא' ובסעי' יג' פסק דסירכא הניטלת בהגבהה, וכן סירכא הניתקת בהכנסת יד הבודק ריר מקריא וכשרה. ע"ש. **הרי שיש סירכות שבשם ריר יקראו ואינם מטריפות**. וא"כ איך כיצד ומתי נדע לחלק בניהם ולהחליט איזה סירכא דקה שבדקות מטריפה את הבהמה, ואיזה סירכא נקראת ריר וכשרה הבהמה אף לדעת הב"י.

וע"מ להבין הדברים אמרתי להביא בס"ד השיטות בדין סירכא הניתקת בהכנסת יד הבודק, ובדין סירכא הניטלת בהגבהה.

בדין סירכא בת יומא הניטלת בהגבהה כתב הכל בו (סי' קא עב סעי' ב' הובא בב"י סי' לט' סעי' יא') בשם ה"ר יצחק הלבן שכל מי שמטריף סירכא בת יומא אינו אלא טועה, שכן כבר כתבו הבה"ג ובתוספות קדמונינו כי סירכא בת יומא לאו סירכא היא, וכיצד נדע אם היא בת יומא, יכניס אצבעו מתחתיה ויגביה קצת, אם נפסקה מאליה מחמת הגבהה **כל שהוא**, בת יומא היא, ואם לאו טריפה הבהמה. ע"ש. וכן כתב הב"ח (סי' לט' סוף אות טו') לבאר דכיון שנפסקה ע"י הגבהה קצת, אין ספק שהוא ריר. ע"ש. וכ"כ הרש"ל (ב"ס של שלמה על מס' חולין פ"ג סי' כה') דמ"ש הכל בו בשם הגדולים להכשיר סירכא בת יומא דברים של טעם הם וראוי לסמוך על קבלתו. ע"ש. וכ"כ הב"י (סעי' י"ב, י"ג) דמהכל בו (שם) משמע שלומד ברשב"א דלא פליג על הר"י הלבן שכן לאחר שהביא מ"ש הרשב"א (תו"ה ב"ב ש"ג ארוך לד: קצר לה.) דכל הנוהג להכשיר סירכא ע"י מיעוץ ומישמוש הרי הוא כמאכיל טרפות

לישראל, הביא הכל בו מ"ש הר"י הלבן להכשיר סירכא בת יומא, ולא כתב שהרשב"א פליג עליה, על כרחך דס"ל דלענין סירכא בת יומא לא פליגי אהדדי. ע"ש.

ומה שכתבו השולחן גבוה (סי' ט"ז ס"ק מא') והגר"ש גרידי שליט"א (בספרו שמן ששון עמ' צח) דלדעת הב"י הרשב"א פליג על הר"י הלבן. ע"ש. הנה בדברי הב"י אפשר לומר דאף הרשב"א שהטריף סירכא דקה שבדקות יכשיר סירכא הניטלת בהגבהה. ע"ש. וכ"כ הרב נדיב לב (סי' כט' דף נח' הובא בשו"ת שמחת כהן יור"ד ח"א סי' צז) לדחות מ"ש השולחן גבוה, ואדרבה אף בדעת הרא"ש והטור י"ל דהגם שמודים להרשב"א שאסור להכשיר הריאה ע"י מיעוץ, אכתי י"ל דס"ל להקל בהכנסת יד הבדוק ובהגבהה כל שהוא, וכדכתב הב"י גופא בדעת הרשב"א דאף שאוסר למעך מ"מ מודה להקל בדין סירכא המתנתקת ביד הבדוק, והגם שהביא זה בשם "יש מי שאומר" דעתו שכו"ע מדו להכשיר. ע"ש. וכן נראה מהרב ערוך השולחן (סי' ט"ז ס"ק קד'). שלומד כן ברשב"א. ע"ש. וכן בשו"ת שואל ונשאל (ח"ה יור"ד סי' ל') חלק על מ"ש השולחן גבוה, וכתב דמזה שסיים מרן דאין להקל אלא בבהמת ישראל ובבדוק ירא שמים ברבים, על כרחך דס"ל כהר"י הלבן ורבנו שמחה, ולא חשש כלל לחולקים, דאי לא ס"ל כותייהו אמאי מוסיף מדידיה על דבריהם. ע"ש.

יא) ובדין סירכא הניתקת בהכנסת יד הבדוק. אמר ר"י הלבן הביאו הכל בו (סי' קא) דקבלה בידי מרבתי ומאת זוכתי הזבח הבקיאים, שכל בהמה שלא הושקתה מים סמוך לשחיטה, כולה מלאה סירכות דקות וקשות, והשוטח צריך שיכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים וימשמש בבהמה בכל צדדיה בין לגבי דפנות בין לגבי שומן, ואז מחמת חמימות הבהמה כל הסירכות הבאות מחמת ריר בעלמא יתנתקו, וכל הסירכות הבאות מחמת צמח יתקיימו. ע"ש. וכ"כ הרא"ש (פרק ג' סי' יד' ובתוס' ברא"ש חולין מו' ד"ה הני תרתי) דבארץ אשכנז נוהגין דכל סירכא המתנתקת כשהטבח מכניס ידו בנחת לבדוק את הריאה, לאו סירכא היא אלא ריר בעלמא שנתפשט מלחות הריאה וכשרה. שכן סירכא אם יפרוך אדם אותה כל היום בין אצבעותיו היא הולכת ומתחזקת. ע"ש. וכ"כ רבנו ירוחם (תוא"ח נתיב טו' ח"ה דף קכ"ג סוף ע"ד) הסירכות המתפרקות בהכנסת יד הטבח אינם סירכות אלא מלחות הריאה הם באות, וכן נהגו באשכנז וברוב מקומות. עכ"ל. וכ"כ הרוקח (הלכות טריפות סימן שפ"ב) דאם יש רירין בבהמה שהם מתפרדין במישמושן ומתפרקים כשרה. ע"ש. וכ"כ הטור דנוהגין במקצת מקומות להכשיר כל סירכא שתינתק כשהטבח מכניס ידו בנחת לבדוק באומרם שאינו סירכא אלא ריר בעלמא שנתפשט מליחות הריאה, שכן הסירכא אפילו אם יפרוך אדם אותה כל היום בין אצבעותיו היא הולכת ומתחזקת. ע"ש. וכ"כ העיטור (הל' שחיטה לח') הני רירין דריאה שמתפרקין כשהטבח מכניס ידו ובדוק שרינן לה, דאמרינן קרמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב. עכ"ל. [מיהו עיין בלבושי שרד (סי' ט"ז אות ק) שכתב מדברי העיטור משמע דהטעם דמכשירינן בזה הוא משום דאמרינן קרמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב מיהו מדברי כל הפוסקים הנ"ל מוכח דפליגו עליה בזה וס"ל דהטעם דמכשירינן סירכות הלשות הוא משום שתלינן לומר שאינם אלא ריר שנתפשט מליחות הריאה. ע"ש]

ועוד כתב הב"י (סעי' י (א) יג (א)). דאף הרשב"א הסובר שהמעכין סירכא בין עבה בין דקה מאכילין טרפות בישראל. אין זה אומר דפליג על המכשירים סירכא שניתקה בהכנסת יד הבדוק, אלא בא לחלוק על הממעכין וממשמשינן. וכן נראה מדברי הכל בו (שם) שאחר שהביא מ"ש הרשב"א דכל הנוהג להכשיר סירכא ע"י מיעוץ ומישמוש הרי הוא כמאכיל טרפות לישראל, הביא דברי רבינו שמחה מויתרי. ע"ש. הרי דסבירא ליה דלא פליגי אהדדי. והכי משמע מדברי רבינו ירוחם (שם קכ"ד סוף ע"ג) שאחר שכתב בשם הרמב"ם (פ"א ה"ח) ור"ת וגדולי האחרונים דסירכא אין לה שיעור ואפילו כחוט השערה טריפה, וכל הממעך סירכא ביד כאילו מאכיל טרפות לישראל, כתב (שם קכ"ג סוף ע"ד) שסירכות המתפרקות בהכנסת יד הטבח אינם סירכות. עכ"ל הב"י. ועיין עוד במ"ש בשו"ת רדב"ז (ח"א סי' קמ"ה וח"ב סי' תש"ז). ודו"ק.

והכתב הש"ך (סי' לט' ס"ק לב), שאביו הגאון למד שהמקור לדברי הר"י הלבן והר"ש מויתרי הוא מהא דאיתמר בגמ' ביצה (ב) ישקה אדם בהמתו ואחר כך ישחוט, משום סירכא

דמשכא. וכתב הש"ך (שם ובנקודת הכסף אות ד') שמצא לדברי אביו ראייה ממאי דאיתא להדיא בהרי"ף דאי איכא סירכא **משמטא**. ושכן כתב הרמב"ם להדיא בפ"ה המשניות (ביצה פ"ה מ"ה). שההשקאה קודם השחיטה גורמת להתיר הריאה, שכן אם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת. ע"ש. וכ"כ התו"ט (שם). ע"ש. וביאר בשו"ת עין יצחק (יור"ד ח"א סי' ט' ענף א' - אות א', אות ד', אות ה'. וענף ד' אות טז) דעל כרחך הני ראשונים ס"ל דתועלת ההשקאה הוא כדי שיהיו נפסקין הסירכות ע"י הגבהה או ע"י הכנסת היד. ע"ש. וכן הוכיח מהכל בו שאחר שכתב דאם נותקו הסירכות ע"י הכנסת יד הבודק או ע"י הגבהה כשרה, כתב דעל כן טוב להשקותה מפני הסירכות. ע"ש. על כרחך דס"ל דמחמת ההשקאה נפרדת הסירכא המדבקת את הריאה לצלעות או ללב או האונות להדדי שלא כסדרן, וממילא אין דינא כסרכא המטרפת, אלא סירכא בת יומא היא ורירא בעלמא הוי. וכן מוכח ממ"ש הערוך בביאור מס' ביצה (שם בפ"ה השני) דהשקו הבהמה בשביל הריאה. וכ"כ בביאורו למס' תמיד (הביאו הבית אפרים בספרו שפת אמת סי' ל"ט ס"ק ל"ב) שהשקו את התמיד כדי שתיפרד הריאה מהצלעות ומהלב בעת ששותה, שכן הצימאון גורם שידבקו הלב והצלעות להריאה. ע"ש. וכתב העין יצחק (שם ענף ד' אות טז' ואות יז) דעל כרחנו לומר דס"ל לערוך דכיון שבקל נפרדת הסירכא המדבקת את הריאה להלב או לדופן, מוכח דלא הוי אלא ריר בעלמא. והו"ה גבי סרכא הניתקת ע"י הכנסת היד דכשרה, שכן דוחק לחלק בין היכא שנפרדת מחמת ההשקאה להיכא שנפרדת מחמת מעשה יד הבודק. ועוד יוצא מדבריו דמזה שלא חילק הערוך בין גסות לדקות, מוכח דס"ל דאף גבי עגלים רכים וטלאים אמרינן דכל שניתקו הסרכות מאיזה סיבה קלה היינו ע"י הכנסת היד, או הגבהה אצבע וכיוצא בזה תלינן לומר דרירא בעלמא הוי וכשרות, ותדע דהלא קורבן התמיד טלה היה, ולגביו כתב הערוך שהשקוהו על מנת להפריד הריאה מן הלב שלא יהיו מדובקים. ולפיכך שפיר יש לנו לסמוך על היסוד הגדול היוצא מהערוך, דכל שניתקת בקל שלא ע"י מיעוץ תלינן ברירא, אף בעגלים הרכים וטלאים. וכשרה. ע"ש. ומהר"ן נמי (על הרי"ף ביצה כא: ד"ה למה) מוכח דס"ל כהערוך והרי"ף שכן כתב דע"י שמשקה הבהמה קודם השחיטה יהא נוח להפשיט הסרכא ולמושכה בקל, שכן הסירכא נדבקת יותר מדאי בבשר. ע"ש. [שלא כמו שכתב הש"ך (שם) דהר"ן פליג על הרי"ף וס"ל כרש"י דטעם ההשקאה הוא כדי שיהיה קל להפשיט את העור, שכן אם היה בכונתו לחלוק על הרי"ף היה לו להזכיר זאת. אלא שבסוף דבריו כותב העין יצחק להליץ בעד הש"ך שאכן אפשר שבאמת הר"ן פליג על הרי"ף, שכן במס' חולין בסוגיא דסרכות הריאה לא כתב הר"ן שתהא מותרת בנתקת ע"י הכנסת היד, או ע"י הגבהה אצבע, וכש"כ בקליפה שלנו. וא"כ שפיר מ"ש הש"ך דהר"ן ס"ל כרש"י דטעם ההשקאה הוא כדי שיהיה נוח להפשיט העור, ולא בשביל שיתנתקו הסירכות. ואף בדעת הרמב"ם י"ל דלא ס"ל בהרי"ף, שכן בהלכות שחיטות פרק י"א לא כתב להקל היכא שניתקה ע"י הכנסת היד, או ע"י הגבהה אצבע, וכ"ש שלא כתב להקל בקליפה שלנו. ע"ש]

וכ"כ הב"ח (או"ח סי' תצח' אות ג') דאין בהשקיה צד של הערמה, שכן קים להו לרבנן דסירכא גמורה לא תנתק ע"י השקאה, ורק סירכות הבאות מחמת זיעה הם שיתנתקו מחמתה, וראיה לזה ממ"ש הכל בו גבי סירכא הניתקת בהכנסת יד הבודק או בהגבהה, דאי לאו דרירא בעלמא היא לא היתה נתקת בכה"ג. ע"ש. וכתב העין יצחק (שם אות ג') דמתירוץ הב"ח מוכח דס"ל דהגמ' בביצה באה ללמד דכל סרכא הניתקת בקל מקלינן, משום דהוי ריר בעלמא. ותועלת ההשקאה הוא לרכך אותה, וממילא ע"י ריכוך ניתקת בקל ואין בזה שום הערמה כלל. וכ"כ הגר"א (סי' ל"ט ס"ק כה) דהמקור למ"ש מרן להתיר סירכא הניתקת מחמת הכנסת יד הבודק וכן המקור למ"ש הרמ"א להתיר מיעוץ הוא הגמ' בביצה (שם) המלמדת דאותם רירין הנשמטים מחמת הכנסת יד הבודק, ואותם רירין הנמשכים מחמת מיעוץ הם אלו שההשקיה משמטא ומשכא להו. ע"ש. וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"א סי' מט'). ע"ש. וכ"כ בספר מקור מים חיים (יור"ד סי' ל"ט ס"ק א' הובא בעין יצחק שם) שהסמך למה שנהגו להקל ע"י מיעוץ הוא מהא דאיתמר בגמ' ביצה דסירכות המתנתקות ע"י השקאה ריר בעלמא הו, שכן סרכא גמורה לא תנתק לעולם מחמת השקאה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ט סי' יט) ע"ש.

ודע דהמעין בדברי ר"י הלבן שהביא הכל בו יראה שריבותא אתא להשמיענו, דלא מבעיא היכא שנותקו הסירכות בהכנסת יד הבודק דשרי, אלא אף אם גותרה איזו סירכא שלא נותקה בהכנסת יד הבודק, מ"מ אם כאשר מגביהה באצבעו ניטלה, נמי ריר בעלמא הוי ושרי. וכן מדויק ממ"ש בסוף דבריו וז"ל אם לאחר שנותקו כל

הסירכות מחמת הכנסת ידו, הוציא הריאה לחוץ ומצא טרפות אחרות, אין לבדוק כי אם כמו שהעידותי מפי הגאונים ולא יותר. ע"ש. היינו שיכניס אצבעו מתחת הסירכא ויגביה קצת ע"מ לבדוק אם ניטלת בהגבהה. וכ"כ בשו"ת שמחת כהן (יר"ד ח"א סי' צ"ד). דאף אם מחמת הכנסת היד לא נותקו כל הסירכות, אין לומר שלא יועיל עוד לבדוק אם ניטלת הסירכא בהגבהה, שכן לעולם בהגבהה כל שהוא יש יותר קלילות ביד מאשר בהכנסת יד הבודק, ומה שניתקה הסירכא מחמת ההגבהה ולא מחמת הכנסת ידו י"ל דזה משום שהבדוק פנים לא העביר עליה ידו כפי מה שראוי אלא ברפיון ידים גדול. ואין לחוש שמא הבדוק חוץ יגביהה בחוזק, שכן גבול גבלו בה רז"ל והוא שלא יוגבה האבר שבו הסירכא, וזה ניכר בחוש הראות. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר אליהו חיון (שם סי' ט) וז"ל דהיכא שנשארה איזו סירכא שלא הלכה מחמת הכנסת יד הבודק, אזי מניח אצבעו תחת הסירכא ומגביה קצת ואם ניתקה בהגבהה כל שהו כשרה. ע"ש.

ולהלכה פסק מרן השו"ע כהר"י הלבן בין גבי סירכא הניטלת בהגבהה, בין גבי סירכא הנתקת בהכנסת יד הבודק. וז"ל בסעי' יא' יש מי שכתב שמכניס אצבעו תחת הסירכא ומגביה קצת, אם נפסקה מחמת הגבהה כל שהוא, סירכא בת יומא היא וכשרה, ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ה' מרבים. ובסעי' יג' כתב וז"ל יש מי שאומר שהבדוק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים ואם נתפרקה שום סירכא כשמכניס הבדוק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובדוקה, אם היא סירכא ימצא ראשה בריאה או בדופן, ואם לאו רירא היא וכשרה. ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ה' מרבים. וכ"כ בשולחן גבוה (סי' ט"ל ס"ק מא') דמכאן נשתרבה המנהג בשאלונקי דבדוקים ע"י הגבהה אף סירכא מינייה וביה, ואם נתקת כשרה. ואע"ג דקי"ל כמאן דאמר אין סירכא בלא נקב, וא"כ הו"א דהיכא שניסרכא שלא כסדרן ממ"נ נטרפה, שכן אי האי מינקב טריפה ואי האי מינקב טריפה, י"ל דהכא כיון שניטלה בהגבהה מוכח שאינה סירכא ממש אלא סירכה בת יומא ולפיכך כשרה. וכ"כ הפרי תואר בסוף דבריו (סי' ט"ל ס"ק ח"י) דממרן משמע שפוסק בזה כרבנו שמחה. והסכים לדבריו באומרו דמילתא מסתברא למיסמך עלה, שכן כל שהסירכא נימחתה באופן שלא נשאר אחד מב' ראשיה מוכחא מילתא דלא הויא אלא ריר בעלמא, אלא דכיון דלא כל הכוחות שווים ואין אנו בקיין לידע איזה חוזק מכשיר, ואיזה חוזק מטריף, אין לסמוך על זה אלא בדיעבד ובבהמת ישראל דוקא, וע"י בודק ירא שמים ברבים כמובא במרן זיע"א. ע"ש. וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי (ה"א יר"ד סי' ב' אות י"ג) בשם הרב תורת הזבח דהטעם שמרן הצריך בודק ירא שמים ברבים הוא משום שחושש שאם הבדוק לא יהיה כזה, יגביהנה כנשר ולא יודיענו. ע"ש.

הלכה למעשה

סירכות שהתנתקו מזומת הכנסת יד הבודק, יש להכשיר הריאה, בתנאי שהסירכות נותקו בנזות ובקלות, ולא ביד זוזקה וזרוע נטויה – ובתנאי שהסירכות נותקו לגמרי, ולא נשאר בריאה ובדופן שום רשום של סירכא כלל – ובתנאי שהבדוק ניפוח הריאה וראה שאינה מבצבצת כלל ועיקר – ובתנאי שהגבהה שייכת לישראל – ובתנאי שהבדוק ירא שמים ברבים.

וכמו כן סירכא שניטלה בהגבהה יש להכשיר בתנאי שהבדוק הכניס ידו מתחת הסירכא והגביהה בנזות באופן שלא הגביהה האבר שאליה מזוזברת הסירכא – ובתנאי שהבדוק ניפוח הגבהה

**וראה שאינה מבצעת כלל - ובתנאי שהזהמה שייכת לישראל
כלכל - ובתנאי שהבודק ירא שמים ברבים.**

ב) אחר הדברים האלה עלה במחשבה לומר דיש מקום להצדיק מעשיהם ולהחשיב לריר כל סירכא דקה הנקלפת במשיכה קלה ועדינה, באופן שלא נשאר על הריאה שום רושם כלל ועיקר. שכן לא מבעיא לר"ת הרז"ה הרא"ה המהר"י בן חביב הר"ר יוסף בן ישועה רבינו שמואל אבן גמע רבני קשטיליי"א וחכמי סאמור"ה הסוברים דאף סירכא גמורה היוצאת מהריאה או מהאונה או מהורדא ונסרכת לדופן, או לחזה, או לשומן הלב, או לגרגרת, או לשמנינותא דידיה, או לטרפשא דליבא, או לטרפשא דכבדא, או לשמנונית הסמפון שרי לנתקה ולבודק הריאה שאינה מבצעת.

ואף לשיטת הב"י דהעיקר כהר"ף ודעימיה שיש להטריף בכה"ג, י"ל דהיכא שהסירכא דקה וניתקת במשיכה קלה ועדינה כשרה. שכן מאי שנא ממה שכתב מרן להכשיר היכא שהכניס הבודק ידו וניתק הסירכא. וכן ראיתי בשו"ת היעב"ץ (ח"ב סי' קמ"ו) שכתב דמזה שהכשיר מרן השו"ע ריאה שניתקו ממנה הסירכות בהכנסת יד הבודק על כרחך דס"ל דאף הרשב"א שאסר מיעוץ ומישמוש לא אסר למעך ולנתק אלא את הסרכות שהם עבות, אבל סירכא שאינה עבה ומתנתקת ע"י משיכה הכל יודו דכשרה. ע"ש. ועל אחת כמה וכמה שיש להקל בזה עפ"י מ"ש הכנה"ג (שם) להוכיח מהב"י דאף אם הכניס הבודק ידו בחוזק ובכח ס"ל להר"י הלבן והר"ש ויטרי דכשרה. ע"ש. כ"ש שיש להקל בנידון דידן שמקלף הסירכא בעדינות. וכן כתבו הרש"ל (ביום של שלמה על מס' חולין פ"ג סי' כה) והחגורת שמואל (על לבוש סי' לט' אות מח). והזבחי צדק (ח"א סי' ט"ו אות קצה) ללמוד בר"י הלבן ובמרן דמה שכתבו "הבודק יכניס ידו בבהמה בזריזות" היינו בכח ובחוזק. ע"ש. וכ"כ הפרי תואר (סי' ט"ו ס"ק ה') דמדברי הראב"ה [נראה דכוונתו להר"י הלבן] משמע דכל סירכא הניתקת בהכנסת יד הבודק, אינה סירכא המטרפת אפי' הכניסה בכח, ושכן ס"ל לרבנו שמחה מויטרי דכל שלא נשאר מראשיה בריאה או בדופן כשרה אף אם ניתקה מחמת שהכניס הבודק ידו בחוזק. ע"ש. וכ"כ בשו"ת אשר לשלמה (סי' נ"ג) דמהב"י מוכח שהר"י הלבן והר"ש מויטרי מכשירים אף אם הכניס ידו בחוזק. ע"ש. וכן כתבו הרבנים המורים בעוב"י תונס בתשובה כתב יד והיא נדפסה בשו"ת ישיב משה (ח"א סי' כ"ח הובאו דבריו בשו"ת שואל ונשאל ח"ה יור"ד סי' ל') ללמוד במרן דמ"ש יכניס ידו בזריזות היינו בחוזק יד. ע"ש. וכ"כ הגר"ש קלוגר בספרו טוטו"ד (תניינא הל' טרפות סי' ק"י) דעפ"י מ"ש מרן גבי סירכא שנותקה מחמת שהכניס ידו בזריזות, דאם לא נמצא ראשה לא בדופן ולא בריאה רירא בעלמא היא וכשרה, י"ל נמי דמרן יכשיר היכא שהבודק משך בידו סירכא שניסרכא לדופן, וכשבדק הריאה לא ניכר המקום שהיתה בו הסירכא. ע"ש.

ג) נמצא יוצא לכאורה, דאם כשהכניס ידו בחוזק וניתק הסירכא אמרינן דריר בעלמא הוי וכשר, כ"ש שנוכל לומר דאם נמצא חוט היוצא מהריאה שנסרך לשומן הלב, וקילפו הבודק חוץ בקלות ועדינות, עד שלא נשאר כל הריאה שום רושם כלל ועיקר, ריר בעלמא הוי, וכשרה הבהמה אף לדעת הב"י, שכן למה ומדוע נחלק בניהם ונאמר שרק מה שנותק בהכנסת היד, כשר אף אם נעשה בחוזק, ומה שניתק הבודק חוץ ע"י משיכה קלה טרף!? ואדרבא הלא לאחר שמוציא הריאה יותר מתחזק ונסרך וכדכתב הלחם חמודות (שם) בשם הר"י הלבן שמיד כשתוציא כזאת ריאה לחוץ, תגרום שאפי' רירין שאינן סירכות יתקשו ויעשו חזקים. ע"ש. ואם בכל זאת ניתקה במשיכה כל שהו, אות היא לעולם דרירא בעלמא היא וכשרה.

ויתרה מכן ראיתי שכתבו הדעת קדושים (להגאון מבוטאשטש, הנמצא סביבות ספר תבואת שור סי' ט"ו ס"ק נ"ה) ותלמידו המקדש מעט (שם ס"ק ק"ג) דכל שהכניס הבודק את ידו בקלות בלי שום כח, ונותקה הסירכא באופן שלא נשאר שום דלדול, חשיבא ריר בעלמא וכשרה אף שניכר מקומו בריאה היטב. ע"ש. והסכים לדבריהם הבית דוד (ח"ו יסודי הבית סק"א אות ד'). ע"ש.

ועיין עוד בדרכי תשובה (סי' ט"ל אות שפה' ובאות שצא') שמצא בתשובת התשב"ץ (בחוט המשולש טור ג') שכתב נמי מעשה בריאה שיצא ממנה חוט עב קצת ולבן כשומן, וארוך הרבה ומדולדל ודבוק בדופן, ואחזותיו בידי בנחת ונפסק והתרתי הבהמה שכן כזה ריר אינו יוצא מנקב, וגם אין חשש שיתפרק מהריאה ויגרום לה נקב, לפי שהוא ארוך הרבה ומדולדל. וכ"כ לבאר בדעת תורה (סי' קנ"ה) דהטעם שהתיר הרשב"ץ הוא משום שאין מראיתו דומה לסירכא. ע"ש. וכ"כ הדרכי תשובה בסוף אות שצא' דהכל מודים שאם ניכר שהיא רירא וליחה קלושה אין להחמיר אף אם נשאר רושם בריאה באיזה מקום היה דבוק הריר. ע"ש. על אחת כמה וכמה כשלא נשאר שום רושם כלל ועיקר. וכ"כ המהרש"ם (חלק ג סימן לח) שחקר ומצא שנהגו כל הבודקים להכשיר היכא שהסירכא נותקה מחמת שאחזו בה, ובתנאי שלא ישאר על הריאה שום שורש, ושלא תבצבץ. וטעמם דכמו שבריינוס הקלו לקלוף הסירכא בין היא רחבה קצת, בין היא רחבה הרבה, הכא נמי אם אחזו הסירכא ע"מ לקולפה והיא ניתזת בקלות מן הריאה, ולא נשאר שום שורש, דינה כדין סירכא שקילפה דכשרה. ואין לחשוש שעשה ניתוק ממש, שכן כאשר מתנתקה בניתוק ממש החוש מעיד שנשמע כמו ניתוק של חוט, ועוד כאשר מנתקה מצוי שישאר שרש בריאה, ובנידון דידן איירי שלא נשאר מידי. ולפיכך כיון שכולם נוהגים כן יניח להם לאחוז במנהגם. ואדרבא יש להמליץ עליהם זכות ולא להוציא לעז. ע"ש. ותנא דמסייע להו הוא הנוב"י שכתב במהדו"ק (יור"ד סי' יב) דהטעם דמכשירינן ע"י מיעוץ ומישמוש הוא משום דסבירא לן עיקר כהתוס' דסירכא מטרפת משום שע"י נגוד הריאה האונות עשויים להתפרק עם הקרום, ותינקב הריאה במקום שדבוקה בו הסירכא, וכל העומד להינקב כנקוב דמי. ולפיכך כל שעברה הסירכא ע"י מיעוץ ומישמוש מוכח שלא נידבקה בריאה בחוזק, וממילא גם אם תתפרק לא תינקב הקרום וכשרה. ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין, שכל סירכא דקה שהתקלפה במשיכה קלה, י"ל לכאורה דמוכח שלא נידבקה בחוזק, וממילא לעולם לא היתה ניקבת הריאה מחמתה. וכ"כ בדעת קדושים (סי' ט"ל ס"ק ט"ז) ובספר ברכת משה (בקונטרס יפה לבדיקה שער ה' נתיב ג' אות ב' הביאם הד"ר"ט סי' ט"ל ס"ק תעד') דהיכא שהסירכא דקה וקלה וסרה בנקל, לא חשיבא סירכא גמורה אלא ריר בעלמא. ע"ש.

וכן בשו"ת שאילת יעב"ץ (סי' קמז) כתב דאף הרשב"א לא דיבר אלא בסרכות המטריפות בודאי, אבל הסרכות החדשות הללו שאינן מטריפות בודאי, לא דיבר. נוסף עליהם טעם לשבח שאפ"ל היתה כאן סרכא לפנינו סרוכה לשומן הלב עדיין אני אומר שא"א לדונה כטריפה ודאי, שכן כיון שלא נזכר כלל בחז"ל דחשיבא סירכא, מניין לנו להוסיף על דבריהם, מה גם דידוע שחז"ל לא חשו לסרכא אלא כשעומדת במקום שעתידה להתפרק ולינקב הריאה, אבל במקום רביתא כהך סירכא דכסדרן לא מיטרפא כיון דמינח נייחא ולא מנתקא. והכא נמי אפשר לומר דכשסרכא לשומן מינח נייחא ולא מנתקא. ועוד כמו שגבי ניסרכא לדופן צר אמרינן דדופן סותמתה וכשרה, ה"נ נימא דאפ"ל יש נקב בריאה כשרה מחמת שהשומן סותמו, דהא קי"ל לשומן הלב טהור וסותם אפ"ל יש נקבים בקנה הלב וכדאיאתא בסי' לד', וא"כ מהיכי תיתי לומר מה שלא זכרו חז"ל דכאשר סרוכה לשומן הלב טרפה ודאית, ואדרבא נראה שסירכא זו אינה אלא התפשטות של ליחה ושומן. ואף שחלילה להקל בניסרכא לשומן אחרי שאבותינו נהגו להחמיר בזה, מ"מ כ"ז בשניסרכא ממש **אך אם עוברת מיד פשיטא דליכא דחש מלומר דאם אינה מבצבצת יש להחשיבא כרירא בעלמא, אף שלא בשעת הדחק.** ע"ש. ודע שאף שבנו של היעב"ץ מוהר"ר משלם זלמן אב"ד לונדין לא כתב להקל בניסרכא לשומן הלב אלא א"כ תיתנתק בהגבהה, והסכים לדבריו היעב"ץ בתשובה סי' קמ"ה, מ"מ מדבריו כאן בסי' קמ"ו נראה שמקל אף בניתקה ע"י ניתוק ומשיכה. כמבואר לעיל. ופשוט שאף בנו יודה לדבריו דיש להכשיר בכה"ג שמתנתקת במשיכת היד ולא מבצבצת. ע"ש.

וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"א סימן מט) דבניסרכא לשומן הלב איכא ספק ספיקא שמא באה מהשומן ולא מהריאה ואת"ל שבאה מהריאה, שמא אינו רק מהפשטת הליחות ולא מחמת נקב. ולמד כן ממ"ש התוס' (חולין י"א ד"ה אחיא) והרא"ש (חולין פ"ק סי' טז). ע"ש. ויתרה

מכן כתב בח"א סי' מז' - ובח"א סי' נא' - ובח"ב סי' כח' - ובח"ה סי' רעו' דכל שאין הסירכא יוצאת מגוף הריאה יש להכשיר, **שכן כיון שהסירכא עברה בנקל ע"י שקלף קרום מהריאה ועברה הסירכא יחד עם הקרום, איגלאי מילתא שאינה סירכא מגוף הריאה רק ליחות בעלמא, וכקרום דריינוס הוי כמ"ש האחרונים, ובפרט בניסרכא לשומן הלב. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר יוסף ב"ר יעקב יחזקיה גרינוולד זצ"ל בספרו ויען יוסף (יור"ד סי' קסא' אות ה') דאף שהמבקשים בשר גלאט מסתמא כוונתם לבשר שלא הוצריכו להסיר ממנו הסירכות כלל, מ"מ במדינתנו שהיו הרבה חסידים המקפידים לאכול גלאט, קראו גלאט גם לבשר שהסירו ממנו סירכות קלות, ורק אם כשהיו סירכות קשות, הצריך תחבולות גדולות בשביל להסירם, החמירו שלא לקוראו גלאט. וע"כ מי שמקפיד לבקש "גלאט" מסתמא כוונתו לכל הפחות על מה שקורין פה גלאט, היינו שהיו רק סירכות שסרו בקלות, אבל היכא שצריכים להתאמץ בקליפת הסירכות, א"א לקרות לבשר זה "גלאט". ע"ש.**

וכ"ש שיש להקל עפ"י מ"ש בשולחן גבוה (סי' טל' ס"ק מא') דאף שהרמב"ם כתב שאם נמצא חוט יוצא מהאומה ונסרך ללב או לטרפש הכבד או לכיס הלב או לורדא טריפה אפ"י הוא כחוט השערה. מ"מ מנהג שאלונקי להכשיר כל אלו הסירכות בנפיחה. ע"ש. ומשמע מהשולחן גבוהה שבשאלונקי הרחיבו ההיתר והקלו אף אם היה אפשר למכור הבהמה לגוי, שלא כמו בזמנו של הב"י שנהגו בשאלוניק"י כחכמי קשטיליי"א להקל באלו הסירכות מפני שהגוים בארצותם לא היו אוכלים שחיטת ישראל, והיה הפסד גדול בממונן של ישראל. כמובא בסי' טל' סעי' כד'. ע"ש.

הִנֵּה שְׁמַעְנוּ מִפִּיהֶם וּמִפִּי כְּתָבְךָ שֶׁל כִּמְהָ מַגְדוּלֵי וּמְאֹרֵי הַדְּוֵרוֹת הָאֲזוּרוֹנִים שֶׁהִנְאֵנוּ לְעֵיל, שְׂאֲכֹן יֵשׁ זִוְטִיָּן שְׁזִיכֵר וַיְדוּעַ לְבוֹדֵקִים שֶׁבָשֵׁם רִיר יִקְרָאוּ, וְכֹל שֶׁהוֹלֵךְ בְּקָלוֹת וּבְנֹזוֹת כְּלֵאזֵר יָד בְּלֵי שׁוֹם כֹּזֵז, וְלֹא זִיכָר מִקוֹם דִּיבוֹקוֹ בְּרִיאָה, וְלֹא נִשְׂאָר עַל הַרְיָאָה שׁוֹם רוּשֵׁם וְשׁוֹם דְּלִדּוֹל, שְׁפִיר יִקְרָא שְׁמוּ בִּישְׂרָאֵל "גְּלֵאֵט כֶּשֶׁר".

(ד) מה גם שהיה מקום לצרף לזה מה שכתבו הפוסקים דסירכא אינה מטרפת בודאי אלא מספק. וזה ראשונה יצא התוס' (תולין יא' ד"ה אתיא) ללמד דגבינה שנעשתה מפרה שנמצא בה סירכא מותרת באכילה, שכן איכא ס"ס, **שמא סירכא זו אינה טריפה,** ואת"ל דטריפה שמא נעשית הסירכא לאחר החליבה. וכ"פ מרן בשו"ע (סי' פא' ס"ב) גבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצא טריפה, אם נטרפה ע"י סירכא, אין אוסרין הגבינות שנעשו מחלבה, משום דהוי ספק ספיקא. וכתב הב"י דאף הרשב"א (תורת הבית הקצר ב"ג ש"ו דף צ:) והר"ן האוסרים את החלב היכא שנמצאה סירכא, זה רק משום שלא מסתבר להם לומר שאירע הסירכא אחר החליבה, ובפרט אם נחלבה שלשה או ארבעה ימים קודם שחיטה, דבכה"ג ודאי להו שנעשית הסירכא קודם החליבה, אבל לעניין הסירכא מודו לתוס' דאכן אין זה ודאי שהיא טריפה אלא ספק, רק שא"א להתיר החלב בספק אחד, שכן בעינן ספק ספיקא. ע"ש. וכ"כ ביבי"א (ח"י יור"ד סי' נח' עמ' שס' אות יג') ללמוד בר"ן דס"ל שאפילו יש נקב בריאה אינה ודאי טריפה, שכן אפשר שיהיה ראוי להעלות בו סירכא כסידרן. ע"ש. [מיהו עיין לקמן שהבאנו בס"ד שיש פוסקים שהוכיחו מהר"ן בתר איפכא.] וכ"כ התב"ש (סי' ל"ט ס"ק ק) דאף שהרשב"א [לדעת התב"ש] ס"ל כרש"י שאין סירכא בלא נקב, מ"מ אין זה בתורת ודאי, שכן איכא ספק שמא רק קרום העליון ניקב. וכן י"ל בדעת הרמב"ם (הל' שחיטה פרק י"א הל' ו') דאף שלדעת המורדכי (הובא בתב"ש סי' ל"ט ס"ק י"ד) והלח"מ (שם) ס"ל כרש"י דאין סירכא בלא נקב מ"מ אין זה טרף בתורת ודאי אלא בתורת ספק, שכן אפשר שלא ניקב אלא הקרום העליון בלבד. וכ"כ הסמ"ע (ח"ו"מ סי' רל"ב ס"ק כ"ח) דטריפה מחמת סירכא אינה רק בגדר ספק טריפה. וכן נראה מהרב עין יצחק (יור"ד ענף ג' אות יג') שמסכים

לדבריהם דכל מה דמטריפינן סירכא זה מספק שמא רק עור עליון ניקב. ע"ש. וכ"כ בשו"ת עונג יום טוב (סימן עב) להסכים עם מ"ש הרא"ש (שם) דריאה שניסרכא אינה טריפה בוודאי, אלא מספק שמא באמת לא באה מחמת נקב אלא מחמת הפשטת ליהח. ע"ש. וכ"כ הפרי מגדים בפתיחה לסי' ל"ט (הובא בשו"ת עין יצחק יור"ד סימן ט' ח"א ענף ה כ) דלהסוברים אין סרכא בלא נקב הוי ספק טריפה דילמא ניקב רק עור העליון. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הרי בשמים (ח"א סי' לג) להסכים עם מ"ש הפוסקים דאף לדעת רש"י ז"ל אין הסירכא מטרת בתורת ודאי אלא מספק, שכן מודה רש"י שאכן יש סירכות שהם בלא נקב. ע"ש. וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ה סי' רעו) דכל טריפה הבאה מחמת סירכא אינה אוסרת אלא מספק. וראוי לכל מורה להשים לב לזה כדי לחוס על ממונם של ישראל. וכ"כ עוד בזה בח"ד סי' נא'. ע"ש. וכ"כ הפרי תואר (סי' טל' סק"ד) שלדעת התוס' ודעימיה הסוברים דסירכא מטרת משום שעתידה להתפרק, אין זה בתורת ודאי שכן אפשר של תתפרק במקום חיבורה לריאה, אלא מהאמצע. ע"ש. וכן כתב השמ"ח (סי' טל' סעי' ע') דכל בהמה שנטרפה ע"י סירכא שלא כסדרן, אם יש הפס"מ יש לדונה כספק טריפה. והסכים לדבריו בלב"ש (סי' טל' אות א' ואת ר"ו) וכתב דלא רק לטעמיה דהתוס' אמרינן שסירכא מטריפה מספק, אלא אף לטעמיה דרש"י דאין סירכא בלא נקב י"ל דאין זה ודאי שנקב גם הקרום התחתון שכן כבר כתבו הרבה פוסקים דאפשר לסירכא להתהוות מחמת נקב שאירע בקרום העליון בלבד. שלא כהעיתור (שם) דמשמע מיניה דכל דאיכא סירכא גמורה אמרינן דודאי ניקבו שני הקרומים. מה עוד כיון שלדידן סמכינן על מיעוץ בטענה שאם עברה ע"י מיעוץ ומישמוש מוכח שבאה מחמת הפשטת הליחה וכשרה, י"ל דכל סירכא מידי ספקא לא נפקא שמא היא מחמת הפשטת הליחה. ומוכיח כן מהראב"ד דאף שסובר כרש"י דאין סירכא בלא נקב, מ"מ כתב בשו"ת תמים דעים (סי' יב' הובא בפר"ח סי' טל' ס"ק מט') דאין זה בתורת ודאי אלא מספק. וכן מוכח מדברי הרמ"א בתורת החטאת (כלל עב' דין ה') דסירכא אינה מטרת בודאי אלא מספק. ע"ש. ומ"ש המנחת יעקב (שם אות טו') ללמוד ברמ"א דלא קאי בנסירכא שלא כסדרן כבר דחה דבריו הלבושי שרד עיין בדבריו. והסיק שלהלכה העיקר כהשמ"ח דכל דאיכא הפס"מ יש לדון כל סירכא לספק טריפה. [מלבד אלו שידוע בודאי שיש נקב מתחתיהם]. ע"ש. ועיין בשו"ת עין יצחק (יור"ד סימן ט' ח"א ענף ה אות כא) שהביא מ"ש הר"ן (חולין יב') דרק רב נחמן ס"ל דסירכא מטרת מספק ולפיכך הכשיר ריאה הסרוכא לדופן, שכן איכא ס"ס שמא מן הדופן, וא"ת מהריאה שמא לא מחמת נקב באה. אבל אבימי שהטריף ס"ל דודאי הוא שהסירכא מחמת נקב באה, וממילא אין כאן אלא ספיקא חדא שמא ניסרכא מהדופן, והלכתא כוותיה דאבימי. ע"ש. וכתב העין יצחק דאעפ"י שהר"ן ס"ל הכי אנו פסקינן עיקר כהלב"ש דכל הסרכות אינם אלא ספק טריפה, שכן מצינו ביו"ד סי' פ"א שמרן השו"ע פסק לדינא כהתוס' והרא"ש דסירכא אינה מטרת אלא מספק. ואף לדעת התוס' דמטריפינן סירכא משום דסופה להתפרק, אכתי איכא ספק שמא תתפרק באמצע הסירכא וכמש"כ הפרי תואר. ע"ש. ובאותו כו, כז, כתב העין יצחק דלדידן דמכשירינן במיעוץ כ"ש דאית לן להסתפוקי שמא תתפרק באמצעה, שכן מזה שהמיעוץ ניתקה מוכח שהיא רכה, וממילא שפיר איכא לספוקי שמא תתפרק באמצע, ולפיכך אף אם נימא דהוי סרכא מעליא מ"מ אין כאן אלא ספק טריפה. ע"ש.

[והקשה העין יצחק (שם) א"כ אמאי כתב מרן בסעיף ה' דהיכא שנסתפק הבודק אם נסרכא כסדרן או לא, כשרה מטעם דאית לה חזקת היתר. ולא כתב דכשרה משום דאיכא ס"ס, שמא ניסרכא כסדרן ושמא הסירכא לא נקבה הקרום התחתון. ותירץ דכיון דמקור דין זה הוא מהרשב"א בתשובה סי' קעד' ואיהו ס"ל דסרכא הוי ודאי טריפה, ע"כ לא כתב להכשיר מטעם ס"ס. אבל לפסק המחבר בס"י פ"א דכל סרכא הוי ספק טריפה אין הכי נמי יש להכשיר בכה"ג מטעם ס"ס הנזכר לעיל. ע"ש. אלא שתרוץ זה לא יכון אלא לשיטתו דהרשב"א ס"ל דסירכא מטרת בודאי. אבל להב"י שכתב דאף הרשב"א מודה דאין סירכא מטרת אלא מספק, מה איכא למימר וצ"ע. ועוד הקשה העין יצחק אמאי כתב מרן בס"י ל"ט סעי' ט"ז דאם אמר הבודק דניסרכא כסדרן, והשני מכחישו, כשרה משום דמעמידין אותה בחזקת היתר, ולא כתב דכשרה משום דאיכא ספק ספיקא. ותירץ דכתב טעם זה ע"מ ללמדנו דאף אם השני מכחישו וטוען שהיה נקב, דבכה"ג ליכא אלא חדא ספיקא מי הצודק, ממילא א"א להכשיר אלא מטעם חזקה דנשחטה הותרה. ע"ש.]

וכן ביביע אומר (ח"ה יור"ד סימן ג' ובח"י יור"ד סי' נח' עמ' שס' אות יג') אחר שהביא מ"ש ברב פעלים (ח"ג חיו"ד סי' יד) להסכים עם הרשב"ץ (ח"ג סי' רצג) האומר דכל הסירכות אסורות מהתורה. העיר דדבריו לאו מילתא פסיקתא הוו, שכן אעפ"י שבאמת ענינו רואות שמתוך הרבה בהמות הנשחטות יוצא מעט מאד מהם חלק, מ"מ כבר כתב הפרי חדש (סי' טל' סק"ג) דזה

נעשה מחמת שאין אנו בקאין בבדיקות כמו בזמן התלמוד, וע"כ מחמירינו מספק הרבה חומרות שאינם מעיקר התלמוד. ולפיכך אם נאבדה הריאה בלא בדיקה, אין להטריפה בטענה שרוב בהמות טרפות, שכן כיון שלא מטריפינו האידנא מעיקר הדין, שפיר איכא למיסמך על הא דאיתמר בגמ' דרוב בהמות כשרות. ע"ש. וכ"כ הגאון מהר"א ישראל בכסא אליהו (סי' פא סק"א) דעל אף שענינו רואות שרוב בהמות טרפות הן, ופעמים שלא נמצא בהמה כשרה אחת מעשר, מ"מ על מ"ש הפר"ח סמכינן להקל ולשתות החלב ולגבן הגבינות. ע"ש. וכיו"ב כתבו התפארת צבי (חיו"ד סי' יג). והדעת קדושים (ריש הל' חלב הובא בדרכי תשובה סי' פא ס"ק יח). ע"ש. וכ"כ הגאון שאגת אריה (סי' סד) דמה שמצוי בזמנינו טרפות כמו כשרות, זה משום שהאחרונים מחמירים הרבה חומרות בענין הסירכות, וכבר צווחו על הבודקים שמאבדים ממונם של ישראל בהנם, ולפיכך כיון שאינן אלא חומרות בעלמא, ואפילו איסורא דרבנן ליכא בהו, שפיר שרי לשחוט ביום טוב, ואין לאסור מספק שמא היא "מהמחצה טריפה" ע"ש. וכ"כ בשו"ת דבר אליהו קלצקין (סי' א' דף ג') דכל טריפות הסירכות הוי רק מדרבנן, וכ"ש הסירכות הניסרכות לשומן הלב. ע"ש. וכ"כ הדרכי תשובה (סי' פא ס"ק נב וס"ק נו ד"ה אמנם) שהלבושי שרד העלה מדברי הפוסקים, שאין שום סירכא שתהיה ודאי טריפה. ע"ש.

העולה מהאמור.

טו) נמצא יוצא דהיכא שהסירכא דקה ביותר ומתקלפת במשיכה קלה, ולא נשאר על הריאה שום רושם כלל ועיקר, וניפוזה ובדקה בפושטין ואינה מבצבצת. יש למתירין לקרותה "זולק" על מי לסמוך, שכן בלאו הכי יש האומרים שבין לטעמיה דרש"י בין לטעמיה דתוס' אין הסירכא טריפה בתורת וודאי. וכ"ש היכא שניסרכא לשומן הלב, דבכה"ג אית לן ספקי טובא להכשירה, וזדא שמא הסירכא מהשומן ניסרכא לריאה. וא"ת שמריאה ניסרכא, שמא לא מזומת נקב באה אלא מהתפשטות הליזזה. וא"ת שמוזמת נקב באה, שמא ניקב רק הקרום העליון ולא התחתון. וכן העידו בפני בודקים מומזים מהם השו"ב הרב יוסף אלזרר שליט"א, שהכשריות העומדות תזוזת הפיקוזז של הרבנות נהגו בכה"ג לעשות הבהמה זולק.

ולאחר זמן ראיתי בס"ד קונטרס מבקשי תורה (כרך לח' תשס"ד בנתיבות ההלכה עמ' יב) שהביאו דברי אלוהים חיים מרבה של העיר "קרית אתא" הגר"ש שלזינגר זצ"ל שכתב להקל ולהחשיבה בכה"ג "חלק ב"י" - ושש לבי על אשר ראיתי תנא דמסייע לדברינו לעיל, אלא שמ"מ אנא עבדא העליתי בעניותי דאכתי נראה שלדעת הב"י א"א להחשיבא כריאה שאין עליה סירכא המטרפת.

וקודם דברי בזה, אמרתי להביא דברי הגרש"ש זצ"ל ככתבם וכלשונם.

בענין סירכא ורירין בריאה

בירור הלכתי בענין מה שמפרסמים "בשר חלק בית יוסף" בלי רירין

רבי שמואל הלוי שולזינגר זצ"ל רב ור"מ קרית-אתא, מרא דכולא תלמודא, כל רז לא אניס ליה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובתעצומות בלתי לה' לכדו, תלמיד חכם אמיתי שכל התורה היתה פרוסה לפניו, תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, נתבקש לישיבה של מעלה ליל ש"ק כ"ג טבת תשס"ד, שמואל הקטן נטל כל התמודות שבעולם והלך לו.

בשם רבינו שמחה מוטררי בשם תשובת הגאונים.

ובשו"ע כותב שיכניס הבודק ידו "בזריזות בלי ריפון ידים" ולא בנחת כמ"ש מהרש"ל, ואעפ"כ אם נתפרקה הסירכא ולא ימצא ראשה בריאה או בדופן, ריר הוא וכשרה.

ואם כי בשו"ע התיר זאת בבהמת ישראל דוקא, הנה בספר ארץ חיים לר"ת סתהון מצפת הביא בשם החיד"א במחזיק ברכה, שבירושלים נהגו להקל בזה אפילו בבהמת גוי.

וא"כ חזינן דמה שנתפרק בפעולה די חזקה רק לא במיעוץ ומישמוש, נקרא עדיין ריר.

ולכן אצל האשכנזים מה שיווד במיעוץ קל מאד עדין נקרא חלק, וכן נוהגים הספרדים בירושלים ששחיטתם עוד מימי הרלב"ח, כמו שראיתי בבית המטבחים בירושלים מעשים בכל יום.

וא"כ מרן הבית יוסף דעת שפתיו ברור מללו, שריר אינו סירכא, ומנין חדשים מקרוב באו לומר בדעת מרן הב"י שריר אסור כמו סירכא, הרי במציאות בכל ריאה יש רירים ואיך נאכל בשר?.

בשו"ע יור"ד הלכות טריפות (סימן ל"ט סעיף י"ג) יש מי שאומר שהבדק יכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים, ואם נתפרקה שום סירכא כשמכניס הבודק ידו מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם היא סירכא ימצא ראשה בריאה או בדופן, ואם לאו רירא היא וכשרה, ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל, ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא ה' מרכים וכו'.

וכוונת דברי השו"ע היא כמ"ש הט"ז (שם ס"ק כ"ב) "שיותר מצוי שנמצא סירכות ממה שלא נמצא", והט"ז ממשיך: "וסירכות אסורות ברוב הריאה זולת במקומות מעטים שמותר", וא"כ איך נאכל בשר.

לבן חילקו רבתינו בין סירכא שאסורה לריר שמותר, שאינו אלא הפשטת לחות הריאה, כמ"ש הרא"ש לגבי סירכא תלויה, והרמב"ם (פי"א משחיטה) זעק על האוסרים סירכא תלויה. **ובמשך** הדורות היו כמה דרכים לקבוע מהי סירכא ומהי ריר, כגון מר יעקב גאון שהורה לאתרו בקנה ולנענע הריאה ג' וד' פעמים יפה יפה, וכל סירכא שתנוק ע"י נענוע זה כשירה. וכן מ"ש בשו"ע שם הוא מכלבו

האם אכן אפשר לקרותה "חלק ב"י"

הנה אחרי האלף מחילות וקידה חמש מאות, נראה לענ"ד להוכיח ממרן הב"י שלא מתיר בהנ"ל, דהנה בשו"ע סי' טל' (סעי' ו' ז' כב) כתב לפסוק כהרמב"ם הרמב"ן הרא"ש והרשב"א דהיא שניסרכו האומה או האונה, או העינוניתא דוורדא בסירכא **פחות** **השערה** לחזה, או **לשמנונית הלב**, או לכיסו, או לטרפש הלב, או לטרפש הכבד, או לטרפש העינוניתא שהוא סוף טרפש הלב, או לרחם, או לסמפון היווד בין שתי הערוגות או לקנה הלב, או לשמנונית הסמפונות, או לכבד - טריפה. ולא התיר לנתקה מעל גבי הריאה במשיכה קלה. הרי דלא ס"ל שיש היתר לזה המעשה, ולעולם כל שנמצא על הריאה סירכא אפי' דקה כחוט השערה שלא נותקה מחמת הכנסת יד הבודק ולא ניטלה בהגבהה היא סירכא המטרפת. וכן משמע ממ"ש בשו"ת התשב"ץ (ח"ב סי' רסג' ח"ג סי' מה) בשם הרמב"ן (בחדושי למס' חולין מו: ד"ה ועינוניתא) והרשב"א דלכל מקום שאליו ניסרכא הריאה מטריפינן אפי' הסירכא דקה כחוט השערה. ע"ש. ותדע דאף מר יעקב גאון שהתיר סירכות שהנתקו מחמת ניענוע הריאה, אסר סירכות שנתקו ביד הבודק. וכן איתא בפסקי הרא"ש (סי' יד) שהגאונים באו לפני מר יעקב גאון ואמרו לו שמענו עליך שאתה מתיר לפרק הסרוך לשומן הלב ולנפח, וענה להם חס ושלום לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאונות ולאומות ולעינוניתא דורדא והתירתי לאחוז הקנה ולנענע הריאה שנים או שלשה פעמים יפה יפה ואם תנתק הסירכא מאליה אני מכשירה. אבל **לפרק ביד לא התירתי**. ע"ש. וכן מוכח

ממ"ש הגאונים בתשובה (ספר הלכות קצובות הלכות טריפות אות א) דכל שנמצאה סירכא על גבי הריאה אפי' היא כחוט השערה טריפה "ואין לה היתר לא בנפיחה ולא **בענין אחר**" - הרי לפניך דבשום עניין אין להתירה. וכן מוכח ממ"ש הב"י (י' ע"ג) (ע"ג) בשם המרדכי (חולין ס' תשכ"ב) דמנהג אנשי קנדיא"ה דהיכא שנסרכה לשומן הלב נופחין אותה, ואם מתפרק בניפוח בלי נענוע כשרה ואם לאו טרפה. ע"ש. הרי שלא התירו אלא בנתפרקה מחמת ניפוח, אבל למושכה ביד מאן דכר שמיה. ואף על היתר זה שנהגו אנשי קנדיא"ה כתב המהר"מ אלשקר (ס"ב) שאין לסמוך עליו כלל, שכן לא שמענו בכל תפוצת ישראל מי שנהג להכשיר ריאה שהתפרקו ממנה הסירכות מחמת נפיחה, כ"ש אם הכניס יד לבהמה והרגיש שניתק סירכא שטריפה הבהמה אפי' היתה הסירכא דקה. שכן העיקר כמו שכתב הרשב"א דכל סירכא מטרפת בין תהיה עבה וחזקה בין תהיה דקה שבדקות טריפה. ושכן מצא בתשובות הגאונים ז"ל דאם נמצאו חוטין בריאה דבוקים ללב או למקום אחר יש לחוש ולהטריף אפי' אותן חוטין אין בהן קיימא והם כחוט השערה ומתפרקין בהכנסת יד הבודק ואין מקומן ניכר. שכן רק היכא שהסירכא מולבשת על הריאה או שהיא ריר בעלמא המתפרק מאיליו ואין מקומו ניכר יש להכשירה. ואפי' ר"י הלב"ן ז"ל שהתיר סירכא בת יומא לא התיר אלא בשהכניס אצבעו מתחתיה והגביה קצת ונפסקה מאליה מחמת ההגבהה כל שהוא, הא לאו הכי טריפה. ע"ש.

וכ"כ להדיא בתבואת שור (שם אות נג) לבאר בדעת הב"י **דאין להתיר כלל היכא שמשכה ביזו בנתת וסרה משום הסירכא**, שכן בכל בו לא הוזכר כלל ההיתר של מיעוץ ומישמוש הנהוג בזמננו. ע"ש. ואדרבא כתב לאסור דבר זה כמובא לעיל בתחילת דברינו. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר מנחם עזריה מאיר קאסטילנובו זצ"ל בספרו מסגרת השולחן הספרדי (י"ד ס' ט"ל דין י"א) וז"ל והנה מנהגינו שלא להקל אלא בסירכא הניטלת בהגבהה, ולא בניענוע ולא במיעוץ ומישמוש הסירכות ודכוותיה. ואין לפרוץ גדר כלל ועיקר, שכן מדברי מו"ן השו"ע משמע דאין להקל אלא בניטלת בהגבהה **דוקא**. ע"ש.

מה עוד דאף הר"ש מויטרי ומרן הב"י שהתירו סירכות הנתקות בהכנסת יד הבודק לא הכשירו אלא רק אם נותקה הסירכא לגמרי ולא נשאר על הריאה סירכא כלל, ואילו הכא עינינו רואות שכאשר מוציא הריאה מוצא שהסירכא מחוברת בצידה האחד לריאה ומצידה השני לשומן הלב. או לשאר מקומות. ע"ש. וכן משמע מלשון מרן השו"ע ס' ט"ל סעי' יג' שכתב להדיא דאם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבודק ידו, מוציא הריאה לחוץ ובודקה, אם ימצא ראשה בריאה או בדופן סרכא היא וטרפה. ואם לאו, רירא היא וכשרה. ע"ש.

ואף שהלחם חמודות והכנה"ג והרב אשר לשלמה והרב ישיב משה ס"ל דגם אם מחמת הכנסת יד הבודק נותקה הסירכא באמצעה באופן שנשאר ראשה בדופן או בריאה כשרה. וכ"כ המחב"ר ז"ל בשם הרב מטה יוסף ז"ל שכן מנהגנו. וכ"כ הרש"ל להכשיר היכא שניתקה הסירכא באמצע באומרו שאין זה הוכחה דמן הריאה היא באה, שכן דרך הריר לנתק באמצע. ע"ש. וכן נראה דס"ל להט"ז (ס"א ט"ל ס"ק ט"ו) מזה שהביא דברי הרש"ל בשתיקה ולא כתב לחלוק על דבריו. ע"ש. וכן משמע קצת מלשון הרא"ש דאם נותקה באמצע הו"ל רירא וכשר. וכ"כ באשר לשלמה (שם) שהכנה"ג למד מהר"י הלבן דכל שנפסקה אפילו באמצע ריר בעלמא הוא, וכמאן דליתא וכנימות דמי. ע"ש. וכן נראה בדרך אפשר לדייק מדברי האגרות משה ביורה דעה ח"ג (ס"ד ד' אות ד) דס"ל כהתב"ש דבעגלים גדולים אם ניתקה הסירכא באמצעה מחמת הגבהה כשרה. ע"ש. **מ"מ אכתי אין זה אומר דכאשר לא נותקה כלל יודו דיש להחשיבא כריר.**

מה עוד דאיכא פוסקים רבים החולקים על הכנה"ג ודעימיה, וס"ל דהעיקר כמו שנשמע ממרן השו"ע, שכל ההיתר בנותקן הסירכות מחמת הכנסת יד הבודק זה דווקא אם רואים בשעת הפרדת הריאה מגוף הבהמה שלא נשאר על הריאה כלום מהסירכא. אבל

היכא שנשארה הסירכא על הריאה, אין להכשירה אלא א"כ ניטלת בהגבהה משהו ע"י בודק ירא שמים ברבים והיא בהמת ישראל בלבד, אבל ע"י משיכה בידיים מאן דכר שמייה להכשיר. וכ"כ השמלה חדשה (סי' טל' סעי' לד' ובתבואת שור אות נג') דמה שנפסק בהכנסת יד הבדוק חשיב ריר רק כאשר לא נודע איה מקומו. אבל אם הוציאו הריאה ונמצא ראשו בריאה, או בדופן, או במקום אחר לא יצאה מכלל סירכא, שכן דוקא כשלא היה בה כח להתחזק אפי' באחת מקצותיה נחשבת ריר בעלמא ולא בענין אחר. וכן נראה מפשיטות לשון הגאונים שהביא הר"ש מויטרי וז"ל אם נותקה שום סירכא מחמת הכנסת יד הבדוק ואינו יודע אם ריר היא או סירכא, אם כשמוציא הריאה לחוץ מוצא ראשה בריאה או בדופן אין זה ריר אלא סירכא, ואם לאו הרי זה ריר וכשרה. עכ"ל והוסיף התבואת שור שמזה שהלביש הב"י על דברי הכל בו את מ"ש הרוקח (סי' שפג) להדיא בשם רבנו גרשום מאור הגולה דסירכות המתפרקות מאליהן מחמת הכנסת יד הבדוק ואין מקומן ניכר לאו סירכות הוו אלא רירין בעלמא. מוכח נמי דס"ל לב"י דהכל בו פליג על הרש"ל וס"ל כהרוקח דלא מתכשרא אלא א"כ נותקה הסירכא מחמת הכנסת יד הבדוק מכל וכל, ולא נשאר שום דלדול לא בריאה ולא בדופן. ע"ש. והניף ידו שנית בתבואת שור ס"ק נז' וכתב דאף שמדברי הרא"ש יש סיוע למ"ש הרש"ל דאם ניתקת הסירכא באמצעה ריר בעלמא היא וכשרה, מ"מ מנהגינו להחמיר להסיר כל הסירכא באופן שלא ישאר דלדול בין בריאה בין בדופן, ושכ"כ הבית לחם יהודה (סי' טל' אות לח) שצריך שיסיר לגמרי כל הדלדולים מעל גבי הריאה. ע"ש. וכן העיד רבי תנחום השוחט ששמע מהגאונים מהר"ג שפירא ומהר"ן מלובלין ומהר"ש אידלש שאסור שתשאר ממנה מאומה על גבי הריאה, מחשש שתסתום הנקב ותעכב הבדיקה שצריך לעשות ע"י נפיחה ופושרין. ע"ש. והסכימו לדבריהם הלבושי שרד (סי' טל' ס"ק קמד') והבית דוד (ח"ו ביסוד הבית סק"ד) וכתב שכן הסכמת כל האחרונים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שם אריה (סי' ד' הובא בשו"ת עולת יצחק להגאון רבי יצחק ציוני סי' קיא) דאם נשאר דילדול מהסירכא אין להתיר, אף אם ניתקה באמצע. ע"ש. וכ"כ הפרי תבואה (סי' טל' סעי' קג', קטו', ובראש אפריים אשר סביבות הפרי תבואה סוס"ק קלט'). ע"ש. וכ"כ הפרי תואר (סי' טל' ס"ק ח"י) דאף שמהב"י נראה שלדעת הר"י הלבן כל שניתקת הסירכות בהכנסת יד הבדוק כשרה הריאה, ולא צריך להוציאה ע"מ לבדוק שלא נשארה הסירכא בראש בריאה או בדופן. מ"מ מרן בשו"ע פסק כהר"ש מויטרי ורבנו גרשום דכל שניתק הבדוק סירכות בהכנסת ידו אינו כשר אלא לאחר שיוציא הריאה לחוץ ויבדוק שלא נשאר ראש הסירכא בריאה או בדופן. ע"ש. וכ"כ הב"ח (סי' טל' אות טו') והגדיל אומ"ר וכתב דאף בדעת הכל בו והר"י הלבן י"ל שצריך להוציא הסירכא ולבדוק שלא נמצא ראשה בריאה או בדופן. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בדיני סירכא הנפסקת סי' טל' ענף י"א סעי' א' וסעי' ב') דלנוהגין שלא להכשיר במיעוץ ומישמוש אם נפסקה הסירכא מחמת הכנסת יד הבדוק ונמצא ראשה דבוק בריאה או בדופן לא יצתה מכלל סירכא וטריפה הבהמה. ע"ש. וכ"כ הרב נדיב לב ז"ל (סי' כ"ט דף ס"ז ע"ד) דבסירכא המתנתקת בעינן בדיקה שלא נשארו שני ראשיה בריאה. וכ"ש היכא שניטלה הסירכא בהגבהה לצריך לבדוק שלא נשארו ראשיה על גבי הריאה או הדופן, שכן לדעת הרב נדיב לב הגבהה גם אם יעשנה בנחת גדול, עדיין יש בכוחה לנתק יותר ממה שתנתק הכנסת יד הבדוק. והסכימו לזה המהרצ"ך והרב תורת הזבח (הובאו בשו"ת שואל ונשאל יורה דעה ח"א סי' כז' כח' ובישיב משה סי' כח) ע"ש. ואף שהשמחת כהן (יור"ד ח"א סי' צז) והרב שואל ונשאל (שם סי' כז') פליגו בזה וס"ל כהתב"ש דלהכנסת יד הבדוק יש יותר כח מלהגבהה, ולפיכך אם ניטלה הסירכא מחמת הגבהה מקילינן להכשיר אף אם נפסקה באמצע ונשארו שני ראשיה, מ"מ גבי סירכא המתנתקת בהכנסת יד הבדוק מודו להתב"ש דאין להתיר אפי' ע"י נפיחה. ואינה כשרה אלא א"כ התנתקה באופן שלא נשארו לה ראשים, משום דהכנסת יד הבדוק מנתקת הרבה יותר מהגבהה כל שהוא. והביא השמחת כהן שכן נראה דעת הרב חכמת אדם (כלל י"ג אות ח' ט'). ע"ש. וכן נראה דעת הרב מנחת יוסף (בדיני סירכא הנפסקת סי' טל' ענף י"א אות א' ואות ד'). והזב"ת (סקל"ד) להסכים עם מה שכתבו השמלה חדשה (סי' טל' סעי' לה' ובתבואת שור שם) והפרי תבואה (סי' טל' סעי' קטז) דרק בהגבהה מכשירינן היכא שנשארו ראשיה מחוברים, משום דקילא מסירכא המתנתקת. ע"ש. ושכן כתב הרב זבחי רצון. (סי' כ"ב בתמידים סק"ח). ע"ש. וכן נשמע מלשון מרן השו"ע שכתב להזהיר שלא ישאר מהסירכא על גבי הריאה או הדופן, רק גבי

ניתקה מחמת הכנסת יד הבודק, ולא כתב כן גם גבי ניטלת בהגבהה. ע"ש. וכ"כ הלבוש (סי' טל' סעי' ג') דאם נתפרקה שום סירכא כשהכניס הבודק ידו, מוציא הריאה לחוץ, ואם מצא שנשאר ראש הסירכא בריאה או בדופן טרף. ע"ש. וכן נשמע יוצא מהפרי מגדים (משב"ז שם אות טו' ואות טז') דמחלק ביניהם ומכשיר בניתקה באמצע רק היכא שניטלה מחמת הגבהה, אבל היכא שנותקה מחמת הכנסת יד הבודק לא מכשירה אלא א"כ נותקה באופן שלא נודע איה מקומה, אבל אם נשארה מחוברת לדופן או לריאה אסורה. ע"ש. וכ"כ בערוך השולחן (סי' טל' סעי' קה) ע"ש. וכ"כ בלבושי שרד (סי' טל' ס"ק קלה) דגם אם נשאר ממנה רק מעט אין להקל בחשש איסור דאורייתא. ע"ש. וכן כתבו הגאונים הרב מורדכי זאב סג"ל והרב יוסף שאול סג"ל בספר מאירת עיניים (שורש ג' ענף ד סעי' א' ובס"ק א' הביא דבריהם הדרכי תשובה שם אות שצא) דמלשון הפוסקים שכתבו ואין מקומו ניכר משמע דבעי שלא ישאר שום רושם של סירכא לא בריאה ולא במקום שאליו חוברת. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שואל ונשאל (יורה דעה ח"א סי' כה) דאם התפרקה הסירכא מחמת הכנסת ידו בנחת ונשאר ממנה רושם בריאה או בדופן, הבהמה אסורה. כמבואר מדברי מרן ז"ל סי' ט"ל סעי' י"ג, ואפי' ניפח וראה שאינה מבצבצת לא מכשירינן, שכן גבי רירין המתפרקין כיון שהם בפנים איכא חום, ואם איתא דהויא ריר לא היה נשאר כלל רושם לא בדופן ולא בריאה, וכן נוהגים פה עירנו אלחארה אלכבירה לאסור בכה"ג. והביא שכ"כ הישיב משה ז"ל (סי' קל"א) דבשביל להכשיר בעינן שלא ישאר ראשי הסירכות. ע"ש. והניף ידו שנית בשו"ת שואל ונשאל (ח"ה יור"ד סימן ל') וכתב דאם הכניס הבודק ידו בנחת והתפרקה לו איזה סירכא באופן שנשאר ראשה בריאה, או בדופן, או בשאר מקומות טריפה גמורה היא וכדמשמע ממרן השו"ע (שם) שכן כיון שנשארו ראשיה אין זה ריר בעלמא, שכן ריר אינו משאיר רושם כלל לא בריאה ולא בזולתה משאר מקומות. ואפי' הכניס ידו בנחת אין שום מקום להקל אם נשארו שני ראשיה, דמהיכי תתי לן לחדש דבר שלא נזכר בדברי מרן ולומר דאם הכניס ידו בנחת יהיה כשר גם אם נשארו ראשיה, הלא מזה שהתנה מרן שלא יהיה מקומה ניכר ולא ישאר שום ראש מראשיה משמע דגם אם יהיה בנחת דינא הכי. ע"ש.

הרי לפניך דאם כשנותקו בהכנסת יד הבודק ונשאר חלק מהסירכא על הריאה הטרופן, ולא התירו למשוך מקצת הסירכא שנתרה על הריאה. כ"ש בגידון דידן שלא נותקו כלל והם מזוהרות לפנינו בשני קצותיהם, שלא יתירו למשוך הסירכא ולנתקה ולקריתה "חלק ב"י".

יו) ועוד אספר שיש שלא הכשירו אלא סירכא היורדת בדרך קליפה, אבל סירכא היורדת בדרך ניתוק לא. וכ"כ הפרי תבואה בסי' טל' סעי' קכח' וז"ל אפי' במקומות שנהגו להקל לקלוף הסירכא, מ"מ היכא שהסירכא כמין חוט ואינה נקלפת, אלא ניתקת כאשר מושכה ומביאה אצלו, אין להתיר אעפ"י שכל הסירכא ירדה, ולא נשאר ממנה כלום בריאה. שכן כיון שלא נותקה לא ע"י הגבהה כל שהוא, ולא ע"י קליפה מוכח דסירכא מושרשת היא ואין מועיל בה בדיקה בפושרין והיא טריפה. ע"ש. והניף ידו שנית בראש אפריים (ס"ק קנ"ג וקנ"ה). וכתב דלא מכשירינן אלא סירכא היורדת בדרך קליפה, אבל אם היא כעין חוט הסרוך שאינו יכול לקלפו, אלא מנתקו בחוזק ומביאו אצלו, זה לא מכשירינן אפי' לא בצבצה בבדיקה, שכן חיישינן שמא נסתם הנקב ע"י קרום שעלה מחמת מכה. ודייק כן ממ"ש המהר"מ אלשקר בשם הגאונים שלא מכשירינן אלא בסירכא שהיא תותב על גבי הריאה היינו פרוסה על הריאה כסדין. ע"ש. וכ"כ הגר"ש קלוגר בספרו טוטו"ד (תניינא הל' טרפות דף כג: תשובה ק) דסירכות קטנות שירדו מן הריאה בדרך ניתוק ולא בדרך קליפה ודאי טריפה. ע"ש. וכ"כ האדרת אליהו (הל' טריפות סי' טל' ביד אליהו ס"ק מח' אות יד'). ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בדיני היתר מיעוץ סי' טל' ענף יב' סעי' ט' ובליקוטי יוסף שם אות טל') דאם אינה נקלפת אלא היא כמין חוט שמנתקו ומביאו אצלו, אסור אעפ"י שלא נשאר בריאה כלום, שכן כיון שצריך לנתקו בחוזק קצת אין זה אלא

סירכא. ולא מהני לה בדיקה משום דחיישינן שנסתם הנקב מחמת מכה. ע"ש. וכ"כ הבית דוד (דיני קילוף הסירכא ט"ל ביסוד הבית סק"ו אות ב') ע"ש. וכ"כ הרב דברי מלכיאל (ח"ב סי' כד) להזהיר מפני אותם בודקים הרוצים להראות אומנותם לפני הקצבים, ומגדלים צפרניהם וחותכים הסירכא ממקומה בציפורן, וקורים לזה קליפה. ואוי לעינים שכך ראות, שכן לא שרי אלא לקלוף הסירכא ולא לחותכה. ע"ש.

**וכיון שדבר זה צריך הבחנה גדולה ובקיאות מרובה לידע
מתו קרינן ליה סירכא המתקלפת, מתו קרינן ליה זוטא של
סירכא המתנתקת, ע"כ שומר נפשו ירוחק מזה, וכבר נודע מה
שלימדו רבותיו שזוטא השערה מפריד בין גן עדן לגהנום,
ואידך זיל גמור.**

(יה) ועוד תדע שמרן הב"י (סעי' י' (א) י' (ב)) הביא מ"ש ה"ר דוד נ' יחיא ז"ל (הל' טריפות סוף פ"ג) לבאר דמר יעקב גאון עשה פשרה בין המתירין למעך, לבין האוסרים למעך אפי' סירכא כחוט השערה, והורה להכשיר ריאה שנותקו ממנה הסירכות לאחר שנענע אותה שלשה או ארבעה פעמים. ע"ש. ואעפ"י כן לא סמך על זה הב"י וכתב שהעיקר כהרשב"א דפליג על מר יעקב גאון, דלא מהני ניענוע, באומרו שלא שמענו מחכמים בשום מקום שמורין כן להקל, ואף שבעיר לישבונ"ה נהגו לנענע כשהסירכא מהאונא לשומן הלב, באומרם שהרבה פעמים מחמת קורבת האונות לשומן הלב יתפשטו חוטין כדמות סירכא, ובאמת אינם סירכא. מ"מ בשאר מקומות לא שמענו שהורו כן להקל אפילו בסרוכה לשומן הלב. ואף שה"ר דוד נ' יחיא (שם ד"ה אחר שהרחבתי) רצה להתיר נענוע היכא שניסרכו האונות בסירכא דקה כחוט לחזה, לקנה, לשומן הלב, או לטרפשא. מ"מ כתב שמצא כתוב שאין אנו רגילין לנענע כי אין אנו בקיאין. וכן הסיק הב"י שלענין הלכה נראה שהיות שבלי ספק אין אנו בקיאים לנענע, אין לסמוך על היתר זה. ע"ש. וכ"כ הש"ך (ס"ק לא) והט"ז (ס"ק טו) והפמ"ג (בשפ"ד שם ובמשב"ז טז) שלא לסמוך על הניענוע. וכ"כ אחרונים רבים הביאם הכה"ח (סי' טל' אות רכה). ע"ש.

**נמצא יוצא שאם בניסרכו זוטין דקין לשומן הלב לא התיר
הב"י היכא שנותקו מזומת ניענוע, כ"ש שלא יתיר אם ינותקו
ע"י שיקלפם בידו. ואל תשיבני דלא מקרי כ"ש עפ"י מ"ש
הפמ"ג (משב"ז אות טז) להזמיר בניענוע ולהקל המיעור. ע"ש. שכן
ממ"ש הב"י בשם ה"ר דוד יחיא שומר יעקב גאון בא לעשות
פשרה עם הרשב"א משמע שניענוע יותר קל מנידוק.**

(ט) ומ"ש לעיל שיש ללמוד להקל בנידון דידן עפ"י מ"ש הכנה"ג וחגורת שמואל דמרן מתיר בניתקו מחמת הכנסת יד הבדוק אפי' אם הכניס ידו בחוזק, וכ"ש אם מנתק הסירכא בידו בנחת. ע"ש. הנה כבר שדא בה נרגא הרש"ל (שו"ת) וכתב דהעיקר כרבנו ירוחם הסובר דכל שניתקו הסירכות מחמת שהכניס ידו בחוזק טריפה, ורק אם הכניס ידו בנחת וניתקו הסירכות מכשירינן. וכן י"ל דס"ל למרן השו"ע להלכה ולמעשה שכן בסעי' יד' הביא להלכה מה שכתב רבנו ירוחם דכל שהכניס ידו בחוזק וניתק הסירכא טריפה, ולפיכך על כרחנו לומר דמה שפסק בסעי' יג' להכשיר היכא שהכניס ידו בזריזות וניתק הסירכות, קאי באופן שהכניס ידו בנחת ולא בכח. וכ"כ הרש"ל (שם) דכל הספרים העוסקים בהלכות בדיקות כתבו שיכניס ידו בנחת. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' קמה). ע"ש. וכ"פ הכנה"ג (שם) והרב חגורת שמואל (על לבוש שם לט אות מה). גופא דאין להכשיר אלא אם יכניס הבדוק ידו בנחת ויבדוק. ותמה על הלבוש האידך כתב שיכניס ידו בזריזות היינו בחוזק ויבדוק, אחרי שכתב בעצמו בסעי' יא' שימעך

בנחת ולא בחוזק שמא יקרענה ויאכיל טריפות לישראל. ע"ש. וכ"כ הפר"ח (סי' טל' ס"ק כט') להסכים עם הרש"ל שיכניס ידו בנחת. ע"ש. וכ"כ הפרי תבואה (סי' טל' סעי' קיג' ובסעי' קטו' ובראש אפריים ס"ק קמ'). ע"ש. וכ"כ בשמלה חדשה (שם) וז"ל סירכא שניתקה בהכנסת יד הבודק בנחת, ריר בעלמא היא וכשרה, וע"כ אין להכשיר בזה אלא בבהמת ישראל ובבודק כשר וירא שמים ברבים שיש לסמוך עליו שלא הכניס בכח. ע"ש. וכ"כ הדעת קדושים (ס"ק נו') ותלמידו המקדש מעט (ס"ק קכז' וס"ק קכט') הביאם הדרכי תשובה שם אות שצה) דבעינן שיכניס ידו בנחת. ע"ש. וכ"כ הזבחי צדק (שם) דמנהגינו להתיר רק אם הכניס הבודק ידו בנחת וניתקה, אבל אם הכניס ידו בזריזות היינו בחוזק ונותקה הסירכא, מטריפינן לה. ע"ש. וכ"כ בערוך השולחן (סי' לט' אות קה') שהבודק יכניס ידו בזריזות בבהמה בלא רפיון ידים וההילוך בפנים יהיה בנחת, ואם נתפרקה שום סרכא כשמכניס הבודק ידו מוציא הריאה לחוץ ובודקה אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן, ואם לאו רירא היא וכשרה. ע"ש. וכ"כ מוהר"ר משה יצחק זצ"ל בספרו מנחת הזבח (כלל לג' בעשרון ס"ק ב') להסכים עם הרש"ל ודעימיה שכשבודק בפנים יעשה כן בנחת ובמתון. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (ענף יא סעי' א'). דסירכא שנפסקה מחמת הכנסת יד הבודק בנחת ובקלות הרבה בלי כח ולא נודע מקומה אין זו סירכא אלא ריר בעלמא. ע"ש. וכ"כ הבית דוד (חלק ו' סעי' א' וביסוד הבית סק"א סוף אות א'). דבעינן שיכניס ידו בנחת. והצדיק במאוד מה שכתבו הבית יצחק (ח"ה סק"ו) והבית אברהם (סי' טל' ס"ק מג' בלבושי תבואה אות א') לטעון כנגד קצת בודקים שמצד אחד מחמירין שלא למעך הסירכות, ומצד שני כשעושים בדיקת פנים מוליכים היד בחזקה ומכשירים כל מה שניתק, בלא לעשות נפירה. ועיין בבית אברהם שם (שפתי זהב שם אות מה') שהעושים כן צריכים לכוון על זה בוידוי של יום כיפור כשאומרים על שחטאנו לפניך בחוזק יד. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שמחת כהן (יור"ד ח"א סי' צז) דלא שרינן ברירין המתפרקין אלא כשהכניס ידו בנחת וכמ"ש הרא"ש והטור. ע"ש.

ויתרה מכן כתב הפרי מגדים (בשפ"ד סי' טל' ס"ק לב' ובמשב"ז ס"ק טז'- ובספרו ראש יוסף חידושים ס"ק רל' הובא בדרכי תשובה סי' טל' אות שפכ') דאף מרן מודה שיש לבדוק הריאה במתינות ובנחת, ומ"ש שיבדוק בזריזות אין כונתו שיכניס ידו בחוזק יד, אלא ר"ל שלא יתעצל עד שתתקורר הבהמה, אלא יזדרז לבדוק בעודה חמה, שכן מחמת חמימות הבהמה מתנתקות כל הסירכות הבאות מחמת צמא, ואם ימתין עד שתתקורר אפ"ל יהיה רק ריר בעלמא יתחזק ויתקיים ולא יעבור מהריאה. ע"ש. וכ"כ הזבח תודה (למהר"ר יחיא צאלח סי' טל' אות נא') ללמוד במרן שאסור שיכניס ידו בכח ובחוזק אלא בנחת. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שואל ונשאל (יורה דעה ח"א סי' כה בחלק ה' יור"ד סימן ל') להוכיח ממ"ש ר"י הלבן דאם הכניס ידו בזריזות וראה שלא נותקו סירכות, ולאחר שהוציא הריאה מצא סירכות, יעשה להם הגבהה כל שהו ואם נותקו כשרה הבהמה. ואי איתא דזריזות היינו בחוזק האיך יתכן שמה שלא נפסק ע"י הכנסת יד הבודק בחוזק, יפסק בהגבהה קלה?! ובפרט דהכנסת יד הבודק נעשית בפנים בעוד הריאה חמה, ואילו ההגבהה היא בחוץ כשהריאה נתקרה.

מה עוד דאם אמת שכוונת מרן דזריזות היינו בחוזק, איך שביק דעת רבינו ירוחם והרא"ש הסוברים שאין להכשיר היכא שניתקה בחוזק ופסק כהמתירים, הלא הרא"ש הוא אחד מעמודי ההוראה ואין אחד משאר עמודי ההוראה נגד דעתו. לפיכך על כרחנו לומר דמ"ש מרן ז"ל בזריזות ר"ל שיזדרז לבדוק ולא יתעכב, אבל אופן הבדיקה יהיה לעולם בנחת ולא בחוזק, וכמ"ש הב"ח ז"ל (סי' טל' אות טו') לבאר דמ"ש הכלבו בזריזות בלא רפיון ידיים, אין זה סותר למ"ש הרא"ש ורבינו הטור דמכניס ידו בנחת. שכן הרא"ש והטור באו להזהיר רק שלא יכניס ידו בכח גדול וביד חזקה, אבל בזריזות בלא רפיון ידים שרי. והו"ה אנו נאמר במרן ז"ל דמה שכתב בשם הכלבו להכניס ידו בזריזות, אין ר"ל בחוזק אלא בנחת ובזריזות. ועיין בטוטו"ד (תניינא הל' טרפות סי' קי') שהסכים נמי למ"ש הרש"ל שאין להתיר אלא א"כ יכניס הבודק ידו בנחת. ע"ש. ותדע דכמו שלא סמך הב"י על הוראת מר יעקב גאון להכשיר ריאה שהתנתקו ממנה הסירכות מחמת נענוע ג' או ד' פעמים, כ"ש שלא היה לו להכשיר ריאה שהתנתקו ממנה הסירכות מחמת הכנסת יד הבודק בחוזק שכן מעשה זה גרוע מניענוע הריאה,

ואם בכל זאת הכשיר היכא שניתק מחמת הכנסת יד הבודק על כרחך דקאי בכה"ג שהכניס ידו בנחת. ע"ש. וכן עיקר.

וכן יש ללמוד ממ"ש הפרי תבואה (סי' טל' סעי' קיג') ובראש אפריים שם סוף ס"ק קלט) והבית דוד (יסודי הבית ח"ו סק"א אות ב') שהאוסרים לעשות מיעוץ או קילוף, לא יתירו למעך או לקלוף אף אם מחמת הכנסת יד הבודק בנחת, נפסקה מצד אחד. ע"ש. ואם הטריפו היכא שנפסקה מצד אחד, כ"ש שיטריף היכא שהיא מחוברת בשתי הצדדים, ולא נותקה כלל ע"י הכנסת יד הבודק. ודו"ק. ובאמת המעיין במשב"ז אות יז' יראה שכבר התאונן על מה שנהגו לקלוף הסירכא בצפורן, וכתב שהעושים כן מאכילים טריפות בישראל.

**נְמִצָּא דְכֶשֶׁל עֲזוּר וְנָפֵל עֲזוּר שְׁכָן אֲפֶשֶׁר שְׁלֵא הִקְלוּ אֶלֵא
בְּנוֹתְקָהּ הַסִּירְכָא מִזּוּמַת הַכְּנֶסֶת הַיָּד בְּזוּזָה, אֲכַל עַיִ מְשִׁיכָת
הַסִּירְכָא בְּצִיפּוֹרָנִיִים, אֲפִי מִקְלָף בְּקִלּוֹת וּבְזוּזָה בְּאוּפֵן שְׁלֵא
זִכַר מִקּוֹמָה בְּרִיאָה, מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה לְהַקְלָ.**

כ) וכ"ש לפי מ"ש בשו"ת הרשב"ש (סי' קכ') דכל שלא נותקה מחמת הכנסת יד הבודק, אין לנו למעבד טצדקי להתירה. ע"ש. הרי דס"ל דאחר שהבודק פנים לא הצליח לנתק הסירכא מחמת הכנסת ידו בנחת, שוב אין לנסות לנתקה מהריאה. והסכימו לדבריו הרב חקרי לב (יור"ד ח"א הל' טרפיות סי' כד') ובנו הרב נדיב לב (יור"ד סי' כט') וענו ואמרו דכל שלא נותקה הסירכא מחמת הכנסת יד הבודק הרי היא בחזקת טריפה ולא סמכינן למימר דשמא לא הכניס ידו כראוי ויהיה שרי לנסות פעם שניה. וע"כ כל שענינו רואות שהסירכא קיימת שוב אין לה תקנה בהגבהה שנית, וגם אם יטען שלא הכניס ידו כראוי אין בדבריו כלום. מה עוד דכל ההיתר של ניטלת בהגבהה חידוש הוא, שכן קי"ל דאין סירכא בלא נקב, והוה דלא לוסף עליה להתיר להגביהה פעם שנית. ע"ש. וכן משמע מהרב שואל ונשאל (ח"ה יור"ד סי' ל'). שמסכים לדבריהם. ע"ש. הרי לפניך דאם לא התירו להגביה סירכא שלא נותקה בבדיקה הראשונה, האיך יתירו לקלפה במשיכה. ודו"ק. וכ"ש שיש לאסור עפ"י מ"ש הפרי תואר (סי' טל' ס"ק טז') להטריף סירכא הניטלת בהגבהה אף בבהמת ישראל, מלבד אם נסרכה לשומן. ע"ש. ואם לא התיר בניטלה ע"י הגבהה, כ"ש שלא יתיר בניקלפה בצפורן חדה, ואפי' ניסרכה לשומן הלב י"ל שלא יתיר, שכן אין לך בו אלא חידושו. ועיין עוד מ"ש בשו"ת ישכיל עבדי (יור"ד ח"א סי' ב' אות יג' יד') ובשו"ת שמחת כהן (יור"ד ח"א סי' צז'). ודו"ק.

כא) ועוד י"ל דמזה שכתבו ר"י הלבן ומרן להכשיר רק היכא שניטלת בהגבהה משהו, ולא כתבו להכשיר לקלף הסירכא ולמושכה בקלות, מוכח דלא ס"ל להכשיר הריאה בכה"ג. וכ"ש לפי מ"ש בספר בני חייא (בהגהות ב"י אות ב') לבאר דמ"ש הר"י הלבן ד"יגביהה קצת" ר"ל שיגביהה הסירכא בלי שיגביהה האבר שתלוי בה הסירכא, ואז אם נפסקה הסירכא כשירה. אבל אם הגביה האבר עמה תלינן דמכבודות האבר נפסקה וטריפה. ע"ש. והסכימו לדבריו החיד"א (במחבר"ר אות כא') והפת"ש (אות יב') והרב תו"ז (אות ד') והכה"ח (אות רכו') והזבח תודה (למהר"ר יחיא צלאח סי' טל' אות מז'). ע"ש. וכ"כ השמלה חדשה (סי' טל' סעי' לה'). ע"ש. וכ"כ הפרי תבואה (סי' טל' סעי' קטז') דאם מצא סירכא לאחר שהוציא הריאה מכניס אצבעו תחתיה ומגביה כל כך בנחת עד שלא יוגבה כלל מן הריאה על ידה, ואז אם נפסקה מחמת ההגבה הקלה הזו אנו תולין לומר שהיא ריר בעלמא וכשרה, אבל אם הוגבה קצת מן הריאה אין זו הגבהה קלה המועלת להכשיר. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר אליהו חיון זצ"ל בספרו טוב ישראל (שם) דהיכא שהגביהה הסירכא בנחת ולא בכח ויד חזקה, ונותקה הסירכא יש להכשירה בתנאי שלא הוגבה האבר שהסירכא יוצאה ממנו, ושלא ביצבצה לאחר שניפחה ובדקה בפושרים. וכן המנהג באיזמיר לבדוק בנפיחה כל סירכא הניטלת בהגבהה. ע"ש. וכן כתבו החכמת אדם (הל' טרפות כלל יג' סעי' ט') והאדרת אליהו (סי' טל' ביד אליהו ס"ק מ' אות א' ובס"ק מא' אות א') והבית דוד (ח"ו סעי' א' בעמודי הבית סק"ג). דהגבהה זו מהני דוקא היכא שלא הוגבה כלל מהריאה, אבל אם כאשר

הגביהה הסירכא הוגבהה קצת הריאה, לא מהני להכשיר. ע"ש. וכ"כ בספר מנחת הזבח (בקומץ כלל לג' סעי' א') דמכשירינן בניטלה בהגבהה כל שהו, רק בתנאי שלא הזיז והגביה את בשר הריאה כלל. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בדיני סירכא הנפסקת סי' טל' ענף יא' סעי' ד'). ע"ש. וכ"כ הדרכ"ת (סי' טל' אות שסה') דמדברי הבני חייא מבואר דאף אם הוגבהה רק מקצת מהאבר שאליו דבוקה הסירכא, אין להכשיר. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שמחת כהן (יור"ד סי' צז). דגבול גבלו בה רז"ל והוא שיעשה הגבהה קלה באופן שלא יוגבה האבר שבו הסירכא. והביא שכ"כ הרה"ג מוהרמ"ך נר"ו שלא יגביה האבר שבו הסירכא, שאז אפשר שניתקת בשביל כובד האבר. ע"ש. וכ"כ ר' משה כלפון הכהן (בשו"ת שואל ונשאל יור"ד ח"א סי' כח'). ע"ש. וכ"כ מוהר"ר שלמה זרקא זצ"ל בתורת המנהגים (מנהגי איזמיר אות ד' הובא בסוף הספר זבחי תרועה) דהגבהה הנזכרת תהיה קלה בלא שיגביהה האבר עימה, ותהיה באימה וביראה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ג סי' ד' אות ד') ע"ש. וכן מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בהסכמתו לספר שמן ששון הביא מ"ש החיד"א בשם הבני חייא וסיים דיש להקפיד על כך. ע"ש. הרי לפניך דאם לא התיר בניטלה ע"י הגבהה אלא בכה"ג שלא הוגבהה האבר עימה. על אחת כמה וכמה בנידון דידן שלא יתיר. שכן אם לא התפרקה הסירכא מחמת הכנסת יד הבודק, ולא ניטלה בהגבהה, האיך כשיקלף אותה לא יוגבהה האבר עימה. מה גם שעניי ראו שבשעה שהבודקים מקלפים הסירכות הקלות, אינם משגיחים כלל לראות אם הוגבהה האבר אם לאו. ואדרכא גם אם יודעים בכרוך שהוגבהה האבר עושים הבהמה "חלק ב'י"ו" וה' הטוב יכפר בעד.

מה עוד שי"א דמזה שמרן הביא את ההיתר של הגבהה בלשון מחלוקת, על כרחך שלומד שהרמב"ם והרשב"א ועוד פוסקים לא התירו הגבהה זו אלא אסרו כל סירכא בין עבה בין דקה. ע"ש. וכן משמע מדברי התבואת שור (סי' טל' אות נג) דלהרשב"א ודעימיה המטריפים אפ"ל אם היתה הסירכא כחוט השערה וניתקה בקל שבקלות, אין להכשיר היכא שניתקה מחמת הכנסת יד הבודק או שניטלה בהגבהה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שמחת כהן (יור"ד ח"א סי' א') לבאר דהטעם שלא התיר מרן באלו המקרים אלא בבהמת ישראל ובירא שמים ברבים הוא משום שחושש שמא הרמב"ם והרשב"א ס"ל דיש לאסור בזה כמו שאסרו במיעוץ, וחושש גם שמא בזה"ז איננו בקיאים לעשות ההגבהה והכנסת יד הבודק באופן המועיל, שכן אפשר שיכניס ידו בחוזק עד שתתפרק הסירכא ולא אדעתיה, וכמו כן אפשר שיעשה ההגבהה, יותר מכל שהוא ולא אדעתיה. וכנגד שני חששות אלו הצריך מרן שני תנאים שתהיה הבהמה של ישראל, ושיהיה הבודק ירא שמים ברבים המדקדק לעשות ההגבהה והכנסת יד הבודק בשיעור שנזכר בדברי הפוסקים. וכ"כ לבאר השולחן גבוה (סי' טל' אות מב' הביאו הישכיל עבדי ח"א יור"ד סי' ב' אות א') דמרן כתב שאין להקל אלא בבהמת ישראל משום שלומד ברמב"ם וברשב"א דמזה שסתמו לאסור כל סירכא בין עבה בין דקה משמע דפליגו על הר"י הלבן ולא מכשירים סירכא הניטלת בהגבהה. ותדע שמרן לא כתב הלכה זו בסתם אלא בלשון יש מי שאומר על כרחך שלומד דהלכה זו אינה מוסכמת. והסכים לדבריו הגר"ש גרידי שליט"א בספרו שמן ששון (עמ' צח) ע"ש. וכתב בשמחת כהן (שם) שאין זה אומר שהשו"ג חולק על הסמ"ע (ח"מ סי' טז' סק"ח) שכתב דכאשר מרן כותב "יש מי שאומר" ולא מביא חולקים מוכח שהלכה זו מוסכמת. שכן הסמ"ע לא כתב דבריו אלא היכא שמרן פוסק לגמרי כאותה דעה, שבכה"ג שפיר י"ל דמה שנקט מרן לשון "יש מי שאומר" זה כדי ללמדנו שלא מצא מי שחולק על דבריהם. אבל בנידון דידן שלא הקל מרן לגמרי כהיש מי שאומר ואסר לעשות כן בבהמת גוי, על כרחך דס"ל שיש חולקים עליו וחשש לדבריהם. ע"ש.

וכ"ש לפי מ"ש הזבחי צדק (סי' טל' אות קצב' קצט) דבבגדאד אין נוהגים להתיר לא מיעוץ ולא ביענוע ולא הגבהה, יען כי אין אנו בקאין בזה, ומיום שנוסדה העיר הזו לא שמענו ולא ראינו שנהגו להתיר סירכא הניטלת בהגבהה כלל ועיקר. וסימנך "וישבות המ"ן" המ"ן ר"ת הגבהה מיעוץ ביענוע. ע"ש. וכ"כ בספר שמן ששון (להרה"ג ששון גרידי שליט"א עמ' צח) דכיון ששיעור הגבהה לא נתבאר בפוסקים, כי יש מהפוסקים שנתנו שיעור כל שהו, ויש שאמרו ששיעורו טפח... מנהגינו שלא להגביה הסירכא ולא לנענע הריאה

כלל. ע"ש. וכ"כ התורת זבח (הספרדי מערכת אות ד' סעי' ה' הובא בדרכ"ט סי' טל' אות שסז) דאין להתיר לעשות הגבהה כי אם לסירכות של הזוכרו בתלמוד, אבל בניסרכו האונות שלא כסדרן, או ניסרכא האומה אל הדופן לא מהני הגבהה. ולפיכך כל סירכא שלא התפרקה בהכנסת יד הבודק טריפה, ואין לה תקנה בהגבהה. ע"ש. ואם לא הקלו כשניטלת בהגבהה כ"ש שלא יקלו למושכה בידיים ולהסירה מעל גבי הריאה.

ואף שכבר נתבאר מהפוסקים הנ"ל שהעיקר הוא, דבכל הסירכות מקלינן לומר דכל שניטלה הסירכא מחמת הגבהה יש להכשרה בבהמת ישראל, ובלבד שלא הוגבהה האבר עימה. וכ"כ הכנה"ג בשו"ת בעי חיי (יור"ד סי' נד' הובא בדרכ"ט שם) דמותר לעשות הגבהה בכל מין סירכא היוצאת מן הריאה אל מקום אחר. ע"ש. וכן נהגו בשאלונקי לבדוק ע"י הגבהה אף סירכא מיניה וביה, ואם נתקת כשרה. כמובא בשולחן גבוה (סי' טל' ס"ק מא'). ע"ש. וכ"כ השואל ונשאל (ח"ה יור"ד סי' ל') דהעיקר כמו שפסק מרן להכשיר סירכא הניטלת בהגבהה. ע"ש. וכן מוכח מדברי מרן מלכא רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בהסכמתו להרב שמן ששון דשרי להכשיר ע"י הגבהה. ע"ש. מ"מ ביותר מזה אין לנו להקל ולומר דשרי למשוך הסירכא מהריאה ולנתקה, ואם אינה מבצבצת לקרותה "חלק ב"י".

ומ"ש לעיל ללמוד מדברי הנוב"י דכיון דס"ל עיקר כדעת התוס' דסירכא מטרפת משום שעתידה להתפרק, ממילא כל שניתקה במשיכה קלה ולא נשאר עליה רושם י"ל דמוכח דריר בעלמא הוא ולא עתידה להתפרק ולינקוב הריאה.

הנה אף שבאמת גם מרן פאר הדור והדרו רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו יביע אומר (ח"י יור"ד סי' נח עמ' שס' אות יג') כתב להסכים עם מ"ש הגר"א בס"ל טל' אות יט' דמזה שבסעי' ח' התיר מרן השו"ע סירכא תלויה, מוכח דס"ל כהרשב"א דהעיקר כהתוס' דסירכא מטרפת משום שעתידה להתפרק ולינקוב הריאה. ע"ש. מ"מ מהיכי תיתי לומר שמרן השו"ע יסכים לומר דכל סירכא הדבוקה לדופן או לשומן שהתפרקה במשיכה קלה בלא שישאר רושם, הוי הוכחה שלא תתפרק בעתיד ותינקוב הריאה, הלא כבר נודע שמרן לא חילק בין סירכא עבה לסירכא דקה כחוט השערה. וכמו שבסירכא עבה חישינן שתתפרק בעתיד ותינקוב הריאה, הו"ה בסירכא דקה י"ל כן. ודו"ק.

אם סירכא מטרפת בודאי.

כג) הנה לעיל הבאנו שי"א שסירכא אינה מטרפת אלא מספק, ובאמת דבר זה אינו מוסכם שכן מביאור הרשב"א ברי"ף (חולין מה) נראה לכאורה שלומד בדבריו דס"ל דרבא שמטריף הריאה היכא דליכא מכה בדופן זה מתורת ודאי ולא מספק, שכן לאחר שהביא מ"ש הרי"ף דהיכא שאין מכה בדופן אמרינן דמחמת מכה היא וטריפה אפי' בדקה בפושרין ולא ביצבצה. כתב הרשב"א דמוכח דלהרי"ף דעת אבימי אליבא דרבין היא, דהיכא דאיכא מכה בדופן, בדקינן לה בפושרין ואי לא מבצבצא כשרה, בין איכא צמחים בין ליכא צמחים, ואי לא בדקה לא מכשירינן לה. שכן כיון דסרוכא חיישינן שמא מהריאה היא וחייב לבדקה. אבל אי ליכא מכה בדופן, אמרינן דמחמת ריאה הוא, שכן אין סירכא בלא נקב ועל כרחך שניקבה הריאה, וטריפה אף אי בדקה בפושרי ולא ביצבצה, שכן אמרינן דמחמת קרום שעלה עליה לא ביצבצה, וקיי"ל דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום. ואף את"ל דס"ל דיש סירכא בלא נקב, מ"מ כיון שעשויה להתפרק, מצד הריאה תתפרק לפי שהיא קלה להתפרק, וממילא יקרע הקרום ותטרף. ע"ש. נשמע מלשונו שלומד ברי"ף דבין לטעמיה דרש"י ובין לטעמיה דהתוס' יש להטריף מתורת ודאי. ולאחר זמן ראיתי בס"ד שכ"כ הפמ"ג בפתיחה לס' טל' דממה שכתב הרשב"א בחידושו למס' חולין מוכח דס"ל דסירכא מטרפת בתורת ודאי ולא מספק. ע"ש. וכן משמע ממ"ש הרשב"א במשמרת הבית (בית ב שער ג דף לד) לבאר הסוגיא אליבא דהתוס' (חולין מו' ד"ה היינו) דמר זוטרא סבר דכיון שרק עתידה

להתפרק ולנקוב הריאה, מהני לבודקה בפושרין כדי לוודות שאכתי לא נוקבה וכשרה. ואילו רבינא ורב אשי ס"ל דאף אם עתה לא מבצבצת מ"מ כיון שסופה להינקב כנקוב דמי, שכן כך מידתן של חכמים בטרפות, **דכל שיש לה עניין שסופה ליטרף בו בודאי אסורה**. וכיון שאם לא היה שוחטה היתה עשויה להינקב חשיבא מהשתא כנקובה וטריפה. וכן משמע מסתמיות דברי רבא דכל שנסרכה אונה לאונה שלא כסדרן, טריפה ולא מהני לה בדיקה. והילכתא כרבינא. ע"ש. וכ"כ הלבוש (יור"ד סי' לט סעי' ד) וז"ל בדק את הריאה ומצא בה סירכא, והוא חוט של ריר שיצא ממנה ונסרך אל מקום אחר, טריפה אפילו אם אין רואים בה נקב, **זודאי ניקב דאין סירכא בלא נקב**, שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה, המשקה נעשה עב בתוכה ויצא מעט מעט דרך הנקב ונעשה קרום וסותם הנקב. וקרום שעלה מחמת מכה בריאה לא חשוב סתימה שסופה ליסתר. ע"ש. וכן בשו"ת עין יצחק (יור"ד סימן ט' ח"א ענף ה אות כא) פליג על הב"י בסי' פא' בביאור הרשב"א, וס"ל דלהרשב"א סירכא מטרפת בודאי ולא מספק. ולפי"ז שפיר אתי מ"ש מרן בסעיף ה' דהיא שנסתפק הבודק אם נסרכא כסדרן או לא, כשרה מטעם דאית לה חזקת היתר, ולא כתב דכשרה משום דאיכא ס"ס שמא ניסרכא כסדרן ושמא הסירכא לא נקבה הקרום התחתון. שכן כיון שהמקור לדין זה הוא מהרשב"א בתשובה סי' קעד' איהו ס"ל דסרכא הוי וודאי טריפה. ע"ש. וכ"כ הרא"ה (ש) דמר זוטרא סבר דהא דאמרינן אין סירכא בלא נקב אין זה בתורת ודאי, אלא בתורת ספק, לפיכך מהני ליה בדיקה בפושרין לראות שאינה מבצבצת. ורבינא סבר דהוא ליה בתורת ודאי, ולפיכך לא מהני לבודקה בנפיחה, והילכתא כרבינא. ע"ש. וכ"כ הר"ן (חולין יב) דרק רב נחמן ס"ל דסירכא מטרפת מספק ולפיכך הכשיר ריאה הסרוכא לדופן, שכן איכא ס"ס שמא מן הדופן, וא"ת מהריאה שמא לא מחמת נקב באה. אבל אבימי שהטריף ס"ל דודאי הוא שהסירכא מחמת נקב באה, וממילא אין כאן אלא ספיקא חדא שמא ניסרכא מהדופן, והלכתא כאבימי. ע"ש. וכ"כ הש"ך (סי' פא סק"ט) דסרכא שלא כסדרן הוי ודאי טריפה ולא ספק. והסכים לדבריו המנחת יעקב (תורת החטאת כלל עב' אות טו) דסירכא שלא כסדרן הוי ודאי טריפה. ודקדק מהתוס' והרא"ש דנמי ס"ל הכי. ע"ש. וכ"כ הפמ"ג בפתיחה להל' טריפות סי' טל' דלהתוס' ודעמיה הסוברים דסרכא מטרפת משום דסופה להתפרק, הוי טריפה בתורת וודאי ולא בתורת ספק. והוכיח כן ממ"ש הרשב"א והר"ן כהתוס' דסירכא טריפה משום שסופה להתפרק, וביארו דאעפ"י שעדיין לא ניקבה ונתפרקה, מ"מ מטריפין על שם שסופה להתפרק, שכן כל העתיד להנקב כניקב דמי. ע"ש. ואם היה להם ספק אם לבסוף תתפרק או לא, האיך הטריפו מראש על סמך שאולי בעתיד תתפרק ותנקב. ואם בכל זאת הטריפו מראש, על כרחך דודאי להם שסופה להתפרק. וכן יש להוכיח ממ"ש הרשב"א בחידושו לחולין (דף מ"ו ד"ה הגי' תרת') דהקשה דריאה הסמוכה לדופן וליכא מכה בדופן ולא העלתה צמחין אמאי טריפה לטעם דסופה להתפרק, הלא איכא למיחש שתתפרק מצד הדופן. ותירץ דיותר עשוי להתפרק מצד הריאה לפי שקרומה רך. ע"ש. הרי לפניך שאם לא היה וודאי לרשב"א שתתפרק מהריאה ולא מהדופן לא היה מטריף. נמצא יוצא כותב הפמ"ג דלשיטת הרשב"א והתוס' וש"פ דמטריפין סרכות משום שמא תתפרק, הוי וודאי טריפה ולא ספקא. ואף בסירכא לשומן כתב הפמ"ג שם די"ל דהוי ודאי משום דשכיח טפי שהסירכא באה מן הריאה. ע"ש. וכן גאון אחד בתשובה להגאון הגדול הרב יעקב הלל שליט"א (הובא בשו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' קיח) כתב להסכים עם מ"ש הפמ"ג דכל סירכא שלא כסדרן הוי ודאי טריפה, וכ"ש היכא שלפי עיני ראות הבודק נראה שאם היה חותך הסירכא היה מוצא תחתיה נקב, שבזה אף הלבושי שרד מודה לפמ"ג דחשיבא כודאי טריפה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (ה"ט סי' קנב) דלא מבעיא לרש"י האומר דאין סירכא בלא נקב דהוי ודאי טריפה ומדאורייתא. אלא אף להתוס' האומרים דיש סירכא בלא נקב, י"ל דס"ל דטריפה ודאי מדאורייתא. ודייק כן מהא דכתבו "דכיון שסופה להתפרק חשיבא כנקובה" דמשמע דמעכשיו נחשבת כנקובה, ולא רק לאחר שתנקב. וכן משמע מהמאירי (חולין שם) דכיון שעומדת להינקב כנקובה דמיא מהשתא. ע"ש. [וכן הרב ביבי"א (ה"י יור"ד סי' נח' עמ' שס' אות יג) אף שמתחילה כתב דרק בדעת רש"י י"ל דסירכא מטרפת בתורת ודאי מדאורייתא, אבל בדעת התוס' י"ל דסירכא שלא כסדרן

טריפה מדרבנן. לבסוף כתב דיש לדחות, ולומר דכיון שלא תוכל להחזיק מעמד ולחיות י"ב חודש, היא טריפה ודאית מן התורה, אף להתוס'. וצ"ע. ע"ש.]

וכ"כ בשו"ת רע"א (מהדו"ק סי' עט') דפשיטא ליה דסירכא שלא כסדרן הוי ודאי טריפה. ע"ש. ועיין עוד מ"ש בשו"ת התשב"ץ (ח"א סי' סז' ח"ג סי' רצג) ובשו"ת הריב"ש (סי' קסג) להוכיח שאיסור הטרפות, בין מצד סירכא, בין מצד שאר מיני טרפות, הכל אסור מן התורה, והביא שכן כתב ה"ר שמואל בר דוד חלאיו זצ"ל שהסירכות בין בחולין בין במוקדשין אסורות מהתורה שלא כאותם מתפקדים האומרים שחז"ל הם אלו שגזרו לאסור עלינו הסירכות. ע"ש. והסכימו לדבריהם הב"ח בשו"ת רב פעלים (ח"ג חיו"ד סי' יד) והרב יעיר און (מע' ס אות כא הובא בשו"ת יביע אומר שם). ע"ש. וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (שם) לתמוה על הלב"ש אמאי החליט דסירכא טריפה מספק, בלא להתחשב במ"ש הרמב"ן והרשב"א והר"ן והתשב"ץ דסירכא מטרפת בודאי. ע"ש. [ואף שבחלק ד' (סי' ק"ה ובחלק יג' סי' קיג) הביא המשנ"ה מ"ש הבני יששכר (ח"ב דף צה) שבזמנה"ו א"א לשתות חלב בלא לבדוק בהמה, היות שכבר לא מצוי שיהיו רוב בהמות כשרות. ע"ש. וחלק עליו וכתב דודאי גם בזה"ז אמרינן דרוב בהמות כשרות הם, ומה שמצוי שהבדוקים מטריפים יותר מאשר מכשירים, זה מפני שאינם בקאין בבדיקת הריאה והסרכות. ולא משום שהשתנו בהמות מזמן התנאים. ולפיכך אף בזמן הזה סמכינן על הא דמדאורייתא רוב בהמות כשרות, ומתרין לשתות חלב ולאכול הגבינות. ע"ש. מ"מ אין זה סותר למ"ש בח"ט דאחר שמוציאים שהריאה סרוכה י"ל שהבהמה טריפה בתורת ודאי ולא מספק. ודו"ק]

נד נמצא יוצא שכנגד האומרים שסירכא מטרפת מספק, יש אומרים דסירכא מטרפת בוודאי, ומהיכי תתי לומר דהאי אלימא מהאי. מה עוד שמרן עצמו על אף שבסי' פא' גבי גבינות כתב דסירכא אינה מטרפת אלא מספק, מ"מ כאשר דן על כשרות הריאה פסק להטריף ריאה שנמצא עליה סירכא בין היא עבה, בין היא דקה כחוט השערה, ולא הסתמך כלל על המקלין למעך. ואף אם ניטלה בהגבהה או נותקה מחמת הכנסת יד הבדוק, לא התיר אלא בבהמת ישראל ובבדוק ירא שמים, ובתנאי שלא נשאר ראשה בריאה או בדופן. ע"ש. הרי שכאשר דן על כשרות הסירכא לא מקל מרן לומר שאין אנו בקיאין בסירכות. ותדע שאף הלבוש בסי' פא' סעי' ב' כתב שמותר לאכול גבינה של בהמה שמצא בה סירכא משום שטריפות הסירכא אינה ודאי אלא ספק, שכן אין אנו בקאין לבדוק שפיר אם ניקב הריאה אם לאו. ואעפ"י כן בסי' טל' סעי' ד' כתב דסירכא אפ"י היא חוט של ריר ואין רואים בה נקב, טריפה מפני שודאי ניקבה, שכן אין סירכא בלא נקב. ע"ש. ואף שלכאורה נראין דבריו כתרתי דסתרי עכ"פ יש בהם כדי להוכיח שכאשר דנין על כשרות הסירכא לא מתחשבים בזה שאין אנו בקאין לידע איזו סירכא באה מחמת נקב אלא דיינין כל סירכא כודאי ניקבה.

ועוד י"ל דאף הפוסקים שהבאנו לעיל המקלים להכשיר סירכא קלה שירדה ע"י קילוף בצ'פורן, לא הקלו אלא בהסתמך על מ"ש מוהר"ר סג"ר מרגליות עפ"י מעשה דריינ'וס. וא"כ אנו דאולינן בתריה דמרן השו"ע לא סמכינן על זה, שכן מרן השו"ע לא זילק ולא בילק בזה. וכ"כ התבואת שו"ר (ס"ק נ"ג וס"ק נ"ו) והמקדש מעט (סי' טל' ס"ק ק"ד) דאם לא התנתקה בהכנסת יד הבדוק, ונמצא ראשה בריאה, אזי גם אם ישתדל להסירה בנזות אינו בגדר ריר אלא הוא בכלל הקולא של מיעוץ ומישמוש. ע"ש. מה עוד דאפשר שאף המכשירים במעשה דריינ'וס לא יקלו לקלף סירכות בצ'פורן, כמ"ש הלבושי שרד' ובעל התניא הבאנו דבריהם לקמן.

בדין עגלים קטנים וטלאים.

(ה) ועל אחת כמה וכמה שבעגלים קטנים וטלאים יש להחמיר שלא להכשיר בהמה שניתקו ממנה הסירכא, שכן כבר כתב הרו"ץ תלמידו של הרמ"א הביאו הש"ך (ס"ק ט) שלכן כתב הרמ"א בסי' טל' סעי' יג' דנהגו בעירנו להטריף כל סרכות של גדיים וטלאים ועגלים הרכים, ולא למעך בהם כלל, מפני שהסירכא לא מצויה בהם, (כדכתב התרומה הביאו הטור ריש סי' טל' ופסקו הרמ"א סעי' ב') ואם בכל זאת נמצאה בהם סירכא על כרחך דסירכא גמורה היא. ע"ש. וכתב השמלה חדשה (סי' טל' סעי' טל') דלמלשון הרמ"א (סוף סעי' יג') שכתב דנהגו בעירנו להטריף כל הסירכות של גדיים וטלאים ועגלים הרכים. משמע דכולל אף הסירכות שניטלו בהגבהה קצת, שכן מתוך ילדותן אפי' סירכא גמורה אינה חזקה ומתנתקת. ע"ש. וכ"כ בפרי תבואה (סי' טל' סעי' קל'). ע"ש. [ומ"ש בצמח צדק (סי' רנט') דהפרי תבואה ס"ל דרק אם קילפה בחזק קצת אין להקל בגדיים וטלאים. הנה המעיין בדברי הפרי תבואה סי' טל' סעי' קל' ובדבריו בראש אפריים ס"ק קנה' יראה דס"ל שבגדיים וטלאים אף קילוף בנחת לא מועיל כמו שלא מועיל מיעוך ומישמוש. ע"ש.]

וכ"כ הפת"ש (סוף ס"ק טו') וז"ל דהו"ה אם נפסק בהגבהה אצבע לא מהני, אף דקיל יותר ממייעוך. ע"ש. וכ"כ בהגהות אמרי ברוך (סעי' יג') הובא בדרכי תשובה סי' לט' אות שצג', ובבית דוד ביסוד הבית סק"ט אות ב') ע"ש. וכן שמע הרב אלעזר ן' פצלון זצ"ל (הובאו דבריו בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' קמג) מאחד השוחטים שמנהגם היה שלא להכשיר סירכא תלויה או סירכא הניתקת בהכנסת יד הבודק בנחת, אלא בבהמות גדולות כדוגמת שוורים כבשים ותישים גדולים, אבל בהמות קטנות כדוגמת עגלים וגדיים וטלאים לא מקלין בכה"ג שכן חשבינן להו לסירכא, ואעפ"י שניתקת כשמכניס ידו בנחת. ע"ש. וכ"כ בטוטו"ד (תניינא בקור"א סי' כח' הביאו הדרכ"ת סי' טל' ס"ק שצג') דהיכא שהסירכא סרוכא לשומן או למקום אחר, אין להקל בזה כלל. ע"ש. וכ"כ הבית דוד (סי' טל' ח"ו סעי' ח' ובעמודי הבית אות יב') והכה"ח (אות רנה') ע"ש. וכ"כ תו"ז (אות יא' ואות יב' הביאו הנה"ח אות רל') להסכים לזה עכ"פ בגדיים וטלאים וז"ל מנהגנו להכשיר סירכא הניתלת בהגבהה רק בבהמה גסה בין גדולה בין קטנה, ואפי' עגל רך שיונק. אבל בבהמה דקה אין להקל, כיון דסירכותיה רכות ובקל מתפרקות. ע"ש. וכ"כ בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ב סי' טו') בשם הטוטו"ד להגר"ש קלוגר דבעגלים וגדיים וטלאים יש יותר חיוב על בדיקת חוץ מבגסות, מאחר שבעגלים מטריפין אף סירכא דקה מן הזקה אפילו היא כחוט השערה, ואפילו סירכות כקורי עכביש, ואפי' סירכות המתנתקות בהכנסת יד הבודק ולא נשאר רושם מטריפין. ע"ש.

ואם הטרפנו בעגלים קטנים סירכות הניתקות מוזמת להכנסת יד הבודק וסירכות הניתלות בהגבהה, על אוזת כמה וכמה שיטרפנו סירכא שקולפה או ניתקה בידיים.

(ו) ודע שמסתימות לשון מרן משמע שאינו מחלק בין גסה לדקה ובכל גונא מקל בסירכא הניתלת בהגבהה, ובלבד שתהיה הבהמה של ישראל ויהיה הבודק ירא שמים ברבים. וכן כתבו העין יצחק (יור"ד ח"א סי' ט' ענף ד' אות ח') והבי"ד (ביסוד הבית שם) דמדסתם המחבר והכשיר בניתקה בהכנסת יד הבודק, ובניטלה בהגבהה, ולא חילק בין עגלים גדולים, לעגלים רכים וגדיים וטלאים, ש"מ דמהני קולא זו גם בהם. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שם אריה (תיו"ד סי' ד' הביאו בבית דוד שם) ללמוד כן ברמ"א דמזהה שלא הזכיר החילוק בין עגלים גדולים, לעגלים קטנים וגדו"ט, רק גבי מיעוך הסירכות, ולא גבי סירכות שנותקו בהגבהה, או מחמת הכנסת יד הבודק, מוכח דבכה"ג מודה הרמ"א דמכשירינן אף בעגלים רכים ובגדיים וטלאים. ע"ש. וכן בשו"ת רדב"ז (שם סי' קמה) דחה חששותיו של הרב פצלון, וכתב דסירכות שנותקו מחמת הכנסת יד הבודק בנחת כשרות אפי' בעגלים וגדיים וטלאים קטנים, שכן חכמים לא נתנו דבריהם לשיעורים, והחושש לזה מאבד ממונם של ישראל. ע"ש. וכ"כ בדעת קדושים (סי' טל' ס"ק נו') דגם בעגלים וגו"ט מקלינן היכא שניתקה בהכנסת יד הבודק ולא נשאר שום רושם סירכא בריאה. ע"ש. וכ"כ תלמידו מוהר"ר פייבל הלוי בספרו מקדש מעט (ס"ק קיד' וס"ק קלד') ובמשמרת הקודש

(ס"ק קלד' הנמצא בסוף הספר מקדש מעט הובאו בדר"ת שם) להסכים עם מ"ש הרדב"ז להקל בכה"ג אף בעגלים גדיים וטלאים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שם אריה (יור"ד סי' ד) ובשו"ת ארץ צבי (יור"ד סי' יא' הובאו בדר"ת שם) דאם ע"י הכנסת יד הבודק הוסרה הסירכא לגמרי יש להקל אף בעגלים גדיים וטלאים. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר אליהו חיון זצ"ל בספרו טוב ישראל (שם) דהמנהג להכשיר סירכא הניטלת בהגבהה בין בבהמה גדולה כמו הבואפלו, בין בעגל רך היונק משדי אימו. ובין בבהמה דקה. ע"ש. וכ"כ בדעת תורה (סי' טל' ס"ק עד') דכיון שלא נמצא מפורש ברמ"א להחמיר, ומאידך ברדב"ז (שם) כתב להדיא להקל, כן יש להורות דהיכא שניטלה מחמת הגבהה מעט כשרה, אף בעגלים רכים וגדיים וטלאים. ע"ש. וכ"כ בראש יוסף (הביאו בדרכי תשובה שם) דכיון שהוא רק ריר בעלמא יש להכשיר אף בעגלים וגדיים וטלאים. ע"ש. וכ"כ במנח"י (הביאו הבית דוד שם). ע"ש. וכ"כ בספר ברכת משה (בקונטרס יפה לבדיקה שער ה' נתיב ב' הביאו הבית דוד שם). להקל בזה אפי' בלא הפסד מרובה. ע"ש. וכן הורה אבד"ק להרב בית דוד שיש להקל בזה והראה לו שכן פסק בשו"ת בית אל. ע"ש. וכ"כ הדברי מלכיאל (ח"א סי' מט') דמלשון הרמ"א (בד"מ אות כ' ובהגהתו לשו"ע סעי' יג') שלא למעך ולמשמש בגדו"ט משום שבהם הסירכא עדיין רכה ונימוחה, מבואר דרק במיעוץ ומישמוש החמירו, אבל היכא שניטלה בהגבהה, או בהכנסת יד הבודק כשירה שכן אם באמת היתה סירכא גמורה לא היתה ניתקת בכה"ג למרות היותה רכה, ואם בכל זאת התנתקה זה מורה שהיא רק ריר בעלמא. ואף לטעם דמחמירינן שלא למעך בעגלים קטנים משום שאין מצוי בהם סירכות, ואם בכל זאת נמצאו סירכות, זה אומר שאין הם מהתפשטות הליחות, י"ל דכל זה נאמר רק היכא שבא לעשות מיעוץ שהוא קולא גדולה, אבל בקולות שנזכרו בדברי הר"י הלבן והר"ש מויטרי י"ל דדינא קאמרו, ולא חילקו בין גסות לדקות כלל. ע"ש. ותדע שאת הדין של עגו"ט כתב הרמ"א רק אחר שהביא הדין של מיעו"מ, ללמדך דגבי סירכא הניטלת בהגבהה כיון שקילא ממיעו"מ שפיר שרי אף בעגלים. וכן מוכח מהא דאיתמר בגמ' ביצה (ב) דמשקין את הבהמות דאי איכא סרכא משתמטא, שכן ההשקאה גורמת שהסירכות הבאות מחמת ליחות מתנתקות, ולא מחלקינן בין גסות לעגלים וגדו"ט. ודייק מהרש"ל (פרק אלו טרפות סי' כה'). שג"כ ס"ל שאין לחלק בזה בין גסות לדקות. ע"ש.

ומ"מ אף שזראה עיקר כדבריהם, שגם בעגלים גדיים וטלאים יש להכשיר סירכא הניתקת מזומת הכנסת יד הבודק, או סירכא הניטלת בהגבהה, מ"מ הו" דלא לסיף עליה להקל לנתק בידיים סירכות.

בדין בשר כשר.

הנה כבר מילתנו אמורה לעיל, דהאידינא בטלה תורת מיעוץ ומישמוש, והכל עברו לקלף הסירכות מעל גבי הריאה, ולהכשיר היכא שהתקלפה כל הסירכא ואין הריאה מבצבצת.

המקור לקילוף בציפורן.

(מ) ידוע ומפורסם שהורתו ולידתו של היתר הקילוף החלה בבית מדרשו של מוהר"ר אלכסנדר סנדר מרגליות אב"ד דק"ק "סטאניב" ומקורו בספר פרי תבואה (למורנו הרב אפריים זלמן מרגליות מבראד סי' ל"ט סעי' קכ"ו, קכ"ז) שכתב וז"ל בהרבה מקומות נהגו הבודקים שממשמשין בסירכא ומותחין אותה כקרום, ואח"כ אוחזים בצפרניים ומושכים וקולפים אותה בנחת עד שלא נשאר ממנה כלום על הריאה, ואז מנפחין ונותנים רוק או מים פושרין על על כל המקום שנקלף, ואם אינו מבצבץ מכשירין. ואם נשאר שום דלדול בריאה שא"א לקולפו ע"י משיכה בנחת, מטריפין הריאה. וכבר בדורות שלפנינו נתפשט המנהג הזה בין הבודקים. ואף על פי שלא היה רוח חכמים נוחה מהם, לא מצאו אנשי חיל ידיהם לבטל המנהג ואמרו הנח להם לישראל. וכן שמעתי מדודי הגאון מוהר"ר אלכסנדר סנדר מרגליות שאמר שיש לנוהגים כן על מה לסמוך, שכן מזה שהכל נקלף מעל פני הריאה, אות היא לעולם כי לא ניקלטה הסירכא בקרום הריאה, אלא רק מבחוץ התחיל להתקדם כמו מלבוש על הריאה, וכמעשה דריינוס שנתפשט קרום מעט מעט ונעשה כמו מלבוש על פני כל הריאה וקלפיה בנחת מעליה ונמצאת הריאה שלימה והכשירה. ומה לי כולה מה לי מקצתה, ולעולם כל שנקלף בנחת זה הוכחה שאין לסירכא שורש בקרום הריאה, ורק מחמת לחות הריאה שמבחוץ נדבק שם. מיהו אין להקל בזה אלא בניסרכא מין הריאה לדופן שכן בכה"ג יש מגדולי המורים המתירים אף לחתוך הסירכא ולבודקה בפושרין, אבל אם ניסרכא לשאר מקומות שבחלל הגוף פסלינו, וכ"ש אם ניסרכא מאונה לאומה, או מאונה לאונה שלא כסדרן אין להתיר אלא א"כ איכא הפסד מרובה. ע"ש. והאריך הרחיב בראש אפריים אות קנ"ג לבאר דמנהגנו להקל בזה, לא משום דאזלינו אחר בני סמוארה הסומכים בזה על ר"ת והרז"ה שהבאנו לעיל, שכן לדבריהם לא היה לנו להקל אלא בסירכא קלה ודקה שניסרכא לדופן, ואילו אנו מקלין אף בסירכא עבה וגדולה שניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן, אלא על כרחך דסמכו על טעמם של בעלי התוס' דסירכא מטרפת משום שעתידה להתפרק ולינקוב הריאה, והכא כיון שהתקלפה בציפורן ממקום חיבורה ולא עשתה נקב כלל, מוכח שלא ניקלטה בעור הריאה, וממילא גם אם היתה נשאת חיה, לא היתה עתידה להסתבך בקרומות הריאה, אלא היתה מתפרקת מקודם מבלי לעשות נקב, ואע"ג דאנו לא בקיאין בבדיקה, מ"מ סמכינן על הנפיחה והפושרין. אלא דאכתי קשה האיך עבדינו כנגד רש"י האומר שאין סירכא בלא נקב, הלא מהאחרונים נראה ששיטה זו עיקר. ושמעתי מדודי מוהר"א סנדר מרגליות שנתן טעם נכון למנהג והוא שכשם שבמעשה דריינוס מקלינון אעפ"י שבודאי הקרום לא נעשה בבת אחת אלא התרקם מעט מעט, הו"ה הכא י"ל דכל שקולפין הסירכא בנחת ונקלפת מהריאה, מוכח שאין זו סירכא שיצאה מגוף הריאה, אלא קרום שהתחיל להתרקם ולהתלבש על הריאה, שאל"כ היתה נשאת דבוקה ולא היתה יכולה להתקלף. ואמר לי דודי שבכחו סירכא אף רש"י מודה שלא נעשה נקב. ודבריו לדעתי נכונים וברורים מאוד, שכן מה לי קרום על פני כולה או על מקצתה. ולפיכך לא מטריפין אלא סירכא שנקלטה ונקשרה בעור הריאה, שכן סירכא מלשון שרוך נעל

שהוא קשור שם, אבל אם אינה מושרשת בקרומי הריאה אלא נפרדת ע"י קליפה **בנחת** אין שם סירכא עליה וכשרה. והגדיל לומר שאף הרשב"א מודה דאם ע"י מיעוץ או קליפה בנחת הוסיא הסירכא כולה מעל קרום הריאה, מוכח שלא נקלטה בקרום הריאה וממילא אין זו סירכא אלא ריר בעלמא שהתחיל להתרקם על פני הריאה מבחוץ מחמת לחות הריאה. ולדבריו לא אסר הרשב"א אלא מיעוץ שניתק את הסירכא באמצעה באופן שלא הלכה הסירכא מכל וכל. ומ"מ צריך שיראה שסרו כל הדלדולים, ולא נותקה באמצע. ע"ש. וקילס דבריו החת"ס (יור"ד סי' ח"ב סי' טל) וכתב דלאחר שראה תשובה זו נחה ושקטה דעתו תהילות לה' ית', ואמר ברוך שבחר בעמו ישראל ובמנהגייהם שכן דבריו דברי אלהים חיים המה. וסייע דבריו ממ"ש הרי"ף (ביצה שם) דאיכא סירכא שע"י השקאה נפרדת מהמקום שאליו נדבקה, על כרחך דאיכא סירכא שהיא קרום בעלמא הנדבק על גבי הריאה ונקראת סירכא דמשכא שכן נמשכת ונפרדת מקרום ואינה מטריפה. ועל כן המחמיר יחמיר לעצמו ויניח לישראל לנהוג כמנהגם לקלוף סירכות אלו ע"י בודק ירא שמים. ע"ש. וכן המנחת הזבח (כלל לג' עשרון יד' ד"ה אבל אשמים) הביא ראיות לדברי הבית אפריים דאכן כל שהפריד בנחת כשרה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת עין יצחק (ח"א יור"ד סי' ח' וסי' ט' ענף א' אות ד' בביאורו הראשון) **דכל שנמשכין הסרכות מעל הריאה, ע"י קליפה בקלות ובנחת כשרה.** ושעפי"ז נהגנו להפשיט הסרכא מעל הריאה, ואם נפשטת בקל ובנחת, תלינן במעשה דריינוס וכשרה. ולמד כן ממ"ש הר"ן (ביצה כא) דמשקין הבהמה קודם השחיטה משום סירכא דמשכא, כלומר **שתהא נוחה להפשיט סרכא שנדבקה יותר מדאי בבשר.** ויש לפרש דבריו ע"פ המנהג שלנו דמפשיטין הסרכא מעל הריאה, ואם נפשטתה בקלות תלינן במעשה דריינוס וכשרה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (חלק יור"ד סי' נו וסי' סג ובספרו טוטו"ד בתשובה לק"ק חראסקוב המובאת בפתח השער) להכשיר סירכא שנקלפה ולא ביצבצה. וביאר בספרו טוטו"ד (מה"ת בק"א דף סד: תשובה עא) דכל מה שסירכא מטרת אעפ"י דאית לן חזקה דנשחטה הותרה, זה משום דקיי"ל שאין סירכא בלא נקב, וממילא יותר יש לאסור מלהתיר. מיהו היכא שיש לתלות הסירכא בדבר אחר שוב אין האיסור מצוי יותר מההיתר, והדרינן להאי חזקה דנשחטה הותרה, ולפיכך **היכא שהסירכא עוברת כאשר קולפה בנחת, איכא קצת ראייה שאינו ע"י נקב, ונהי דאינו ריר בעלמא שכן לא נותק ע"י מיעוץ [שהוא קל מקילוף בידיים] מ"מ י"ל דהוי כמעשה דריינוס, וסמכין שפיר האי חזקה דנשחטה הותרה. מה עוד דכיון שזה זמן רב שהבודקים רואים שלאחר שמקלפים כמה וכמה סירכות לא מבצבצת הריאה כלל, איתרע כח הטענה דאין סירכא בלא נקב, ולפיכך כל שהתקלפה ולא ביצבצה בנפחה, הדרינן שפיר להאי כללא דנשחטה הותרה. ומה שאמרו הפוסקים שהמכשיר ריאה ע"י בדיקה בפושרין חשיב מאכיל טרפות בישראל, זה רק כאשר מסיר הסירכא בכת, דבזה שכיח יותר שישתיר ראש הסירכא ויסתום הנקב, אבל האידנא שאין אנו בקאין לעשות קילוף בנחת בלא לינקוב הריאה, אם בכל זאת קילף בנחת באופן שלא שייר שום דבר מהסירכא בריאה, ובדק בפושרין ולא ביצבצה, אות היא לעולם שאין זו סירכא אלא ריר בעלמא. ע"ש. וכן כתב הלוטה שמלה (על השמלה חדשה סי' טל' אות כח) דמה שאנו נוהגין לקלוף הסירכות בנחת זה עפ"י מ"ש מו"ה סענדר ז"ל שאם נקלפת בנחת כשרה, וכהאי עובדא דמעשה דריינוס, שכן כל סירכא שעוברת בקילוף קל מכשרינן. ע"ש. וכן הגדיל לומר התפארת צבי (חיו"ד סימן ד) דהמנהג שנהגו במדינות אשכנז ופולין וליטא לקלוף כל סירכא מהריאה, ואם עברה בודקים ע"י נפיחה ואם לא ביצבצה כשרה, הוא הוא המיעוץ שכיוון אליו הרמ"א. ועדות לכך שמאלפי בהמות הסירו הסירכות ולא ביצבצה, ואם היה נקב למה לא ביצבץ?! ודוחק לומר שהבודקים מדמיינים שאינו מבצבצץ, שכן למה נחזיקם בחינם כעוורים וסומים שלא רואים הביצבץ. וא"כ על כרחנו לומר דמה שאמר רש"י דאין סירכא בלא נקב לא בכוז סירכא מדבר, ואף התוס' שהטריפו משום שסופה להתפרק, יודו שעכ"פ היכא שניסרכא לדופן או לשומן אין לאסור שכן מנא לן לומר שמהריאה תתפרק דילמא מהדופן או מהשומן תתפרק, וכיון דאיכא בכה"ג ספיקא שפיר סמכין לומר דאנו בקאין לומר דאינה סירכא. אלא שסיים בזה דהמחמיר על עצמו קדוש יאמר לו. ע"ש. וכ"כ בערוך השולחן (סי' טל' אות קיג' קיד') דכיון שאנו רואים בחוש דסרכות**

הנמשכות כחוטין קשה לקולפן, ואם נקלפו יבצצו, ע"כ מוכרחים אנו לומר דאם יש סירכות כחוטין דקין שנקלפות יפה יפה ולא מבצצות, רירין בעלמא הוו, שכן דבר זה ידוע לבודקין בחוש דסירכא המטרפת היא סרכא המושרשת יפה, וא"א בשום אופן לקולפה בלא שתבצבץ. ושמענו מבודקים בקיאים שהקליפה הנהוג אצלנו הוא יותר כשר מהמיעוץ שבימי קדם. סוף דבר חלילה וחלילה לומר שרוב ישראל נכשלין באיסור ח"ו ולא ניתא למרייהו דאמרת עלייהו הכי, וכל הממליץ טוב על ישראל הקדוש ברוך הוא מעמיד גם עליו מליצים ופרקליטים טובים. ע"ש. וכ"כ בספר רמתים צופים (פרק ד' אות קיט' הביאו הבית דוד ח"ו ביסוד הבית סוף אות א') שהמגיד מקוונץ ועוד אחרונים המליצו בעד המנהג הזה. ע"ש. וכ"כ הבית דוד (דיני קילוף סירכא סי' טל' ביסוד הבית סוף סק"ו) דאעפ"י שלא הודו כל הגאונים להיתר זה, מ"מ לא נמנעו כל השוחטים והבודקים שבמדינות אלו להסיר הסירכות ע"י קליפה, וחס ושלום לומר דכולהו איסורא עבדי, ומאכלים טריפות בישראל. מה גם שענינו רואות שעתה רוב ככל הבהמות סרוכות, וא"כ איה הכלל שאמרו חז"ל שרוב בהמות כשרות, אלא על כרחך שאין אלו סירכות המטריפות. מה עוד שאם נורה בזה לאסור קליפה יהיה בזה הפסד גדול. ע"כ סברת המקלין בזה היא העיקר וכל הממליץ טוב על ישראל, הקב"ה מעמיד עליו מליצים ופרקליטים טובים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת דברי חיים (יור"ד ח"ב סי' לא) בעיני ראיתי כמה שנים שהביאו לפני ריאות והסירו הסרוכות, ומעולם לא ראיתי שלא יקלפו הסירכא, ואפילו אמר הבודק שסירכא גמורה היא ותבצבץ, בכל זאת לא נמנעו מלהסירן בכח, בתקוה אולי לבסוף לא תבצבץ, שכן עיקר סמיכתינו על הבדיקה שאינה מבצצת. ע"ש.

וכמו כן הצמח צדק (מלובאוויטש יור"ד סי' קד' אות ז') אף שלא הסכים עם המוהר"ר סנדר מרגליות והפרי תבואה להקל היכא שניסרכא הריאה מיניה וביה אפ"י איכא הפס"מ, מ"מ הסכים להקל היכא שניסרכא למקומות שאין הנקב פוסל בהם כגון שומן הלב וכדו', שבכה"ג כיון שלהרבה מגדולי הראשונים יש לה היתר בבדיקה, ע"כ אעפ"י שלא קיי"ל כותייהו, מ"מ כדי להעמיד המנהג שנהגו הבודקים לבקוע הסירכא ולקלוף אח"כ הדלדולים בנחת, סמכינן עלייהו ובלבד שיבדוק בפשרין. ע"ש. וכ"ש אם ניסרכא מן הריאה לדופן, שבכה"ג יש מגדולי המורים שמתירים אפ"י לחתוך הסירכא. ע"ש. וכ"כ בחדושי הרי"מ (יור"ד סי' ג') גבי ריאה שנמצא עליה סירכא הסרוכה לשומן הלב דהאינדא סמכינן על מ"ש מו"ה סנדר דכל סירכא שעוברת ע"י קילוף מוכח דריר בעלמא היא ולא סירכא. ושכן מוכח ממעשה דריינוס דכל שנקלף כולו ולא נשאר דלדול הוי הוכחה שאינה סירכא הבאה מהריאה אלא קרום בעלמא, או בשר בלוי. אי נמי שמא מהפשטת הליחה בא. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בדיני קליפת הסירכות סי' טל' ענף יב' סעי' ו' ובלקושי יוסף ס"ק לב') שבמקומתיים נהגו לאחוז הסירכא בציפורן ולקלוף אותה בנחת מעל הריאה, ומ"מ לא התיר אלא בניסרכא לדופן בלבד, אבל אם ניסרכא לשאר מקומות שבחלל הגוף לא התיר לקלוף אלא א"כ איכא הפסד, ואף גם זאת לא התיר אלא באופן שלא נשאר שום דלדול על הריאה, אבל אם נשאר דלדול שאינו יכול לקולפו כי אם בחוזק יד מטריפין הריאה אפ"י היא סרוכה לדופן. ע"ש. ועיין במ"ש עוד המנחת יוסף בדיני תרתי לרעותא (אות ר' בביאורים סק"ב) לקרוא תגר על השוחטים המפריזין על המדה, וסומכין על דברי מוהר"ר סנדר להקל יותר מדאי. וע"כ הזהיר שאין להקל בזה כי אם באומדנא ברורה והבחנה היטב ע"י בודקים יראי ה'. ע"ש.

מעשה דריינוס.

ודע דמעשה דריינוס הובא בים של שלמה (רש"י חולין פ"ג סי' לה) וז"ל שמעתי מפי מהר"ם אורפ"א ז"ל שבעיר ריינוס שחטו פרה שמנה מאד, וכשבדקו בפנים לא מצאו בה לא אונות ולא אומא ולא עינוניתא דוורדא, גם לא חיתוכים וחילוקים וסדקים. כי אם ריאה שכולה כחתיכת בשר אחת, ואף כשהוציאוה לא נראה ולא ניכר בה דבר, והנה זקן אחד שהיה איש מקובל ומגודל בין חכמי אוסטריי"ך ע"ה לקח סכין חריף וחד וחתך בנחת אותו הלבוש והכיסוי העליון שנתרקם עליה, עד שנראתה הריאה כשאר כל ריאה, באומות ובאונות ובעינוניתא דוורדא, מושלמת בכל שלימות הריאה, והכשירה בטענה

שכך ראה שעשו חכמי אוסטרייך והכשירוה. ע"ש. והסכים לדבריו הט"ז בסי' לה' ס"ק יד' ע"ש. ואפשר שסמכו על מ"ש הארחות חיים (הל' טריפות סי' כח אות לא הובא בב"י סי' טל' סעי' י' (א) בשם הרב ברצלוני ששלחו הגאונים למר יהודאי שמענו עליך שאתה מתיר אונא [הסרוכה] לטרפשא דליבא. והשיב חס ושלום אך כמה ריאות יש שהאונות דבוקות בחלב שבטרפשא ואנו מפרקין אותו מן האונא ולא מצינו שום סירכא ובוזה אני מתיר ומכשיר והודו לו הגאונים. ע"ש. וכן ראיתי בט"ז (סי' טל' ס"ק כד') שכתב לדמות המעשה דריינוס למ"ש הרוקח (סי' שפב' הובא בב"י סי' לה' סעי' ה' ופסקו הרמ"א בסי' טל' סעי' כה') גבי ריאה שנמצא עליה כמו כיסוי של חלב והוא כבשר בלוי, דיש לקלוף הכיסוי, ואם תמצא הריאה תחתיו יפה ושלמה, נכשירה. ע"ש. וכן באור זרוע (הל' טריפות סי' תיא' הביאו הט"ז סי' טל' ס"ק יא') הביא שהיה מעשה עם רבנו יואל ששחטו בהמה שהיתה שמינה ביותר והיו ראשי האונות מובלעין בשומן מרוב חלב, והפריד רבינו יואל השומן מהאונות ולא היה נשאר דלדולי שומן בריאה ועלתה בנפיחה והכשיר. ע"ש. וכתב הלבושי שרד (סי' לט' סעי' לג' ס"ק קלב') לדמות הדין של רבנו יואל להא דמעשה דריינוס. ע"ש. והסכים לדבריו בשו"ת דברי מלכיאל (חלק א סימן נג). ע"ש.

אופן הקילוף.

כח) ראשית יש להקפיד שיקלף הסירכא בנחת, וכדאיתא להדיא בראש אפריים (שם ובבית אפריים הובאו דבריו בספר מנחת הובח שם) שהוא המקור להיתר זה, דאם נקלפת מהריאה בנחת אות היא שאין זו סירכא אלא קרום בעלמא. ע"ש. וכ"כ הלבושי שרד (בתשובה שכתב בצפת והובאה בספר תבואת שור סוף סי' טל' אות טז') והאדרת אליהו (סי' טל' במקור חיים ס"ק מד' אות ט' וביד אליהו ס"ק מח' אות ד' ואות ז') דיש חובה על הרבנים להזהיר את הבודקים הנוהגים להקל ולקלף הסירכא, שיעשו כן בנחת, ואם יראו שא"א לקלפה בנחת יטריפו בכל מקום שתמצא. ע"ש. וכ"כ בדעת קדושים (סי' טל' ס"ק סא') שלא יקלף בכח כי אם בנחת. ע"ש. וכ"כ בטוטו"ד (סי' צח') דכמו דבהאי עובדא דריינוס לא הקלו אלא בשהסיר הקרום בנחת, הו"ה בנידון דידן. ע"ש. וכ"כ במנחת יוסף (סי' טל' בליקוטי יוסף אות לב') דרק כאשר מסיר הסירכא בנחת עד שלא נשאר על הריאה שום רושם הוי הוכחה שהוא קרום דריינוס ולא סירכא המטרפת, שכן אם היה סירכא הבאה מחמת נקב, לא היתה נקלפת בנקל אלא רק ע"י חוזק יד. ע"ש. וכ"כ הצמח צדק (מלובאוויטש יור"ד סי' קד' אות ט') דיש להזהיר את הקולפים שיקלפו בנחת. ואם יראה הבודק שבאיזה מקום אי אפשר לו שיקלוף בנחת הרי נתברר שהיא סירכא וטריפה. ע"ש. והניף ידו שנית בסי' רנט' וכתב דאם קילף בחוזק קצת, או שביקע הסירכא במחט והסיר צד א' לכאן וצד א' לכאן אין להכשיר. ע"ש.

ועוד יש להקפיד שיקלף כל הסירכא באופן שלא ישאר שום רושם כלל ועיקר, ושאינה מבצבצת כלל לאחר ניפוח. וכן כתב הפרי תבואה (סי' טל' סעי' קטו' ובראש אפריים ס"ק קמא') דאם הכניס הבודק ידו בנחת והרגיש שנותרה הסירכא, אף אם נראה לו שנותרה משם לגמרי באופן שלא ניכר עוד מקומה, מ"מ צריך להוציא הריאה ולבדוק בעין יפה שאכן לא נשאר שורש בריאה. וכתב הראש יוסף (חידושים ס"ק רי' הובאו דבריו בדרכי תשובה סי' טל' אות שצד') שמדברי הראש אפריים בתשובה (חור"ד סי' חי') נראה דחזר בו ממה שהתיר בדיעבד אם לא בדק, ופסק דלמעשה יש להחמיר ולהטריף אם נאבדה הריאה קודם שהספיק לבדוקה שלא נשאר עליה שום רושם כלל. ע"ש. וכ"כ השמלה חדשה (שם סעי' לז') דאף **כשעושה מיעוץ ומישמוש** צריך להיזהר שיסיר כל הסירכא מהריאה ולא ישאר שום דלדול, שכן כל שלא הלכה מכל וכל יראה מזה דלאו ריר הוא כ"א סירכא גמורה. מה עוד שלא יוכל לבדוק אח"כ בפושרין שכן הסירכא סותמת הנקב. וכל שאינו נזהר בכל זה הוא מאכיל טריפות לישראל ולכן אין למנות כ"א בודק כשר וירא ה'. ע"ש. על אחת כמה וכמה כאשר עושה קילוף בציפורניים שצריך להקפיד בזה. וכן העיד השו"ב ר' תנחום ששמע מהגאונים מהרנ"ש ומוהר"ם מלובלין והמהרש"א ושאר גאונים שגזרו על הבודקים להסיר כל הדלדולים כהך קרום דריינוס שלא הותר להכשירו אלא א"כ יקולף כולו. ע"ש. וכ"כ הצמח צדק (שם) דיש להזהיר את הקולפים שיקלפו הכל, אפי' מה שחוץ לעובי שטח הסירכא. ע"ש. וכ"כ הרב דברי מלכיאל בח"ב (סי' כד') להזהיר מפני

אותם בודקים הרוצים להראות אומנותם לפני הקצבים, ומגדלים צפרניהם וחותרים הסירכא ממקומה בציפורן, וקורים לזה קליפה. ואוי לעינים שכך רואות, שכן ע"פ הרוב אם יחתוך הסירכא ממקומה, או שישאר איזה שורש מהסירכא, או שיגיע לקרום הריאה ויבצבץ. וע"כ בעתים הללו מחויבים המורים להשגיח על הבודקים שלא יחתכו ויעקרו הסירכא ממקומה, אלא יעשו דרך קליפה באופן שיתחיל לקלוף הקרום הסמוך להסירכא ביחד עם הסירכא, או שיקלוף הסירכא וילך קצת גם מעל מקום הסמוך לה. ועוד שלא ישאר שום שורש במקום הסירכא כי בעוה"ר מקילים ואומרים שהוא קרום הריאה שהוגבה קצת ע"י משמוש ידים וזה שקר בימינם וצריך לזה בקיאות גדול להבחין זה. ועוד יזהרו שתהיה הריאה נפוחה בעת הסרת הסירכא, כי כשמסירים כשאינה נפוחה ואח"כ מנפחים, משתנה מקום הסירכא, והבודק אומר שהבצבוץ אינו על מקום הסירכא והקצב עונה אמן בקול רם. וכמו כן יקפיד שאחר הסרת הסירכא כאשר בודק בפושרין ינפח הריאה כראוי ולא יהא בה שום גומא ורפיון מצד מיעוט הנפיחה. ע"ש. וכ"כ המטה אשר (שם) דהרגיל בבדיקת הריאות עפעפיו יבחנו שרובא דרובא של הסירכות רוחקים במראיהם מקרום דריינוס בתכלית הריחוק. ובכל זאת אנו נוהגים להכשיר כל שקלף בנחת מתוך יראת שמיים וישוב הדעת, וגם בדק בפושרין שהקרום נשאר שלם ואינו מבצבץ. שכן בכה"ג יש לנו שני עדים המעידים שאין זו סירכא גמורה, ושלא יצאתה בהמה זו מחזקת כשרות. ע"ש.

מהו מקום התפשטות הסירכא, ומה דינו.

כע) הנה בספר מנחת יוסף (סי' טל' ענף יב' סעי' ה' ובביאורים ס"ק לא') ובספר בית דוד (דיני מיעוך ה"ו עמודי הבית סק"י) הביאו מ"ש בעל התניא (בתשובה המובאת בסוף השו"ע שלו סי' יב) דהמקום בריאה שבו הסירכא יוצאת ובולטת כאשר מותחין ומגבהין אותה למעלה, נקרא עובי הסירכא. והמקום בריאה שבו דבוקה הסירכא ואין בליטתה ניכרת כאשר מותחין ומגבהין אותה למעלה, נקרא התפשטות הסירכא. ע"ש.

ולענין דינא כתב דעת תורה (סי' טל' ס"ק סח' הביאו הבית דוד ביסוד הבית סק"י) דהמנהג להקל היכא שמבצבץ במקום התפשטות הסירכא עפ"י מ"ש בתפארת צבי (סי' ד') דלשיטת רש"י שאין סירכא בלא נקב, אין לחוש אלא במקום הסירכא ממש, שכן לא יתכן שהנקב שממנו נעשית הסירכא יהא רחוק מגוף עובי הסירכא. - ואף לשיטת התוס' דמטריפינו משום שסופה להתפרק, מ"מ היכא שסרוכא לדופן או לשומן יש צד להקל ולומר דשמא לא מהריאה תתפרק אלא מהדופן או מהשומן, וע"כ העלה הרב דעת תורה דרק היכא שניסרכא מאומה לאונה או מאונה לאונה שלא כסדרן יש להטריף אם ביצבץ במקום ההתפשטות, אבל בניסרכא לדופן או לשומן נהגו להקל ולבדוק רק תחת שורש הסירכא, אבל תחת מקום התפשטות לא היו בודקים, וגם אם בדקו וביצבץ לא היו מטריפים. ואף במקומות שנהגו להחמיר ולהטריף היכא שביצבץ תחת מקום ההתפשטות, מ"מ אם יש צד לתלות במישמוש יד הטבח אין להם להחמיר. ע"ש.

וכ"כ הרב דעת זבח (מהדורא בתרא סי' י' הביאו הבית דוד שם) להקל היכא שקילף הסירכא וביצבץ במקום ההתפשטות אף בניסרכא מאונה לאונה, שכן ס"ל דיש לתלות ולומר שהנקב בא מחמת שקילף בחוזק. וסיים דכמדומה לי שכך נהגו הרבה מורי הוראות בימינו. וכן למד בבית אפריים סי' יב' דס"ל דאם בודק מומחה וירא שמים מרבים אומר שלא בצבץ במקום עובי הסירכא אלא ברחוק רוחב ב' קשין, יש להתיר אף בקילוף. ע"ש. [שלא כמו שכתבו הרב עזי לבונה והמנחת יוסף שהבית אפריים מקל רק במיעוך ומישמוש ולא בקילוף. (ב"ד שם)] וכתב הבי"ד שכן שמע מכמה גדולים בעלי הוראה שכוונת הבית אפריים להקל. ע"ש.

המטריפים כשביצבצה במקום ההתפשטות.

(ל) הנה המנחת יוסף (דיני היתר מיעוץ סי' טל' ענף יב' סעי' ז', ובלקוטי יוסף אות לה', ובקונטרס אחרון לענף יב' סעי' כ' דין ג') הביא שמצא בתשובת בית אפריים כת"י שכתב דכל מה שהתיר היכא שביצבצה במקום התפשטות הסירכא, זה רק בשהסיר שורש הסירכא ע"י מיעוץ ומישמוש, שכן כיון דקיי"ל דכל מה שסר ע"י מיעוץ מוכח שהוא ריר בעלמא, שפיר י"ל דכמו שגוף הסירכא התגלה כריר, כך כל התפשטות הסירכא אינה אלא ריר. אבל היכא שקולף הסירכא, כיון דכל מה דסמכינן על מעשה דריינוס, זה רק משום שלא ביצבץ ולא משום דחשיבינן לה לריר, ע"כ פשוט הוא שחייב לקלף הכל, שכן מהיכי תיתי לומר דאם לא ביצבץ במקום עובי הסירכא לא יבצבץ נמי במקום התפשטות הסירכא. ע"ש. והסכים לדבריו המנחת יוסף שאכן צריך לקלוף בנחת אף מה שחוץ לשטח עובי הסירכא, ואם ביצבצץ בזה השטח יש להטריף אף אם יש לתלות ביד הטבח. ושכן כתבו פוסקים רבים דכמו שגבי קרום ריינוס לא התירו אלא בשקילפו הכל בנחת ובקלות, הו"ה י"ל גבי סירכות, ולפיכך המקלים בזה שלא לקלף המקום התפשטות הסירכא ולבדוק שאינו מבצבץ, הרי הם מאכלים טרפות בישראל. ע"ש. והניף ידו שנית בקונטרס אחרון שם (סוף אות כ' ד"ה והנה במנהג הקליפה) וז"ל ודאי הוא שצריך לקלף **בנחת** גם ההתפשטות וגם הקרומים הדקים עד כלותם, אפי' הם רחוקים משטח עובי הסירכא, ולבדוק שאינם מבצבצים. ובסוף דבריו הביא שידידו הרב מוהרי"ז השו"ב של קהילת דשערשאב כתב בספרו תיקוני שלמה שהגאון הצדיק מוהרא"ל קאצינעלינבוגין זצ"ל אמר לו שחובה על הבודקין להסיר **בנחת** גם התפשטות הסירכא, ולבדוק בפושרין שאינו מבצבץ. ע"ש. וכ"כ הגאון ר' ניסן אהרונסון זצ"ל בספרו עצי לבונה (סי' לו' סעי' ה' ד"ה ולא ידעתי) שהבית אפריים סי' יב' לא הקל לענין התפשטות הסירכא, אלא בשהסיר שורש הסירכא ע"י מיעוץ ומישמוש, אבל היכא שמקלף הסירכא מודה דאין להקל ולומר דכיון שהיה הביצבוצ רחוק ממקום הסירכא מוכח שבא מחמת מישמוש יד הטבח, שכן מהכי תיתי לומר שהמקום המבצבץ הוא לא מקום הסירכא, ותדע שיותר יש לנו לתלות הנקב בסירכא מאשר במישמוש יד הטבח, היות שהדרך לקלוף בנחת. לפיכך אין לסמוך על מה שאומרים הבודקים שלא טרחו לקלף בנחת במקום התפשטות הסירכא. ע"ש. והסכים לדבריו הרב עצי לבונה וכתב דבאמת לא ידעתי על מה סמכו הבודקים לתלות ולומר דמה שמבצבץ מחוץ לשטח עובי הסירכא זה מחמת שהבודק לא נזהר לקלוף בנחת מה שנמצאה חוץ לעובי הסירכא, הלא בשביל לתלות בידא דטבחא צריך לידע בוודאי שהעביר ידו בכח. וכאן הלא חייב לעשות הקילוף בנחת שלא יהיה פחות ממיעוץ ומישמוש. ע"ש. וכ"כ הלוטוה שמלה שעל ספר תבואת שור שיש להיזהר שלא יבצבץ בכל מקום שקילף ממנו הסירכא, ואם בצבץ תחת כל מקום הקילוף טריפה. ע"ש. וכ"כ הלבושי שרד (סי' טל' ס"ק קמו' וס"ק קצח' ובתשובה ארוכה המובאת בסוף ספר תבואת שור, אותיות ב' - ו', ובתחילת אות ט' ובסוף אות ט', ובאות י' ובאותיות טז', ז') דאף שבהערות על השמ"ח ס"ק קמו' ביארתי דאם ביצבץ במקום התפשטות הסירכא, יש להכשיר, ושגם התוס' יודו דיש להתיר היכא שביצבץ במקום התפשטות הסירכא אפי' ניסרכא מאונה לאונה, שכן מוחזק לנו שסירכא הנמצאת מחוץ למקום שטח עובי הסירכא, אינה קרויה סירכא אלא קרומים הבאים מחמת הפשטת הליחה, וממילא לא תתפרק ותינקוב הריאה. וגם אם קילף וביצבץ, תלינן ביד הטבח וכשרה. מ"מ כל זה בתנאי שאת מקום עובי הסירכא הוריד ע"י מיעוץ ומישמוש בלבד, אבל אם את מקום שורש הסירכא ניתק ע"י קליפה ולא ע"י מיעוץ ומישמוש, יש להטריף אפי' קילף בנחת ולא ביצבץ. וכתב הלב"ש שכן מוכח מדברי השמלה חדשה שם. וכ"ש לדידן דנהגינן לקלוף כל גוף עובי הסירכא מתחילתו ועד סופו, שוודאי הוא שצרכים להורות לבודקים לקלוף בנחת אפי' מה שחוץ לשטח הסירכא ולבדוק שאינו מבצבץ, שכן כך היה בהך עובדא דקרום דריינוס. ע"ש. וכ"כ העין יצחק (ח"א יור"ד סי' ח) דמהרב לבושי שרד (בתשובה שם) מוכח דס"ל דלדידן דקולפין בנחת ולא ממעכין, יש להחמיר שלא יבצבץ אף במקום התפשטות הסירכא. ע"ש. וכ"כ בספר תקוני הזבח (שם אות יח) ללמוד בלבושי שרד שם דס"ל דהנהגינן לקלף הסירכא חייבים לקלוף בנחת גם הקרומים הנמצאים להלן משטח הסירכא, ולבדוק שלא מבצבץ, ואם ביצבץ יש להחמיר

ולהטריף. ע"ש. וכ"כ מוהר"ר יהושע העשיל בספרו בשו"ת פני לבנה (סי' כה' כו' הובא בדרכי תשובה סי' טל' אות תב') שהרב שבות יעקב הסכים עימו דרך אם חלפה ועברה כל הסירכא עד שלא נשאר ממנה מאומה, ולא ביבצה כלל יש להכשיר. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הרי בשמים (ח"א סי' לג') דהאינדא דסמכינן על מעשה דריינוס ומסירין הסירכא ע"י קליפה, אין להכשירה אלא א"כ ניפחה לאחר הסרת הקרום וראה שאין בה שום טריפות. והמורה להתיר בלא בדיקה עתיד ליתן את הדין על שחטא והחטיא את הרבים. והכלים שנתבשל בהן מהבשר הזה, אם אינם כלי חרס צריך להכשירם. ע"ש. וכ"כ בשו"ת אבני נזר (חלק יור"ד סי' מו אות ג') דאם קילף הסירכא בנחת מכשרינן, ובתנאי שנקלף כל הקרום בנחת אף שלא במקום הסירכא כהך מעשה דריינוס. אבל אם הסירה בכח וביצבץ אפי' שלא במקום הסירכא טריפה. ע"ש. וכ"כ הערוך השולחן (סי' טל' סע' קטו) שצריך להסיר הסרכא מכל וכל ושלא ישאר בה שום דלדול, ואח"כ לנופחה ולבדוקה ברוק או בפושרין, ואם אינה מבצבצת כשרה. ע"ש. וכ"כ הצמח צדק (מלובאוויטש יור"ד סי' קד' אות ט') דיש להזהיר את הקולפים שיקלפו הכל, אפי' מה שחוץ לעובי שטח הסרכא, ושיקלפו בנחת. ואם יראה הבודק שבאיזה מקום אי אפשר לו שיקלוף בנחת הרי נתברר שהיא סרכא וטריפה. ומה שהכשיר זיקנו האדמו"ר הזקן היכא שביצבץ שלא במקום שטח הסירכא זה דוקא היכא שהסיר הסירכא ע"י מיעוץ, אבל היכא שקילף הסירכא כנהוג עתה, מודה בעל התניא דיש להטריף אף אם ביצבצה במקום התפשטות הסירכא. ע"ש. וכ"כ הדעת קדושים (סי' טל' ס"ק סב'). דצריך לקלוף גם ההתפשטות שחוץ לשטח עובי הסירכא ולבדוק בפושרין שאינו מבצבץ. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי אליהו חיים אב"ד טורעץ בספרו אדרת אליהו (סי' טל' במקור חיים ס"ק מד' אות ז') דעתה שאין ממעכין אלא קולפים בנחת בצפורניים עפ"י מעשה דריינוס, ודאי שצריכים לקלוף הכל אפי' מה שחוץ לשטח הסירכא, ואם באיזה מקום א"א שיקלוף בנחת, הרי נתברר שהיא סרכא וטריפה. ע"ש. וכ"כ הגר"ש קולג'ר זצ"ל בספרו טוטו"ד (סי' צח) דגם אם ביצבץ מאחרי שטח עובי הסירכא היינו במקום התפשטות הסירכא, יש להטריף. ע"ש. והסכים לדבריו בספר תקוני הזבח (בליקוטי הלכות, הנמצא תחת הספר שמלה חדשה סי' טל' סע' לח' עמ' ע'). ע"ש. וכ"כ המנחת הזבח (כלל לג' בקומץ סע' ח') דעל הבודק לפקוח עין ולוודות שאכן קולף כל הקרום התחתון שבתחתונים המונח על הריאה, שכן לפעמים הבודק מקלף את השכבות העליונות של הקרום ומשאיר את הקרום המכסה מקום הסירכא ויש לחוש שנקובה שם, מה גם שלא יוכל לבדוק בפושרין שאינו מבצבץ. ולפיכך אין להתיר אלא א"כ קילף כל הקרומים עד שהעמיד הריאה בטהרתה בלי שום דילדול וציצין המעכבין הביצבוץ אפי' בכל שהו. ע"ש. וכ"כ המטה אשר (הנמצא סביב הספר שמלה חדשה בדיני קליפת הסירכות פרק ג' סע' ז' - ט) וז"ל צריך לקלוף בנחת ולהסיר כל הדלדולים השייכים להסירכא ולבדוק בפושרין, ואם בצבץ חוץ ממקום עמידת גוף הסירכא, היינו במקום התפשטות הסירכא ג"כ טריפה. ורק אם ביצבץ במרחק של טפח ממקום עובי הסירכא יש להכשיר, שכן לא יתכן שהנקב ומקום יציאת הסירכא רחוקים זה מזה טפח. ע"ש. וכ"כ הבית דוד (בדיני קילוף הסירכא סי' טל' ח"ו בעמודי הבית סק"י. וביסוד הבית סוף סק"ו, וסק"ז) שמאוד מאוד צריך הבודק להיזהר שתתקלף הסירכא לגמרי מעל הריאה ולא ישאר ממנה שורש כל דהו, וצריך לזה עינא פקיא שכן בקלות יכול לטעות ולחשוב שהציפורן קילפה הכל, ולא שט ליבו לזה שנקלף רק עד סמוך לריאה ולא לגמרי, ומי שאינו נזהר בזה הרי הוא מאכיל טריפות בישראל, וְתִלְקוּ עִם הַחוּטָאִים וְהַמַּחְטָאִים אֶת הַרְבִּיּוֹם. ואם קילף במקום התפשטות הסירכא וביצבץ אף שיש מקלים, מ"מ כיון שדבר זה מחודש ולא נזכר בפוסקים הקדמונים, וגם הרבה אחרונים פוסקים להטריף בזה, אין להקל בלא שאלת חכם הבקי בהל' טרפויות, אפי' יהיה הביצבוץ רחוק מעובי הסירכא ואיכא הפסד מרובה. ע"ש. וכ"כ השמלה חדשה (סי' טל' סע' לח') דאם הסיר עובי הסירכא ע"י מיעוץ ומישמוש בנחת, באופן שלא נשאר אפי' חוט דק מהסירכא כשרה, אף אם נשארו עוד דלדולים כעין קרומים בשטח שאחרי מקום עובי הסירכא, שכן אלו הקרומים אין צריך להסירם כלל ואף אם הסירם וביצבץ מתחתיהם אינה טריפה כלל. ע"ש. הרי לפניך דרך אם ניתק שורש הסירכא ע"י מיעוץ ומישמוש מכשיר אף אם ביצבץ במקום התפשטות הסירכא, אבל אם קילף מקום עובי הסירכא לא מתחשב כלל במה שקורה במקום התפשטות הסירכא, ומטריף בכל גוונא. ע"ש. וכ"כ בשו"ת עין יצחק (שם) ושכן

דעפ"י מה שכתבו הב"ח ריש סי' לז' והשמלה חדשה (סי' ל"ו ס"ק י"א) והפרמ"ג (במשב"ז סי' ל"ו סק"ז) והלב"ש (כתשובה שם אות ט"ו) יוצא דכל דאיכא סירכא אף שהיא עוברת ע"י קילוף בנחת מ"מ אין להכשירה אלא א"כ אינה מבצבצת כלל אפי' להלן משטח גוף עובי הסירכא, שכן אעפ"י שכשמבצבצת רק במקום ההתפשטות, מקרי רעותא כל דהו, שכן אפשר למתלי הביצבוץ במשמוש יד הטבח, מ"מ כיון שנמצאה גם רעותא גדולה של סירכא, ע"כ חזי לאצטרופי האי רעותא כל דהו להאי רעותא גדולה בשביל להחשיבא כתרתי לרעותא ולהטריפה. שכן הטעם דמטריפינן היכא דאיכא תרתי לרעותא הוא משום שמסתבר דכל דאיתרמי הנך שני רעותות סמוכין להדדי במקום אחד, מוכח דהיא טריפה, דאם לא כן איך איתרמי הנך שני רעותות במקום אחד. ע"ש. וכ"כ בשו"ת דברי חיים (יור"ד ה"ב סי' לא) דאין ראוי לסמוך על המתירים היכא שביצבץ ממקום הסירכא והלאה, ולעולם גם אם ביצבץ במקום ההתפשטות, הרי היא טריפה גמורה, והכלים שבישלו בהם בשר זה אסורים, ואפי' אם יש מקום לתלות שנעשה הנקב מחמת הציפורן או הסכין לא תלינן. ע"ש. וכ"פ אחרונים רבים קיבצם המנחת יוסף בקונטרס אחרון ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר צבי אריה סנדרס זצ"ל בספרו מקומן של זבחים (סי' מג' במקור הזבח ס"ק עב) דהיכא שניתק הסירכא וניפח הריאה וביצבצה, יש להטריף אפי' מבצבצת רק במקום ההתפשטות. ע"ש. וכן משמע לכאורה ממ"ש בשו"ת ויען יוסף (יור"ד סי' קסא אות ג') וז"ל אם יהא בצבוץ סמוך למקום הסירכא לא יסמוך להכשיר מטעם שלא היה במקום הסירכא, אלא צריך שיהא ברור שלא הגיע לשם התפשטות הסירכא. ע"ש.

הלכה למעשה.

הנה כבר כתב במטה אשר (שם) דכל בודק יודע שרבו גם רבו לאין ערוך ושיעור סוגי הסירכות. ע"ש. ולפיכך קשה לנו זלושי הדעת והמאור, להבזיז עד היכן מקרי שורש הסירכא, ומהיכן מתזזיל הזולק הנקרא התפשטות הסירכא, ע"כ נראה שחזובה עלינו להזמיר כהפוסקים המזויינים לקלף כל הסירכא, באופן שלא ישאר על שום מקום בריאה אף לא דלדול של סירכא, ושם יבדוק בפושטין שכל מקום בריאה אינו מבצבץ כלל ועיקר.

וכן הורה אמור' המרא דאתרא לרב בית המטבחים להטריף כל היכא שנקלפה הסירכא וביצבצה, ולא לזולק בין מקום עובי ושורש הסירכא לבין מקום התפשטות הסירכא.

ביצבצה במקום ההתפשטות וגם בשאר מקומות בריאה.

לא הנה בשו"ת עין יצחק (ס) כתב דבמקום הפסד מרובה יש להכשיר היכא שביצבצה הריאה גם במקום שלא הייתה סירכא כלל, שכן בכה"ג כיון שנמצאה הרעותא של ביצבוץ שלא בסמיכות לרעותא דסירכא, אין לנו להחמיר משום תרתי לרעותא הנ"ל, ושפיר איכא למימר דכמו שהביצבוץ שבשאר מקומות בריאה בא מחמת משמוש יד הבדוק וחזק הניפוח, הו"ה הביצבוץ שבמקום עובי הסירכא, או במקום התפשטות הסירכא בא מחמת משמוש יד הבדוק או מחמת חזק הניפוח, שכן אגלאי מילתא שכך הוא הטבע של הריאה זו. וכ"כ הנצי"ב מוולוז'ין מוהר"ר נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל

בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' טו) להסכים עם מ"ש העין יצחק להקל בכה"ג היכא שקילף הסירכא בנחת ולא בקושי. ע"ש. ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ב סי' כד) כתב דצ"ל דהעין יצחק מדבר רק בכה"ג שהסיר הסירכא בנחת, וראה שקרום הריאה נשאר שם שלם ויפה, וטרם שבדק שאינו מבצבץ, אירע שנפח בחוזק גדול יותר מכפי הראוי, או שמשמש בשאר מקומות באופן שאפשר שנקב את הריאה, אבל אם תכף אחר הסרת הסירכא נראה ביצבוץ במקום התפשטות הסירכא קודם שהספיק לראות שהסירכא עברה והקרום שלם ויפה, בכה"ג אין לתלות בשום דבר, שכן אפשר שסירכא זו אינה קרום בעלמא הבא מחמת ליחה, אלא סירכא היוצאת מתוך הריאה וטריפה. ע"ש.

ואף שהגאון כמוהר"ר אברהם אבא רזניק זצ"ל בספרו כלי שרת (סי' סה) חלק על העין יצחק וכתב דדבריו שגבנו ממני, שכן כמו שבביצבץ במקום עובי הסירכא או ההתפשטות הטריף העין יצחק מחמת דהוי תרתי לרעותא. הו"ה היכא שביצבץ גם במקומות שאין סירכא וגם במקום עובי הסירכא, איכא תרתי לרעותא. ומהיכי תיתי לעין יצחק לתלות ממקום למקום ולומר דכשם שהביצבוץ במקום שאין סירכא אירע מחמת משמוש יד הבודק וחוזק הנפיחה, הו"ה הביצבוץ שבמקום עובי הסירכא ומקום התפשטות הסירכא, אירע מחמת משמוש יד הבודק וחוזק הנפיחה. ע"ש.

אלא שכבר דחה דבריו כמוהר"ר אליעזר יהודה רבינוביץ הי"ד בספרו עין יהודה (חלק יור"ד סי' א') וביאר במישור דשפיר מ"ש העין יצחק להוכיח מנידה דתלינן במקום למקום להקל. ולפיכך כיון שהוראתו של העין יצחק התקבלה, מצוה רבה להצדיק הגאון זצ"ל לבל יואמרו חלילה שהכשיל הרבים. ע"ש. וכן נשאל הציץ אליעזר (חלק יג' סי' עה) גבי סירכא שנמצאה על גבי ריאה וכאשר ניפחו הריאה על מנת לקולפה ולהסירה, התחיל לבצבץ במקום הסירכא והתפשטותה, וגם במקומות שלא היתה בכלל הסירכא. האם יש מקום לצדד ולהכשיר את הבהמה במקום הפסד מרובה? והשיב דלפי דברי העין יצחק יש לפסוק בנידוננו להתיר במקום הפ"מ שמכיון שביצבץ גם במקומות שחוזן לסירכא והתפשטותה, תלינן שגם הביצבוץ שבמקום הסירכא והתפשטותה בא מחמת מישמוש יד הבודק וחוזק הנפיחה. [שלא כדברי מלכיאל (ש) שהבין מהעין יצחק שמתיר רק אם ביצבצה במקום ההתפשטות ולא במקום עובי הסירכא, ובאמת המעין בדברי מלכיאל (ח"ה סימנים ע"ה ע"ה) יראה שכתב לסמוך על העין יצחק ולהקל בכמה מקרים, אף שביצבצה מגוף עובי הסירכא] והוסיף להעיד שגם בפעיה"ק ירושלים ת"ו נתקבלה הוראתו של הגאון בעל עין יצחק ז"ל, וזכורני שלפני כשלושים וחמש שנה שמשתי ראש ישיבת שערי ציון של הראש"ל המנוח הגרב"צ עוזיאל זצ"ל והלכתי עם התלמידים לבקר בבית המטבחים כדי שילמדו שימוש מעשי, וראיתי שהגאון ר' אליהו ראם ז"ל הורה עפ"י הוראת העין יצחק להכשיר בנידון דידן. עכ"ל

הלכה למעשה

כשהריאה מבצבצת רק במקום הסירכא וההתפשטות, ולא בשאר מקומות, הסכימו האזוונים להוראתו של העין יצחק שלא לתלות הביצבוץ במשמוש יד הטבוח וחוזק הניפוח, שכן אם אכן זה היה שגורם לביצבוץ אמאי לא ביצבץ גם בשאר מקומות שבריאה, הלא גם שם היה משמוש יד הטבוח בכוח, ומדחזינן שלא ביצבץ בשום מקום בהריאה אלא רק במקום הסירכא או במקום התפשטות הסירכא, מוכח דנעשה הנקב מזויים, ומטריפינן לה משום הנך תרתי לריעותא - "סירכא" ו"ביצבוץ" המוכיזין זה על זה, כמבואר לעיל.

והיכא שביצבין גם בשאר מקומות שאין עליהם סירכא, וגם במקום עובי הסירכא או במקום התפשטות הסירכא, סמכינן במקום הפסד מרובה על העין יצחק להכשיר בכה"ג, ובתנאי שקילף הסירכא בנזות ובקלות.

קילוף בנחת, סירכא שמאומה לאונה, או מאונה לאונה שלא כסדרן.

לב) דע דאף המקלין לקלוף בנחת לא הקלו אלא בשניסרכא מהריאה לדופן, אבל אם נסרכא לשאר מקומות שבחלל הגוף, וכ"ש מאונה לאונה או מאומה לאונה שלא כסדרן או מאונה לורדא, אין ראוי לנהוג היתר **אלא במקום שיש הפסד מרובה**. וכ"כ מוהר"ר ישעיה שו"ב זצ"ל בספרו תקוני הזבח (בקיזור הל' הרב בית אפריים, הנמצא תחת הספר שמלה חדשה סי' טל' סעי' לח' סעי' קסז) דאין לסמוך על היתר קליפת הסירכא אלא בניסרכא לדופן אבל אם ניסרכא לשאר מקומות, וכ"ש אם ניסרכא מאונא לאונא אין ראוי להתיר קליפה אלא א"כ איכא הפסד מרובה. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בדיני קליפת הסירכות סי' טל' ענף יב' סעי' ו') והבית דוד (דיני קילוף הסרכות ח"ו סעי' ד). ע"ש. וכן במנחת הזבח (שם) אף שבתחילה כתב ללמוד מהבית אפריים בתשובה דאף אם ניסרכא מאונא לאונא בגבה, יש להתיר ע"י קליפה בנחת. מ"מ בסוף דבריו הביא מ"ש בבית אפריים ובראש אפריים ס"ק קנג' דלמעשה אין להכשיר אלא בשניסרכא הריאה לדופן, אבל בשניסרכא לשאר מקומות שבחלל הגוף אין ראוי להקל, וכ"ש אם ניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן דאין ראוי להקל אם לא במקום הפסד מרובה. וכן מצא המנהז"ב בבית יצחק שכתב כן בשם המהרש"ק שרק בניסרכא לדופן יש להקל לעשות קליפה. והסכים שם לדבריהם דאין להקל בזה אלא בניסרכא לדופן. ע"ש.

מ"מ לצערנו עין במר רואה שאף אם אין לגוי או לישראל הפסד מרובה, נוהגים כל הבודקים בכל אתר ואתר ובכל גונו וגוונא לקלף הסירכא בכל מקום שתמצא, ולבודקה בפושרין שאינה מבצבצת. ולקמן כתבנו דנראה שסומכים על מ"ש הרמב"ם הל' שחיטה פרק ז' הל' ז'.

בבהמת גוי האם מקלינן במקום שיגרם הפסד לישראל.

לג) הנה בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' שכח) כתב דהיכא שהשוחטים והבודקים מקבלים שכרם מהכשרות ולא מהטרפות, חשיבא בהמת הגוי כבהמת ישראל. ע"ש. וכ"כ הכנה"ג (בהגהב"י אות רלו' ורפד' הביאם הכה"ח סי' לו' אות ז' ובסי' טל' אות רכט') דהיכא שהישראל מקבל שכרו מהכשרות ולא מהטרפות, חשיב בהמת הגוי כבהמת ישראל. והו"ה היכא שהישראל מקבל אגרא על הכשרות ולא על הטרפות מקרי בהמת ישראל. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר אליהו חיון בספרו טוב ישראל (שם) דהיכא שהשוחט נוטל שכרו מן הכשרות ולא מהטרפות שפיר מיקרי ממון ישראל, והו"ה היכא שמשלם לקהילה עבור הבשר הכשר גאבילה [אגרא] חשיב נמי ממון ישראל. ע"ש. וכן נראה דס"ל להפמ"ג (במשב"ז סי' לט' אות טו). שכן לאחר שהביא שהפר"ח והשמ"ח חלקו על הרדב"ז, כתב דאמנם בכנסת הגדולה ראיתי שכתב שאם יש לישראל שכר מהכשרות, או שכר הגאבילה"ה הוי כבהמת ישראל. ע"ש. וכ"כ השולחן גבוה (סי' טל' ס"ק מב' הובא בדרכי תשובה סי' טל' אות שעא)

דכאשר הגיע לעיר אדריאנו לשמש שו"ב, ראתי שמחמת ששוחטי העיר מקבלים כסף מהקצבים, נהגו בבהמת הגוי להקל בסירכות כמו בבהמת ישראל. ואף אני נהגתי כן אחריהם. ע"ש. והסכים לזה התו"ז (סי' י' אות ב' וסי' מט' אות יא' הביאו הכה"ח סי' לט' אות רכ"ט). ע"ש. וכ"כ החיד"א (מהזיק ברכה סי' טל' אות זך) בשם המטה יוסף דמנהג עיר קודשנו ירושלים להקל אפי' בממון של גוי. ע"ש. ומשמע דמתיר בכל גוונא.

ומאיך הפר"ח (סי' לט' אות כז) פליג בזה על הרדב"ז וס"ל דלא מקלינן בהפסד מרובה אלא בבהמה השייכת לישראל לגמרי, אבל היכא שהבהמה שייכת לגוי רק שיגרם לישראל הפסד מועט אם יטריף, לא מקלינן בזה. מה עוד שאינו דומה הפסד מין הכיס להפסד מין הריות, וע"כ גם אם ימנע ממנו ריווח מרובה מחמת שמטריף לא יהיה מותר לו להכשיר. ע"ש. וכ"כ השמלה חדשה (סי' טל' סעי' מא) להסכים עם הפר"ח דאף אם מגיע לישראל ריווח מזה שנוטל מהכשרות, או שמגיע לו הפסד קצת מזה שמטריף לא מקרי בהמת ישראל, שכן לא פלוג רבנן. ורק אם צריך לו בשר כגון בערב שבת או שאר צורך גדול יש להחשיב הבהמה של הגוי כבהמת ישראל. ע"ש. וכ"כ הלחם הפנים (אות מח') והשער המים (אות לג') והעיני כהן (סי' יח' אות נה' הביאם הכה"ח שם) ע"ש. וכ"כ בחגורת שמואל שעל הלבוש (אות מד') להסכים עם הפר"ח. ע"ש. וכ"כ הפרי תבואה (סעי' קלה) והראש אפריים (ס"ק קסב' הובאו בדרכי תשובה סי' טל' אות שעא) דבין אם מגיע לישראל ריווח מהכשרות או שיהיה לו הפסד קצת אם יטריף אין להקל כשהבהמה שייכת לגוי. ע"ש. וכ"כ המנחת אהרון (ס"ק מט' הובא בדרכ"ח שם) לחלוק על מי שאמר להקל היכא שמקבל שכר מהכשרות, בטענה שבכלל אין היתר לשוחט לקבל שכר מהכשרות ולא מהטרפות. ע"ש. וכ"כ במסגרת השולחן הספרדי (סי' טל' דין יא') להסכים עם הפר"ח דבכל מקום שהזכירו בהמת ישראל לא דיברו אלא בכה"ג שהיא של הישראל לגמרי, ואפי' הגוי רק שותף עם ישראל, לא חשיבא עוד כבהמת ישראל בשביל להקל בה. ע"ש.

הלכה למעשה.

נהגו בכה"ח (סי' לו' אות ז' ובסי' טל' שם). פסק דהיכא שהגוי מספק לשוחט כל מה שצריך לא חשיבא בהמת ישראל, שכן בכה"ג אין הפסד לא לשו"ב ולא לגאביל"ה. [מס הכנסה] אבל היכא שהגוי מקציב לשוחט סך בהמות ואינו מספיק לו כל צורכו, ואם לא יפסוק כהמקלין יהיה לשו"ב או לגאביל"ה הפסד מרובה, שפיר חשיב כבהמת ישראל. ע"ש. וכ"כ הזבחי צדק (סי' לו' אות ב' וסי' טל' אות קצח' הביאו הכה"ח שם). ע"ש. וכן המנחת אהרון (ס"ק מט' הובא בדרכ"ח שם) אף שחלק על מי שאמר להקל היכא שמקבל שכר מהכשרות, בטענה שאין היתר לשוחט לקבל שכר מהכשרות ולא מהטרפות, מ"מ מודה להכנה"ג דהיכא שהשוחטים מעלים לקהל שכר הגאביל"ה שפיר חשיב בהמת ישראל. ע"ש. והו"ה אם יש הפסד בזה שהגוי אינו מאפשר לישראל לשחוט יותר באותו שבוע, מחמת שיש לו קצבה וחוק לכמות השחיטה, יש להחשיבא כבהמת ישראל. וכ"כ הפמ"ג לדייק מהפר"ח דמודה דחשיבא כבהמת ישראל מחמת זה, ואף שהפמ"ג ס"ל דאין לסמוך על זה, מ"מ העיקר כהפר"ח והכה"ח שהקלו בכה"ג. ע"ש.

האידינא כיון שהמנהג הוא לשלם לשוחטים ולבודקים תשלום זודשי קבוע בלא להתחשב כמה כשר וכמה טרף יצא. וכמו כן בעלי בתי המטבוחיים מעלים מיסים לקופת המדינה שזה בשוה, א"כ גם הרדב"ז ודעימיה מודו דבכה"ג לא חשיבא בהמת הגוי כבהמת ישראל. ודו"ק.

כאשר יש מחסור בבשר.

(ד) הנה באוצר המפרשים (שעל השו"ע הוצאת מכון ירושלים סי' טל' ס"ק לג') כתבו ללמוד מהפר"ח (שם) דמודה דהיכא שיש מחסור בבשר יש להקל להחשיבא כבהמת ישראל. ונראה שהוציאו כן ממ"ש הפר"ח בסוף דבריו בשם המהר"י מינץ (סי' טו') דעני שאין לו מה לאכול, ועשיר בערב שבת דינם שוה, והמנהג לומר לעני שהקלו לו מפני עוניו, ולעשיר אומרים שהקלו לו מפני כבוד השבת, כדי שלא יתמהו למה פעמים אוסר ופעמים מתיר. ע"ש. וכ"כ בשמלה חדשה (שם) ובחגורת שמואל (שם). ובזבחי צדק (שם) ובכה"ח (שם) דהיכא שיש דוחק בבשר לציבור הוי כבהמת ישראל ושרי. ע"ש.

המחמירים שלא לקלוף בציפורן בכל עניין.

(ה) הנה כבר כתב רבנו יונתן אייבשיץ זצ"ל בכרתי (סי' טל' אות יג') דחכמי הדור הותיקין שבפראג הרעישו בקול רעש גדול כנגד אותם שוחטים שהיו מפרקים הסרכא מן הריאה, ובעו"ה גברה החנופה, ומקצת חכמים החניפו לאותם שוחטים, ולא היה סיפק בידם של שאר חכמי הדור למחות בידם, ועל אותם מחניפים אני קורא את הפסוק "מִהֶרְסִיךָ וּמִחֶרְבִיךָ מִמֶּךָ יֵצְאוּ" - ועל כל פנים הירא ורך לבב בפראג לא אכל משחיטה שהיה בה חשש סירכא, וכן אני מורה לכל איש הירא וחרד לדבר ה' שימנע מלאכול בשר זה כי בנפשו הוא. ואשריכם תושבי ק"ק המבורג ויערב ויבושם לכם על שאינכם אוכלים בשר שקילפו ממנו הסירכות. ע"ש. וכ"כ הפמ"ג (משב"ז סי' טל' ס"ק יז) וז"ל ודע שראיתי ששוחטי זמנינו נוהגין קולא שנוטלין הסירכא בצפרנים וקולפין אותה מהריאה, ולדעתי סומכין להקל מפני שלבסוף בודקין הריאה בפושרין ואינו מבצבץ. וכבר ידעת מ"ש הט"ז (סי' טל' סק"ו וס"ק יז) להכות על קודקודם של אותם בודקים הסומכים להתיר כל שאינה מבצבצת בנפיחה, באומרו שלדבריהם למה לן המיעוץ והמשמוש בסירכא, יחתוך אותה בסכין [או בציפורן] ויראה אם מבצבצת, אלא ודאי דלא מהני להקל בזה, וע"כ העושים כן מאכילין טריפות בישראל. ע"ש. והניף ידו שנית בספרו ראש יוסף (סי' רמ' הובא בבית דוד דיני קילוף סירכא סי' טל' ביסוד הבית ס"ק ו') וכתב דכל דברי התפארת צבי להקל בקליפה אינם נכונים. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר משה טייטלבוים זצ"ל בספרו השיב משה (סי' כח' ד"ה ועוד) וז"ל וצריך אתה לדעת דאותם הקולפין ומגביהין הסירכא מעל הריאה ואם אינה מבצבצת מכשירין אותה באומרם דכיון שהלכה מעל הריאה ואינה מושרשת במקום אחד מוכח דריר בעלמא הויא, או שמדמים קילוף זה למעשה דריינוס. אינם אלא טועים שכן דבר זה אינו מקובל מהפוסקים, רק בדוי מלב הבודקים ושקר נסכם, וע"כ העושים כן הרי הם בעונותינו הרבים מאכלין טריפות בישראל. ואף המתירין מיעוץ ומישמוש מוכרחים להודות דבכה"ג הבהמה טריפה. ע"ש. וכן נשמע מדברי המהר"מ מלובלין (בתשובה סי' נה'). שכתב וז"ל ודע שאין דעתי נוחה ממה שנוהגים בארצות הללו למעך ביד ובכח, ובעיני כל הממעט למעך בסרכות הרי זה משובה, והכל לפי ראות עיני הבודק, ואם יראה שהיא סרכא רכה דומה לריר, ומתנתקת בקלות ימעך, ואם לאו ימשוך ידו הימנה אם לא בהפסד מרובה ביותר. ע"ש. ואם לא היתה דעתו נוחה ממעשה המיעוץ על אחת כמה וכמה שלא היה מתיר מעשה הקליפה הנהוג בימינו.

ודע דאף התבואת שור לא התיר אלא מיעוץ ומישמוש בלבד, ולא קילוף וניתוק. ומפני שראיתי רבים וטובים שמיחסים אליו בטעות את ההיתר לקלף סירכות, אמרתי להביא דבריו שבשמלה חדשה סי' טל' סעי' לו' לז' לח'. ואלו הם דבריו. במדינות אלו נהגו להקל למשמש ולמעך הסירכא עד שמסיר כל הסירכא, ואחר שהסיר הסירכא מנפח הריאה ובודק בפושרין שלא מבצבץ מקום הסירכא, ואם אכן מוצא שאינו מבצבץ מחזיקין אותה לריר וכשרה. ואפילו שלא במקום הפסד נהגו להתיר בין היתה הסירכא דקה, בין היתה עבה, בין היתה דבוקה בין בבהמת ישראל בין בבהמת עכו"ם, ואין למחות בידם. ומ"מ צריך להזהיר הבודקים שלא ימעכו כי אם בנחת ולא בכח כלל, וכל

שכן שלא ימעכו בסמרטוט, או **בציפורן**, או ע"י אפר וחול, רק יגלגל באצבעות קצת באופן שתסור כל הסירכא מהריאה ולא ישאר ממנה כלום גם לא דלדול, שכן אם לא הלכה מכל וכל מוכח דלאו ריר הוא כי אם סירכא גמורה, מה עוד שלא יהיה אפשר לבדוק בפושרין שכן הסירכא סותמת. ואל יאמר מה בכך הרי עתיד אני לבדוק בפושרין, שזה טעות גמור שכן בדיקה זו להחמיר באה, ולא להקל. וכל שאינו נזהר בכל זה הוא מאכיל טריפות לישראל, ולכן אין למנות כי אם בודק כשר וירא ה'. **ובמקומות שנהגו לאסור אף סירכות שניתקות בקל אין להקל להם.** ובמקומות שלא ידוע מנהגם, נ"ל שאין להורות להם להקל ע"י מיעוץ ומישמוש כי אם כמ"ש לעיל סעיף ל"ד ל"ה היינו בנייתקת מחמת הכנסת יד הבודק בנחת, או בניטלה ע"י הגבהה משהו. ובבהמת ישראל דוקא. ע"ש. הנה לפניך שלא כתב להקל אלא למעך ולמשמש, אבל לקלף או לנתק הסירכא מאן דכר שמיה.

[ולפיכך צ"ל שפליטת הקולמוס גרמה להחת"ס ועוד מחברים לכתוב "מוהר"ר סנדר שור" במקום "מוהר"ר סנדר מרגליות". ותדע שהמעין בראש אפריים ס"ק קנ"ג שהוא המקור שממנו שאב החת"ס דבריו, יראה שבאמת ייחס הדברים לדודו מוהר"ר אלכסנדר סנדר מרגליות אב"ד סטאניב.

ונמצא יוצא שבאמת בשמ"ח לא כתב מעניין הקילוף כלל, ומ"ש הלוטה שמלה לעיין במ"ש התבואת השור בשמלה חדשה סי' לה סעי' מב' לא יגהה מזור, שכן המעיין שם יראה שרק הביא מעשה דריינוס בלבד, אבל לא כתב ללמוד מזה דשרי לקלף הסירכות. ותדע שאם באמת היה סובר כן היה צריך לכתוב זאת בס"י ט"ל שהוא הבית של דינים אלו. ואח"כ ראיתי בס"ד שגם הרבנים הגאונים מחברי הספר מאירת עינים (שורש ג' ענף ד' סוף סק"ד) יחסו הדברים למוהר"ר סנדר מרגליות. וכן עשו האדרת אליהו (ה"ל טריפות סי' ט"ל במקור חיים ס"ק מד' אות ז') והמטה אשר (שם) וכ"כ במנחת יוסף (בקונטרס אחרון לענף יב' סעי' ה' אות כ' בהגה"ה) דהשמ"ח לא מיירי מעניין קילוף כלל. ע"ש]

וכן כתב בלבושי שרד (בתשובה שם) דמה שנהגו הבודקים לקלף הסירכא בציפורניים עד שלא נשאר שום דבר, נעשה שלא ברצון חכמים וכבר צווחו על זה המחברים שמאכילים טרפות בישראל. ע"ש. וכ"כ מוהר"ר רפאל בן יקותיאל זיסקינד בספרו תורת יקותיאל (סי' ט"ל סעי' יג' אות ו') לדחות בחוזק היתר זה, וז"ל בעוונותינו הרבים רבתה המספחת בישראל להסיר הסירכות מעל הריאה על פי פעולות ותחבולות שלא כדת, וכל אחד תולה קלקלתו ברבו, ותמהה אני מאוד על חכמי הדור מדוע שָׁרִים עצרו במילין ואינם מוחים בשוחטים לאמור שהעושה כן מאכיל טרפות לישראל, וראוי להיזהר אף מהכלים שלו. וכן אני נוהג מיום עומדי על דעתי, להזהיר השוחטים שיקבלו עליהם בתקיעת כף שלא ינהגו במנהג הרע הזה לקלף הסירכות. לכן אנשי לבב שימעו לי וחידלו מלילך בדרך איתם. ע"ש. וכן הביא בשו"ת חתם סופר (יור"ד ח"ב סי' לט) שצווחו בזה קמאי על המנהג שנהגו השוחטים בכל התפוצה לקלף הסירכא מעל הריאה ולבדוק אח"כ ע"י פושרים. ואף שלמעשה כתב דיש להקל ולקלף הסירכות ע"י בודק בקי וירא שמים ויואכלו ענוים וישבעו, מ"מ בחתימת דבריו כתב דשומר נפשו ירחק מכל כיוצא בזה. ע"ש. וכבר הבאנו לעיל שאף הצמח צדק (מלובאוויטש יור"ד סי' קד' אות ז') לא הסכים להקל לקלף הסירכא בכל גוונא, והביא שכ"כ בתשובה מ"ז האדמו"ר רבי זלמן מלאדי נ"ע וז"ל ודע כי מעולם לא עלה על דעתי להתיר ח"ו לקלף הסירכא בידיים. וגם שארי מחברים צווחו ככרוכיא על המנהג הזה, כמ"ש בספר לבושי שרד סוף סי' ל"ט. דממעשה דריינוס אין ללמוד היתר, שכן כבר כתב הט"ז (סי' ט"ל ס"ק כ"ד) דהכשירו בריינוס מפני שנולדה כך, משא"כ סירכא דלאו בתולדה היא. מה עוד דגבי קרום דריינוס שפיר י"ל שנתהוה בפעם אחד כעין מלבוש על הריאה, שכן מהיכי תיתי שהתקרום מעט מעט, אבל סירכות הנקלפים עינינו רואות שמתקרום מעט מעט, וא"כ מהיכי תיתי להשוותם למעשה דריינוס, ותדע שאם באמת היתה הסירכא תחילתה של קרימת מלבוש, למה אפי' בין מאה בהמות שיש להם סירכא הנ"ל אין אנו מוצאים שיש עליהם מלבוש כעובדא דריינוס. לפיכך מסתבר ביותר לומר שהסירכות אינן מעין מלבוש כלל. ואין לדמות זה לזה כלל. ע"ש. וכ"כ בספר מאירת עינים (שורש ג' ענף א' סעי' א' ובענף ד' סוף סק"ד) לערער בתוקף על מה שנהגו הבודקים לקלף הסירכא בלי מיעוץ כלל. ודחה מש"כ המוהר"ר מרגליות לדמות סירכא לקרום דריינוס באומרו דהרבה הבדלים יש בניהם ומהיכי תיתי לדמותם, וע"כ צריך לגעור במקלין בזה, וכל הירא וחרד לדבר ה' יזהר שלא לאכול בשר שקילפו ממנו הסירכא אפי' היא כחוט השערה. ע"ש. והסכים לדבריו אדרת אליהו (סי' ט"ל במקור חיים ס"ק מד' אות א' ואות ה' וביד אליהו ס"ק מו' וס"ק מח' אות ז') וז"ל

ראיתי קצת שוחטים אשר לא למדו דיני שחיטה ובדיקה משם' ופוסקים ואינם יודעים חומרת הסירכא, והם ממעכים בכל התחבולות וסומכים על בדיקת הנפיחה בפושרין באומרם שאם היא סירכא גמורה תהיה מבצבצת. ומה שהשוו דין הסירכא למעשה דריינוס קשה בעיני, שכן דבר זה הוא כנגד מה שהוזכר בגמ' (חולין מו: ומה) דסירכא המטרפת לית לה בדיקה. ובילדותי שמעתי מהרב הגאון הגדול מוהר"ר חיים מוואלוז'ין, שאת המנהג הרע הזה התחיל שוחט אחד מקהילת קודש פראג, והיה רעש גדול על זה מחכמי הזמן והסכימו להעביר אותו, אבל בעוה"ר הצליח מעשה שטן וחזר העניין לסורו. ושמתי לפי מחסום יען כי ידעתי שלא יצייתו לי כלל, כי העולם רצים אחר קולות, ואף גדולי הדור שלפני לא יכלו לבטל מנהג זה, ומה אענה אני. ע"ש. ודברי הגאון רבי חיים מוואלוז'ין נדפסו בספרו חוט המשולש (סי' ס) וז"ל הן עתה פשתה המספחת שמקלפין הסירכא מעל הריאה בצפורן עזה, אשר ההיתר פורח באויר, באין אפי' מקל להסתמך עליו. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי יעקב משולם אורנשטיין בספרו ישועות יעקב על יור"ד (סי' טל' בפירוש הקצר סק"ו) דכבר צווחו הרבנים על המקלין לקלף הסירכא באומרם דמיעון שמענו קילוף לא שמענו. ועיין שם שמספר שבילדותו היה מתגורר בעיר יערסל' וסמוך לה היתה העיר פשעוורס', ולה היה רב ומו"צ הגאון מוהר"ר סעדנר [הממציא הגדול של היתר זה], וכאשר פלפלנו בעניין הגיד לי שלדעתו נראה שסירכא הנקלפת מהריאה לא באה מכח נקב, וגם אינה בגדר סירכא העומדת להתפרק, אלא היא מקצת קרום שעלה על הריאה כעין מעשה דריינוס. והשבתי לו שרחוק בעיני לדמותם זה לזה, ועוד למה החליט לומר כן בודאות ולא הסתפק עכ"פ שמא זו סירכא הבאה מחמת נקב. וע"כ אין להתיר ע"י קליפה. ע"ש. ועיין עוד בליקוטי יוסף (סי' טל' ענף יב' ס"ק לג) שקיבץ פוסקים רבים הטוענים קשות כנגד המקלים לקלוף הסירכא. ע"ש.

ואף הראש אפריים בעצמו כתב בסוף דבריו, דפשוט לו שמנהג הקילוף נתייחס במקומות שהבהמה היתה של ישראל והיה ההפסד מרובה, וכדי שלא יואמרו אבות אכלו בשר תמותות וטרפות, חיפש ליישב על נכון המנהג שנהגו בהרבה קהילות. מיהו במקומות שהרבה עכו"ם דרים שם ואין הפסד בטריפות, אלא רק מניעת ריווח, אשרי אנוש לא יעשה זאת ובן אדם יחזיק במנהג שכתבו הרמ"א והיש"ש למעך בנחת ולגלגל בין האצבעות, ואף קליפה זו צריכה בקיאות גדולה כי פעמים הוא יחד עם הסירכא הוא קולף את קרום הריאה ולא חלי ולא מרגיש, מה גם שמעתי מקצת בודקים מומחים כי יש בידם לקלוף מן הריאה הרבה קרומים ואעפ"כ לא יבצבץ. ע"ש.

וכן מובא בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' קמה) שבעיר של בנו מוהר"ר משולם זלמן התגלעה מחלוקת ומריבה, על דבר הבהמות שהיו להם ריאות עם סירוכות לשומן הלב, דחלק מחכמי הספרדים שבעירו הכשירו, וחלק הטריפו הבהמות ואף אסרו לאכול מכליהם של המכשירים, ובין האוסרים היה ר' יצחק ניטו, ורש"ב, וה"ר יעקב קמחי שאף כתב קונטרס בעניין זה ובו הוא מורה לכל ירא וחרד לדבר ה' שלא לאכול בהמות אלו.

ועיין שם שבנו מוהר"ר משולם זלמן עשה פשרה והקל בזה רק אם נותקה ע"י הגבהת הסרכא באצבע, וכדעת הר"י הלבן הנזכרת בשו"ע סעי' יא'. וקילס דבריו אביו היעב"ץ ובתנאי שיבדקו הריאה במים פושרין לראות שעולה בנפיחה ואינה מבצבצת. ע"ש. ומדלא הורה להקל לנתק הסירכא בידו ולבדוק שאינה מבצבצת משמע דפשיטא ליה דבכה"ג אין מקור להקל להולכים אחר תורתו של מרן השו"ע.

וכן בשו"ת דברי חיים (יור"ד ח"ב סי' נג) על אף שכתב דהאידינא אנו רואים שהבודקים סומכים על שאינה מבצבצת בנפיחה, והנח להם לישראל, שכן מסתמא קבלו חכמי האחרונים שגם סירכא כזו הנקלפת בציפורן אינה מחמת נקב באה וריר בעלמא היא. מ"מ מודה דעל פי מ"ש הרמ"א אין מקום למה שנוהגים בזמנינו לקלף הסירכה, ומה שכתב הגאון בפרי תבואה בשם דודו הגאון ז"ל לדמותו לקרום דריינוס קשה מאוד

להבינו. ע"ש. [ואל תתמה ממ"ש בס"ל לא, שכן שם מדבר עם אלה שלא עושים רצון חכמים, ואוחזים שלא מרצון במנהג האחרונים לקלוף. ע"ש]

וכן התאונן על קילוף זה מרן פאר הדור רבנו הגדול בספרו יב"א (ח"ה יור"ד ס"ג) באומרו שלא די שלא ביטלו את המנהג הרע של מיעוץ ומשמוש, אלא מרעה אל רעה יצאו, והוסיפו לקלוף הסירכות של הריאה בצפורן חדה, ואחר כך בודקים הריאה על ידי נפיחה. וכבר התמרמו ע"ז גאוני ירושלים, באומרם שדבר זה הוא נגד רצון ה' ונגד רצונו של מרן הקדוש מרא דאתרין. שהרי אף הרמ"א לא הכשיר אלא בבודק ירא שמים שיודע להזהר למעך ולמשמש בנחת שלא ינתק בכח, אבל בזה לכל הדעות טריפה. ע"ש.

נפסקה הסירכא באמצע מחמת מיעוץ ומישמוש **האם שרי לקלף הנותר.**

(ל) הנה השבות יעקב (ס"א מח) והמשב"ז (ס"א ט"ל ס"ק יז) התירו לקלוף בציפורן את החלק שנותר על הריאה לאחר שנפסקה מחמת מיעוץ ומישמוש. ע"ש.

והגם שהפרי תבואה (ס"א ט"ל סעי' קיז) וראש אפריים ס"ק קמג) כתב לחלוק על דבריהם ופסק דאם נותקה באמצע ע"י מיעוץ ומישמוש אין להתיר לפרק בריאה ביד או בסכין את הדלדול הנשאר בריאה, שכן אם לא הלכה כולה ע"י מיעוץ בנחת חוששין לה שאינה ריר וטריפה. ע"ש.

מ"מ כבר כתבו הערוך השולחן (ס"א ט"ל סעי' קח) והבית דוד (ביסוד הבית ח"ו סק"ד ובאות ו' ד"ה מנהג ב') דהעיקר כהפמ"ג דשרי לקלוף בציפורן את הנותר, ואף שקילוף בציפורן אינו לרוחם של חכמים, מ"מ הכא כיון שנפסקה באמצע מוכח שהיא ריר בעלמא, אלא דכיון שאכתי צריך לראות שליכא נקב, לפיכך מתרינן לקלפה בציפורן כדי לראות שאכן אינה מבצבצת. ומנהג זה ברצון חכמים נעשה. ע"ש. וכ"כ כמוהר"ר משה טייטלבוים זצ"ל בספרו השיב משה (ס"א כח) דהיכא שנותקה באמצע ע"י מיעוץ ומישמוש, שרי לקלף הנשאר על מנת שלא לעכב הבדיקה. ע"ש. וכן הלבושי שרד אף שבס"ל ט"ל ס"ק קמד' וס"ק קמה' ובתשובה (המובאת בסוף ספר תבואת שור אות ז) דחה דברי הפמ"ג וכתב דרק אם נותקה באמצע מחמת הכנסת יד הבודק הכשירו הרא"ש והיש"ש אבל היכא שעשה מיעוץ ומישמוש כל שלא הלכה הסירכא כולה, לא יועיל קליפה למה שנשאר דבוק על הריאה. מ"מ בתשובה שם אות יז' ביאר שלא כתב לדחות דבריו אלא עפ"י הטעם הראשון שהביא השמ"ח האומר דכל שהמיעוץ לא הסיר הסירכא מכל וכל אין זה הוכחה שהיא ריר בעלמא, אבל לפי הטעם השני שהביא התבואת שור בשם העולת יצחק האומר דאכן אם נפסקה באמצע מוכח דריר בעלמא היא, אלא שצריך לקלוף הדלדולין בציפורניים משום שמעכבין הבדיקה, א"כ אעפ"י שיש לנו עוררין על הנוהגים לקלף סירכות, מ"מ על מנהג זה אין פוצה פה ומצפצף, והוקבע כן להלכה ברצון חכמים. ע"ש. וכ"כ להסכים לזה המנחת זבח (כלל לג בעשרון סוף ס"ק יד). דהיכא שנפסקה באמצע מחמת מיעוץ ומישמוש העיקר כדעת השבות יעקב והפמ"ג דמותר לקלוף בנחת שאר הסירכא אפ"י ניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן, ובתנאי שיעשה כן בנחת ושלא ישאר שום רושם כלל ועיקר, ושכן מצא בספר בית יצחק שהעיד בשם המהרש"ק שאמר דאף שלא התרנו לקלוף אלא בניסרכא לדופן מ"מ היכא שנותקה באמצע מחמת המיעוץ שרי לקלוף השאר אף אם ניסרכא מאומה לאונה או מאונה לאונה שלא כסדרן. ע"ש. וכ"כ המנחת יוסף (בקונטרס אחרון לענף יב' סעי' ה' אות כ' דין ג') דרוב האחרונים נטו לדעתו של השב"י דהיכא שגלגל הסירכא באצבעותיו ונותקה באמצעותה, מוכח דרירא בעלמא היא, אלא דבשביל שיהיה אפשר לבודקה בפורשין שאינה מבצבצת, צריך לקלוף הדלדולים שנשארו על גבי הריאה ע"מ שלא יעכבו הבדיקה. ע"ש.

עולה וכא דהיכא שניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן, או מאומה לורדא, יכול להכשירה באופן שימערך הסירכא בנזות ע"י שיגלגל אותה מבין אצלעותיו עד שתתנתק באמצעה, ושוב יקלוף בנזות מה שנשאר מהסירכא באופן שלא ישאר על גבי הריאה שום רושם כלל ועיקר.

אלא דפשוט הוא דכל זה לנזתים להקל לעשות מיעוך וקילוף, אבל לדידן דאולינן בתר מרן הב"י המטריף כל סירכא דקה כזוט השערה, אין לנו זולק ונזולה בהיתר זה.

לקלף ולפרק בכח גדול סירכא שניסרכא מהאונה לדופן, או מהאומה לדופן, או לשומן הלב וכדו'.

ל) בשעת הנעילה לא אוכל לעצור מילין, ואשאל בקול גדול, על מה סומכים היום הבודקים שמחתימים הפשר בחותמת "כשר" אחרי שמפרקים ומנתקים ומושכים הסירכא בכח גדול וביד חזקה ובצפורן חדה. הלא אף מוהר"ר סנדר מרגליות והפרי תבואה ודעימיה לא סמכו על מעשה דריינוס אלא כאשר מקלף הסירכא בנחת, ולא כאשר מפרק בחזק. וכ"ש שאין להתיר בזה לפי מ"ש הרמ"א שרק מיעוך ומישמוש בנחת שרי, וק"ו בין בנו של ק"ו שאין היתר לזה עפ"י מ"ש מרן לאסור אפי' מיעוך ומישמוש.

ועלה במחשבה לומר שהמקלין בזה סומכים על מ"ש הרמב"ם (הל' שחיטה פ"ז הל' ה', הל' ח' - ובפרק יא' הל' ה' והל' ו') שמהדין י"ל שריאה שנמצאו בה סירכות כמו חוטין תלויין ממנה ולדופן, או ללב, או לטרפש הכבד, חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בדיקה. וכל שבדקה בפושרין ומצא שלא מבצבצת כשרה. שכן עיקר גדול יהיה בידך, שכל ריאה שנופחין אותה בפושרין ולא יבקבק המים הרי היא שלימה מכל נקב. ע"ש.

וכן כתבו הראב"ד (פ"ז הל' ח) והלחם משנה (פ"ז הל' ח) והמה"ר דוד ן' יחייא ז"ל (הל' טריפו) והריב"ש (סי' קפח) והכס"מ (פרק יא' הל' ח) והמ"מ (להר"י כלץ פרק יא' הל' ח) והאור שמח (פ"ז הל' ח) דהרמב"ם ס"ל דהלכה כר"ת וקצת מהגאונים דכל שבדק הריאה בפושרין וראה שאינה מבצבצת כשרה. ע"ש. וכן כתבו הרשב"א (בתה"ב שם) והר"ן (שם) דהראב"ד והרז"ה ס"ל נמי כר"ת דכל ריאה שניסרכא למקום שאין הנקב פוסל בו מפרקין הריאה משם ונופחין אותה, ואם לא בצבצה כשרה שאני אומר שמהאבר שאין הנקב פוסל באה הסירכא. והו"ה אם נסרכא לגרגרת, או לשמנינותא דידיה, או לטרפשא דליבא, או לטרפשא דכבדא, או בשמנונית הסמפון. ע"ש. ושכן נהגו במלכות קשטיליי"א ז"ל. וכן השיב הר"ר יוסף בן ישועה ז"ל דריאה הסרוכה לגרגרת או לשמנונית או לטרפשות הלב או לכבד, כיון שאין הנקב פוסל בהם, על כן אם עולה הריאה בנפיחה כשרה. והוא הדין והוא הטעם אם הורדא סרוכא לכיסה דבדקינן לה בפשורי, ואם עולה בנפיחה כשרה. ולפיכך המכשיר ריאה הסרוכה לשומן הלב, ומאידיך פוסל בורדא הסרוכה לשומן הלב, עליו נאמר והכסיל בחשך הולך. ע"ש.

ואף שכבר כתב הרמב"ם בפרק יא' הל' ו' דמעולם לא ראינו מי שהורה כך ולא שמענו מקום שעושים בו כך. ע"ש. י"ל דהאידינא סומכין על עיקרא דדינא שהביא הרמב"ם ודעימיה.

מנהג יהדות מרוקו.

(לח) וכן כתב אדמו"ר רבי חיים בן עטר הקדוש זיע"א בספרו פרי תואר (שם ס"ק לב' ד"ה ואחר שהראנו) וז"ל ראיתי שבערים סלא, פאס, מכנאס, טיטואן ומחזיהם, מפרקים כל סירכא ונופחים אותה, ואם אינה מבצבת אוכלים אותה. ע"ש. וכן כתב המלאך רבנו רפאל ברדוגו זיע"א בספרו תורות אמת (קיצור המנהגים סי' טל' אות יג' עמ' קמא) וז"ל אם ניסרכא האונה או האומה לגררת, או לחזה, או לשמנונית הלב, או לכיסו שהוא טרפש הלב, או לטרפש הכבד, או לטרפש העינוניתא שהוא סוף טרפש הלב, או לרחם, או לאלמעידא שקורין מוליגא [י"א היינו הרחם (עיטור) וי"א שהיא חתיכת בשר הדבוקה לטרפש הלב (רשב"ץ) וי"א שהיא שמנונית שעל הכבד (כף קטנה לרבנו יוסף משאש זצ"ל החונה בספר זבח תודה) ע"ש] - או לסמפון היורד בין הערוגות או לקנה הלב או לכבד. או שניסרכא הוורדא לכיסה או למקום שאין הנקב פוסל בו. **מסירין הסירכא מן הריאה בסכין** ומנקין אותה היטב עד שלא ישארו דלדולי הסירכא בריאה ונופחין אותה ונותנין עליה מים, אם ביצבצה טריפה ואם לאו כשרה. ע"ש.

הרי לפניך עדות מפי חז מקמאי, גדול רבני מרוקו המעיד שכך נהגו ועשו הלכה למעשה לפרק הסירכות בסכין ולהכשיר אם לא ביצבצה בנפיחה. וכ"כ אח דודי [שהיה קאב לאבי שליט"א], הלא הוא הגאון הגדול סבא דמשפטים רבנו יצחק חזן זצ"ל בקונטרס "באר לחי" החונה בספרו יחזה דעת (ח"ג בפתיחה לדיני בדיקות הריאה דף 2 והלאה) וז"ל על אף שמקובל אצל בני קהילות מרוקו, שאבותינו ורבתינו הראשונים כמלאכים נוחי נפש קיימו וקיבלו עליהם ועל זרעם ללכת אחרי הוראותיו של מרן הקדוש רבינו יוסף קארו זצ"ל ככל אשר יפסוק להלכה בביתו הנאמן [ב"י] ובשולחנו הטהור, ואפי' מאה פוסקים חולקים עליו אליו שומעים. וכמו שכתבו רבנו יעקב אבן צור זצ"ל בספרו משפט וצדקה ביעקב (ח"א סי' ה) ורבנו פתחיה ברדוגו זצ"ל בספרו נופת צופים סי' כ' ורבנו יצחק אבן דנאן בספרו ליצחק ריח (ח"מ כללים) ורבנו רפאל ברדוגו בספרו תורות אמת בפתיחה לקיצור המנהגים ורבנו שלמה אבן דנאן בספרו אשר לשלמה (סי' יב' דף מד: ודף נ') ובו רבנו שאול אבן דנאן בספרו הגם שאול סי' נא' ועוד פוסקים רבים מחכמי העדה אשר רובם ככולם מלאים הוכחות דאזלינן בתריה דמרן הב"י. ע"ש.

מ"מ בעניין הסירכות מסורת היא בידינו מפי סופרים ומפי ספרים להתיר לאחר בדיקה בנפיחה כל ריאה שניסרכא לדופן או לשאר מקומות, באופן שמסירים כל הסירכא מהריאה **אפי' ע"י סכין**, עד שלא ישאר ממנה כלום בריאה, ואח"כ נופחים הריאה ושמים מים פושרין על כל המקום שהיתה בו הסירכא, ואם לא תבצבץ כשרה שכן תולין שאין זו סירכא אלא התפשטות ליחה בעלמא, ולא חיישינן שמא מחמת נקב באה, או שעתידה להתפרק ולינקוב הריאה. וצ"ל דכיון שנתקבל המנהג אצל קדמונינו לפני שהתפשטו הוראותיו של מרן הב"י, אין זה סתירה למה שלימדונו רבותינו להורות כהב"י. ותדע לך שאף מרן בעצמו בהקדמתו לב"י כתב דאם באיזה ארצות נהגו לאסור במקצת מהדינים, גם אם אנו נכריע בהפך, יש להם להחזיק במנהגם. ע"ש. והו"ה לקולא אמרינן הכי וכדמוכח ממ"ש הב"י באו"ח סי' רמח' וביור"ד סי' לו' לו'. ע"ש. וכן העיד המהר"מ גלאנטי שדיבר פה אל פה עם הב"י, ואמר לו שימשיכו במנהג שנהגו מקדם בעיה"ק צפת, על אף שזה נגד מה שפסק בשו"ע. וכ"כ החיד"א בספרו חיים שאל בשם כמה פוסקים, דאעפ"י שקיבלנו עלינו הוראות מרן הב"י, מ"מ היכא שהתפשט איזה מנהג קדמון קודם שהתפשטו הוראות מרן הב"י, יש להמשיך ולהחזיק במנהג לאסור או להתיר. ע"ש. וכ"כ המלאך רפאל ברדוגו (שם) דהגם שבכל דיני התורה אנו נמשכים ונגררים אחר פסקי רבנו יוסף קארו. מ"מ בעניין הסירכות אין אנו נוהגים

דבריו אלא כמנהגים המיוחסים לרבני קשטיליי"א המכשירים כל סירכא שהתפרקה ולא ביצבצה בנפיחה. וכ"כ כמוהר"ר בן שמעון בהגהתו לספר משפט וצדקה ביעקב (ח"ב שער המשפט) שרבני מרוקו לא קיבלו עליהם הוראת מרן ז"ל בדיני טרפויות, וגרירי בתר מנהגי רבותינו מגורשי קאסטילייא שהיו שנים הרבה קודם שזרח אורו של מרן הב"י. ע"ש.

ואף שהעיד הרמב"ם בפרק יא' הל' ו' שמזמן קדמון נהגו שלא להכשיר שום ריאה שפרקו מעליה הסירכא, אפי' לא ביצבצה. וכדבריו נהגו כארבע מאות שנה. מ"מ לאחר חדירתם של מגורשי קסטיליי"א לעיר פאס שבמרוקו בשנת רנב' התחילו בני המקום לנהוג כמנהגם ולהתיר ריאה שהתפרקו ממנה הסירכות בנפיחה. ודבר זה גרם למחלוקת גדולה בין הר"ר שלום מסנות שהיה רבם של תושבי המקום, לבין הר"ר חליואה שהיה רבם של המגורשים, מחלוקת זו החלה בשנת רס' והגיעה לשיאה בשנת רצה' בימי הגאון כמוהר"ר חיים גאגין זצ"ל שהצטרף אף הוא לעדת התושבים וחיזק ידיהם, ואף כי גם הוא היה מהמגורשים, מ"מ קנאת האמת בערה בו, ועמד בגבורה כנגד המגורשים על שהעזו לבטל מנהגם של התושבים, והוכיחם על פניהם שאף בקשטיליי"א היה המנהג לאסור, ורק מחמת השמדות וגזרות שעברו עליהם פרצו פרץ להתיר במקצת מקומות, ועוד הגדיל תושיה לכתוב על זה ספר שלם הנקרא "עץ חיים" בו הוכיח בראיות כי מנהגם של תושבי מרוקו יסודו בהררי קודש, ואין שום צד של היתר לתושבי המקום לבטל מנהגם. אלא דא עקא שעם פטירתו של כמוהר"ר חיים גאגין הצליחו חכמי קסטיליי"א להחדיר מנהגם, ומאז התפשטו מנהגים אלו בכל ערי המערב.

ועל אף שמאתיים שנה לאחר מכן קם וניצב המאור הגדול בוצינא קדישא רבנו חיים בן עטר זיע"א בספרו פרי תואר (סי' טל"ו ס"ק לב) וכתב כנגד המקילים, וחיזק ידי קודשו של מוהר"ר חיים גאגין זיע"א באומרו דכל המתיר סירכא שנותקה ולא ביצבצה בנפיחה עושה שלא כרצונו יתברך, ואף אם יעשו התרת נדרים למנהגם הראשון לא יועיל, וכל עוד שלא יחזרו למנהגם הראשון הרי הם מורדים בתורה ובדברי חכמים. ע"ש.

בכל זאת לא שב המנהג לכנו, ואדרבא גם במקומות שלא פשט המנהג בזמנו של מוהר"ר חיים גאגין חזר ונתפשט לאחר מותו. ולא עוד אלא שכל גדולי הרבנים שקמו במרוקו מזמן שהגיעו מגורשי קסטיליי"א ועד דורינו אנו, הלכו בשיטתם של המגורשים מבלי לפצות פה ולצפצף. וכ"כ מור זיקני הרה"ג המופלג בדורו כמוהר"ר ישעיה אביטן זצ"ל בספר שחיבר על הל' שחיטה וטרפויות שהמנהג היה בערי דרעא להתיר כל ריאה שפירקו ממנה הסירכא ולא ביצבצה בבדיקה. וכן העיד בגודלו כמוהר"ר משה מלכה זצ"ל [רבה של העיר פתח תקוה] שבמחוז תודגא נהגו כמנהג המגורשים להתיר הריאה בבדיקה.

ומעתה אין לנו אלא לברך ברוך הבוחר במנהגי ישראל ובתורתם שכן משמיה זכו להו והסכימו על ידם, דהשתא בהמתן של צדקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כ"ש. וסוף המעשה הוכיח על מחשבתם תחילה שהיתה רצויה ושכל מחלוקתם לשם שמים, ובפרט שיש להם על מי להישען הלא הם גדולי הראשונים והאחרונים מהם ר"ת ורבנו ברוך שהביא המורדכי. והרמב"ם הרז"ה והעיטור שלמדו ולימדו שכך הוא עיקר הדין. עכ"ד הבאר לחי.

ועיין בספר שולחן ערוך המקוצר להגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א (שם הערה יז) שכתב וז"ל בחודש אייר התשמ"ז נאמר לי מפי שו"ב מובהק ומומחה לרבים, ששמע מהגאון רבנו בן ציון אבא שאול זצ"ל שאעפ"י שלדעת מרן אין להקל לנתק הסירכות, מכל מקום הואיל וכבר בדורות שעברו נהגו הספרדים להקל כמו האשכנזים, וכן כיום מקילים הספרדים אפי' בקילוף בצפורניים, על כן אין להחמיר כהבית יוסף בעניין קילוף הסירכות בציפורן. אלא שבעיר הקודש ירושלים יש רבנים ספרדים שמחמירים

לקנות בשר שלא נותקו ממנו סירכות וכדעת הבית יוסף, ואף הגרב"צ שאול זצ"ל נוהג כן מדרך חומרא וחסידות. וצריך עיון בזה. עכ"ל.

לקלף ולפרק בכח גדול סירכא שניסרכא מאונה לאומה, או מאונה לאונה שלא כסדרן.

לט) אלא דא עקא שאף מורנו ורבנו רבי יצחק חזן זצ"ל כתב בספרו שם דכל מה שהקלו לקלף הסירכא ביד חזקה ובזרוע נטויה, זה בניסרכא הריאה לדופן או לשאר מקומות, אבל בניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן, או בניסרכא מינה וביה בריאה עצמה ובשר תחתיה מקמיט, וכן בסירכא היוצאת מהורדא לכל מקום בזה אין לנו שום מנהג להתיר בבדיקה שכן אלו טריפות שנוכרו בגמ'. וכ"ש שיש לצווח כנגדם עפ"י מ"ש תקוני הזבח והמנחת יוסף והבית דוד והמנחת הזבח בשם המהרש"ק והבית יצחק דאף במקום הפס"מ אין להתיר לקלף סירכא שניסרכא מאונה לאונה, אלא בכה"ג שעושה הקילוף בנחת. אבל היכא שמקלף בחוזק לא התירו אף במקום הפס"מ. ע"ש.

ולפי"ז הדרא קושיא לדוכתא האידינא על מה סומכים מייעוט מן הבודקים שמחתמימים הבשר בחותמת 'כשר' אחרי שמפרקים ומנתקים ומושכים הסירכא בכל הכוח ביד חזקה ובצפורן חדה, אף אם ניסרכא מאומה לאונה, או מאונה לאונה שלא כסדרן, הלא בזה אף הרמב"ם (אליבא דר' דוד נ' יחיא הב"י והמ"מ) ור"ת לא הקלו.

ונראה דסומכין על מה שכתב הרמב"ם (הלכות שחיטה פרק ז הל' ח) וז"ל וזה עיקר גדול יהיה בידך שכל ריאה שנופחין אותה בפושרין ולא יבקבק המים הרי היא שלימה מכל נקב. ע"ש. ומשמע להו דמיעקר הדין ס"ל לרמב"ם דלדעת רב נחמיה כל סירכא שהתפרקה ולא ביצבצה יש להכשירה אפי' ניסרכא מאונה לאונה שלא כסדרן. הפך ממ"ש כל האחרונים ללמוד ברמב"ם דבכה"ג אף איהו מודו דלא סמכינן על זה שלא ביצבצה.

מנהג יהדות תימן.

מ) ז"ל מוהר"ר יחיא צלאח בספרו שערי קדושה (סי' יט' סעי' כז) דע דכל סירכא שאמרנו עליה שהיא טריפה, לא מטריפינן לה אלא לאחר שפירקנו הסירכא מעל גבי הריאה ובדקנו בפושרין וביצבצה, והוא עפ"י מה שכתב הרמב"ם בפרק יא' שם, דמין הדין פסקינן כרב נחמיה. ע"ש. והניף ידו שנית בספרו זבח תודה (סי' ט"ל ס"ק פח) דהקילו ע"י נפיחה לא רק בניסרכא הריאה למקום שאין הנקב פוסל בו, אלא גם אם ניסרכא האומה לאונה, או האונות זה לזה שלא כסדרן, מפרקים שני הראשים הסרוכים בשני קצוות הריאה באופן שלא תינקב ומדקדקים שלא ישאר בגוף הריאה שום רושם מהסירכא, ולאחר מכן נותנים עליו מעט רוק, או משימים אותה בפושרין אי מבצבצה טריפה ואי לא מבצבצה כשרה, שכן כמו שגבי ריאה הסרוכא לדופן או לשומן הלב מכשירינן כל שלא ביצבצה ולא חיישינן שמא תתפרק הסירכא ותינקב הריאה, הו"ה בכה"ג אין לחוש לזה, וע"כ כל שעשו נפיחה ומצאו שאין נקב לא חשו רבני תימן לא למ"ש רש"י שאין סירכא בלא נקב ולא למ"ש התוס' דעתידיה להתפרק ולהינקב. והאריך להוכיח בכמה ראיות דלא מטריפינן על שם העתיד. והוכיח שכן ס"ל לרמב"ם. וסיים בדבריו דלאחר שהעלה דיש להכשיר ע"י בדיקה בפושרין כל הסירכות שבריאה. מצא שכן כתב בספר זובח תודה (סי' ט"ל ס"ק ג') וז"ל דבכל מקום שכתב מר"ן השו"ע טריפה, אנו מכשירים בנפיחה. ואף שרב אשי הקשה על מר זוטרא כיצד מלמד שרב נחמיה מכשיר בנפיחה תרי אוני דסרכי אהדי, הלא אי האי אינקב אי האי אינקב? מ"מ לא דחינן ליה

למר זוטרא מחמת כן, היות שכלל מסור בידינו מהגאונים דלא דחינן מימרא מחמת קושיא, או מחמת אתקפתא, אלא רק מחמת תיובתא. וכ"כ רבינו חננאל בשם הגאונים (הובא בב"י חושן משפט סי' סב). וכן כתבו הנמוקי יוסף (בבא בתרא פרק חזקת הבתים דף קפז): והריטב"א (הביאו כנה"ג בכללי הגמ') והמהרי"ט (ח"מ סי' כ"ג וסי' כה) והתשב"ץ (חוט המשולש ח"ד טור א' סי' יח) ובשו"ת פעולת צדיק (ח"ב סי' מב). ולפיכך שפיר פסקינן כמר זוטרא דמהני בדיקה אף לתרי אוני דסירכן אהדדי. ומ"מ פשוט הוא שחייב קודם הבדיקה לנקות היטב הריאה ולהסיר מעליה את הסירכא, ומה שלא כתב כן הרמב"ם להדיא, זה משום דמילתא דפשיטא היא דבעינן למעבד בדיקה הגונה ככל הצריך בשביל לברר שאין חשש נקב, ואם לא ינקה הסירכא האיך יתברר כן. ואין לחוש שמא לא ינקה הכל וישאר חלק מהסירכא על הריאה ויסתום הנקב. שכן כיון שמפרק הסירכא היטב ומנקרה באופן שקרום הריאה נראה מנוקה ומשופה, תו ליכא למיחש למידי. ומצא תנא דמסייע ליה הלא הוא מוהר"ר שמואל אלבאז זצ"ל הביאו הפרי תואר שכתב דמה שהכשיר הרמב"ם בנפיחה זה לאחר שהבודק ניקר וניקה הקרום היטב. וכ"כ מו"ז וז"ל ויזהר שלא ישאר שום דבר מהסירכא בגוף הריאה שאל"כ מה תועיל הבדיקה. ע"ש.

וכעין זה כתב בשו"ת הרי בשמים (ח"ב סי' מג) דאם עבר ותלש הסירכא בכח ולא נשאר אפי' לדולל של סירכא, ובדקו ע"י רוק ולא בצבץ, תלינן לומר דגם אם היה ממעך בנחת היתה ניתקת וכשרה, שכן כל דאיכא ספק השקול להכשירה סמכינן לומר שנחטה בחזקת היתר עומדת. והביא שמצא כן מפורש בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ס' וח"ג סי' ק"ה) שנהגו בכמה מקומות למעך בחוזק קצת עד שהסירכא נקלפת מהריאה, בהסתמך על שבודקים בנפיחה שאינה מבצבצת, והניח להם מנהגם, משום שמסתמא קיבלו כן מרבתיהם שוחטים מומחים. ע"ש.

וכ"ש שיש למקלין סמך להקל בזה עפ"י מ"ש מהר"י מזרחי (משרקי) בנו של מוהר"ר דוד משרקי זצ"ל בתשובה המובאת בשו"ת רביד הזהב (סימן לו) לחזק מ"ש אביו להכשיר בנפיחה ריאה הסרוכה לדופן, אף בלא לפרק הסירכא ולנקות הריאה מהסירכא שעליה. ומקורו טהור מהפרי תואר (סי' ט"ל סק"ו) שכתב להוכיח דמזה שלא הזכיר הרמב"ם אפי' ברמז שצריך להסיר הסירכא קודם הבדיקה, מוכח שמכשיר מעיקר הדין לבדוק בפושטין ריאה שניסרכא לדופן או ללב או לטרפש, אף בלא שינקה הסירכא מעל הריאה. שלא כמוהר"ר שמואל בן אלבאז הסובר דהרמב"ם הכשיר בבדיקה לאחר שניקר הקרום היטב. והוכיח נמי מהא דאיתמר בגמ' בשם רבין בר שבא ורב נחמיה דמייתנין סכיני דחליש פומי ומפרידינן הריאה מהדופן ובדיקינן בפשוטי, ולא אמרו בגמרא מידי על הא דבעינן נמי שינקה הסירכא מהריאה, וכן לא הוזכר דבר זה לא בלשון רש"י ולא בלשון הרמב"ם. וגדולה מזו מצאתי בתוס' (חולין דף מה' ד"ה אמר רבינא) שכתב דבהלכות טרפות של רבינו גרשום איתא דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתיהו דאוני, וסרוכה וסבוכה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן, בדקינא לה בנפיחה עם הצלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה, אם עולה בנפיחה כשרה דכיון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביתיהו קיימא. ע"ש. הרי לפניך שבודק בלא שמנקה הסירכא מעל הריאה כלל. ומ"ש בראשי בשמים שם ס"ק כא' דמנהגינן שמפרקים הסירכא ואח"כ בודקים ברוק או מים שאין נקב. ר"ל שמפרקים הסירכא מהמקום שאליו מחוברת בבהמה ולא מהמקום שאליו מחוברת בריאה. ודו"ק. [ועיין בזבח תודה שדחה הראיה מהתוס' באומרו דרבנו גרשום קאי אהיכא דניסרכא לדופן צר, וקמ"ל דאף שמעיקר הדין לא בעי בדיקה כלל, איהו מחמיר לבדוקה, אלא שלא החמיר כולי האי גם לנקות הסירכא. אבל היכא דניסרכא לשאר מקומות מאן דכר שמהי דלא צריך לנקות הסירכא היטב קודם הבדיקה. ואמינא ולא מיסתפינא דמי שאינו חושש לנקות הסירכא מאכיל טריפות לישראל. ע"ש. ועיין עוד ברביד הזהב (ש) שכתב להשיב על כל מה שהקשה כנגדו הובח תודה. ואכמ"ל. - ואגב אומר שהמהר"י משרקי הביא שדברי אביו כתובים בספרו ראשי בשמים סי' ט"ל סק"מ, ואגב עבדא לא זכיתי למצוא שם הדברים, ואולי יד בעלמה צינורה סעיף קטן זה. ולה' פתרוני!]

ובפרט היכא דאיכא הפסד מרובה לישראל, שכן כבר כתב מוהר"ר יחיא צאלח זצ"ל בספרו זבח תודה (סי' ט"ל אות י' ד"ה עוד טען) בשם הראשונים דהטעם שנהגו בכמה מקומות היפך הוראת הגאונים ורוב מנהגי ישראל, והקלו היכא שעשה נפיחה ולא ביצבצה, הוא משום שאם יחמירו בזה יהיה איבוד והפסד גדול לישראל וכן נהגו בעיר שלואנקי

להקל בזה מהאי טעמא כמובא בב"י וכן העיד מהר"ר יחיא אלצ'אהרי שבארץ תימן הוצרכו לסמוך בזה על דברי המקלין ואף זהו כיחיד נגד רבים מ"מ כבר כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' רנ"ג) דבמקום הפסד מרובה ושעת הדחק סמכינן על היחיד במקום רבים והוכיח כן מגמרות מפורשות, וע"כ אם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המקל ומסכים להוראתו כבר אין הוא נחשב ליחיד ומותר לסמוך עך הוראתו. ע"ש. הרי לך כותב הזבח תודה דמדברי הרשב"א יוצא דבמקום הפסד מרובה ושעת הדחק אם יש חכם הראוי להוראה שמורה לסמוך על היחיד, נעשה אותו חכם סניף לסברת המיקל ושוב לא שייך לומר כאן יחיד ורבים הלכה כרבים. ע"ש. וכ"ש בנידון דידן שיש רבים המקלים בזה, וא"כ המורים כמותם אין עליהם תרעומת. ואף שמרן כתב שאין להקל אלא בבהמת גוי מ"מ כבר כתב המהר"ר יחיא צלאח זצ"ל בספרו זבח תודה (סי' ט"ל אות נ"ג). דמנהג ירושלים להקל אף בבהמת גוי. ע"ש.

וכ"כ הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א בשולחן ערוך המקוצר (ח"ד סי' קכ"ו ס"ב) דבתימן היה מנהג להורות על פי מ"ש הרמב"ם פרק י"א הל' ו' דכאשר הבודק מוצא סירכא, מפרקה משני ראשיה הסרוכים בריאה על ידי שחותך אותה בנחת בסכין שפיה חד, שכן כאשר הוא חדוד ודק חותך יפה ואינו קורע את קרום הריאה. ומדקדק להסיר ולנקות מתחתיה כל הדלדולים באופן שלא ישאר שום רושם על גבי הריאה ואז נופח אותה, ובודק במים פושרין, ואם אינה מבצבצת אות היא לעולם שלא היה בה מנקב מעולם וכשרה. ע"ש.

כיצד יש לנהוג בארץ ישראל.

מא) האידינא דאכשור דרא והאיר וזרח אור שמשו של פאר הדור והדרו גאון עוזנו ותפארתנו רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, ומיוסף עד יוסף לא קם כיוסף והוא המשביר אשר לאורו הולך הדור כולו. והוא שריבץ וקייבץ אל ביתו הנאמן של מרן השו"ע את כול בני עדות המזרח. וכמה כתב וכמה דרש ברבים שחובה על בני עדות המזרח בלי יוצא מהכלל ללכת אחר פסיקותיו של מרן הב"י ובפרט בארצנו הקדושה, שהיא אתריה דמרן השו"ע. ועל כן חייבים אנו לנקוט בשיפולי ולהורות את אשר הורה, שאין לזוז ממה שפסק מרן בשולחנו הטהור, ובכל גווני ובכל גונא שנמצאת סירכא בריאה אין להתיר לנתקה אפי' תהא סרוכא כחוט השערה. וכלשונו הזהב בסי' ט"ל סעי' י' דבין תהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגודל, יש להטריפה. ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולין להקל, וכל הנוהג כן כאילו מאכיל טריפות לישראל. ע"ש. וכ"ש דלא שרי לנתק או למשוך או לקלף בידו הסירכא אפי' היא דקה מן הדקה, ולא השאיר על הריאה שום רשום כלל ועיקר, וניפחה לא ביצבצה.

ואנא עבדא אעמוד ואשתומם על פאר משפחתנו רבנו יצחק חזן זצ"ל דמצד אחד תמהה על אחינו האשכנזים למה הביאו איתם לארץ ישראל מה שנהגו למעך ולמשמש ולנתק ולקלף, בו בזמן שהעידו השל"ה הקדוש והכה"ח (סי' ט"ל אות רכ"ד) ורבנו עובדיה הדאיה, (בשו"ת ישכיל עבדי ח"ב סי' ח' וז"ה סי' ד') שבירושלים ובא"י כולה, ובכל ארצות תוגרמא לא היה נהוג להתיר מיעוך ומישמוש וכ"ש קילוף וניתוק. וסיים שם דה' הטוב יכפר בעד.

ומאיך הוא בעצמו מתיר לבני עדתנו הבאים מארץ מולדת אבותינו, להחזיר לארצנו הקדושה המנהג שנהגו במרוקו לקלף הסירכות שנסרכו מהריאה לדופן או לשומן, אעפ"י שידוע ידע שהשל"ה והכה"ח לא חילקו בדבר, ואסרו לא רק היכא שהסירכא יוצאת מהורדא, או מאונה לאונה שלא כסדרן, אלא לכל מקום שאליו ניסרכא הסירכא הטריפו, אפי' היא כחוט השערה וכפשט דברי הב"י. וה' הטוב יכפר בעד.

ולא אעצור מילין מלהביא מ"ש הר"י בירב בתשובה סי' א' (הובא בכנה"ג בהגהב"י אות רפ"ג, ובפרי תואר שם ס"ק לב' ד"ה שוב בא, ובכה"ח סי' ט"ל אות שנט') וז"ל ואני תמהתי על מי שהורה בשום

מקום להכשיר הסירכות בנפיחה ובפרט מאלו החכמים האחרונים, וכ"ש מי שבא לדור במקום שאין נוהגין בנפיחה, ומורה להם להתיר בנפיחה, שודאי זה ממיעוט הבנה ויראת חטא ומגודל לב וגאווה עצומה, מאחר שכל הפוסקים והגאונים ז"ל אמרו שהנפיחה אינה מועלת כשאין מכה בדופן, ולא ראינו מי שהורה כן כי אם ר"ת לחכמי מרסלייא, אבל רוב העולם וכמעט כולו אוסרים מן הדין לכן שומר נפשו ירחק מהם וכ"ש במקום שלא נהגו, והבא להתיר בנפיחה במקומות האלו מנדין אותו ומכריזין על בשרו שהוא טריפה. ע"ש. וכ"כ בוצינא קדישא רבנו חיים בן עטר בספרו פרי תואר (שם ס"ק לב' ד"ה גם בהיכא, ובסוף הס"ק) וז"ל דהנהגים להכשיר ריאה שניתקו ממנה סירכא ולא ביצבצה בנפיחה, צריכים לבטל מנהגם, שכן כיון שכל הפוסקים מקוטנם ועד גודלם מלבד ר"ת, כתבו להטריף יש לאסור, וכל המרים ראשו ומתיר הרי זה כמתיר דבר איסור, והדברים ברורים כנתיבם מסיני. והלואי שיהיו כל ההלכות יציבות וברורות כמו הדין הזה. ואף במרוקו כיון שמשנים קדמוניות נהגו כמנהג הראשונים לאסור קילוף הסירכות ובדיקתן ע"י נפיחה, אין להרשות להם לשנות ולהתיר הנפיחה. ואף שכבר התהפך המנהג והחלו להקל, אין בזה ממש כיון שנעשה באיסור, ותדע שגם אם היו המתירין רבים על האוסרין לא היינו מקלים להם, אחרי שהרמב"ם שאל וחקר במערב בצרפת ובספרד, ומצא שבכל המקומות כולם נהגו לאסור נפיחה, ועל אחת כמה וכמה שאין להתיר אחרי שהוכחנו בראיות שרבו הראשונים האוסרים על המתירין, ולפיכך כל המתיר בזה עושה שלא כרצונו יתברך. ואף אלו שעשו התרת גדרים ע"מ להתיר האיסור, צריכין כפרה. ויש להורות להם שתיכף יחזרו למנהג הראשון לאסור. ואם לא יעשו כן הרי הם מורדין בתורה ובדברי חכמים. ובבואי לעיר תיטוואן מצאתי ת"ח חסיד שסיפר לי, כי אחד החכמים שבעיר אמר להרב המובהק כמוהר"ר יהודה בן עטר זלה"ה מהעיר פאס, כי אם תחזקנה ידיו ויהיו בני הדור נשמעים לו, יבטל המנהג הזה מכל המערב, ויאסור להכשיר בנפיחה כלל. ושמתתי לדבריו. ישמע חכם ויוסף לקח, וכל העוזר בדבר הרי זה מעמיד דגל שכינה ומונע הטומאה הנחלאה מנפשות עם ה' ומטהר בית אלוהינו ומשיב עטרה ליושנה. ושומע לי ישכון בטח. עכ"ד.

**ומ"מ אף הסומכים על המקלים לקלף הסירכא לכל מקום
שנסיסרכא, לא יקלפו אלא בנזות, כמפורט לעיל.**

**ואלו שלמדו מרבותיהם שאפשר לסמוך על ר"ת והר"ה
לקלף ולפרק הסירכא ביד זזקה, לא יעשו כן אלא
בשניסרכא מאונה לדופן, או מאונה לשומן הלב, או לשאר
מקומות שאין הנקב מטריף בהם.**

**אבל היכא שנסיסרכא מאומה לאונה, או מאונה לאונה שלא
כסדרן, נראה פשוט דאין להקל ולקלף בכוז אף אם יש
הפסד מרובה, שכן ההסוכרים שהרמב"ם הקל גם בכה"ג,
יוזדים הם בזה. ולפיכך אין לסמוך עליהם כלל וכלל, אף
לא בשביל להזשים הבשר "כשר רבנות"**

(מב) ואסיים מעין הפתיחה בדברי קודשו של מאור ענינו מרן מלכא פאר הדור והדרו רבנו עובדיה יוסף זצ"ל במ"ש בשו"ת יביע אומר ובשו"ת יחו"ד (שם) הנה בעוה"ר פשתה המספחת, ומחוסר ידיעה גם אנשים חרדים לדבר ה', והמדקדקים במצות, אוכלים בשר שהוכשר ע"י מיעוץ ומשמוש הסירכות או קילוף בצפורן וכיו"ב, ואינם

נזהרים לדרוש מהקצב אך ורק בשר שהוא חלק בלי חשש סירכות כלל, וכדעת מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו.

וכגון דא מצוה רבה לאודועי, ובפרט לדידן הספרדים ועדות המזרח דנקטינן בתר שפולי גלימיה דמרן ז"ל, שכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. אשר על כן כל אשר נגע יראת ה' בלבנו, צריך להיזהר בדבר מאד לבל יכשל באיסור טרפות לדעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו, ומצוה רבה וחובה קדושה על התלמידי חכמים הספרדים שבדור לעורר את העם על כך בדרשותיהם, ולהודיעם לבל יאכלו בשר שאין עליו חותמת חלק ב"י. כי גם השריידים אשר ה' קורא מאחינו האשכנזים נזהרים מאד בזה, וכ"ש לדידן. וכן כתב בכף החיים (סימן ל"ט אות רכ"א ורכ"ב). ע"ש. וכבר דרשתי ברבים ע"ז בס"ד ודברי עשו פירות, וכיום יש הרבה מהחברים המקשיבים לקולי שנזהרים בזה, ה' יזכנו להחזיר עטרה ליושנה, ומלאה הארץ דעה את ה'. ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב. עכ"ל הטהור של מרן פאר הדור.

וכ"כ הגאון רבי חיים דוד הלוי זצ"ל בשו"ת עשה לך רב (ח"ד סימנים יט-כ) וז"ל אמת נכון הדבר שלצערנו לא התפרסם ברבים, שלדעת מרן אין להכשיר בהמה שנמצאה בה סירכא אפי' דקה כחוט השערה. ובודאי שבנו האשם שלא הרבינו להכריז על כך ולהזהיר את הצבור. ודבר זה נתקבל בראש ובראשונה בארץ ישראל שמרן הב"י הוא מרא דאתרא. וגם התקבל כמעט בכל קהלות הספרדים בעולם. (חוץ ממקומות מעטים כפרס וצפון אפריקה ואולי עוד מעט קהלות). ולכן פשוט וברור שכל ירא ה' חייב להקפיד שלא לאכול אלא משחיטה שיש עליה חותמת "חלק ב"י", וכל ספרדי באשר הוא חייב בכך מכת הוראת מרן הב"י, ומצוה גדולה היא לפרסם דברים אלה ברבים. ע"ש.

וכ"כ גאון עוזנו ותפארתנו סבא דמשפטים רבנו שלום משאש זצ"ל ראב"ד מקודש של העיר ירושלים תובב"א בספרו הבהיר שמש ומגן (ח"ג או"ח סי' נט' אות ד) וז"ל מנהג יוצאי מרוקו וגם הספרדים בכל מקום כדעת מר"ן שלא למעך בסירכות כלל וכלל, וכל הנוהג כן הרי זה מאכיל טרפות לישראל וח"ו ליכנס בספק זה כלל. ע"ש.

וכ"כ הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א (שם סעי' ד' ה' ובהערה יד) דכל מה שנהגו בתימן להקל לפרק הסירכא בסכין, זה רק מחמת שהיתה עניות מרובה, ואם לא היינו מקלין בזה היה לישראל הפסד גדול שכן הגויים הטמאים לא רצו לאכול שחיטה של ישראל אפי' בחינם. לפיכך האידנא שהרחיב ה' לנו ופרינו בארצנו הקדושה, וברוך הוא ברוך שמו אין עניות כזו מצויה אצלנו, וגם הגויים שבנינו לא נמנעים מלקנות בשר שנשחט ע"י ישראל, על כן יש להורות בעניני הטרפות כדעת מרן השו"ע שלא להכשיר ריאה שנמצא עליה סירכא אפי' היא דקה מן הדקה. ע"ש. וכ"כ הגאון הרב אברהם רובין שליט"א (ראש בד"ץ "מהדרי"ן" בקובץ בית הלל יא' תשס"ב עמ' נא) שלדעת הב"י אין לאכול בשר שקילפו ממנו הסירכות, ושכן הנהגת קהילות הספרדים ההולכים אחר פסקי מרן השו"ע. ואף השו"ב ממקהלות האשכנזים היוצאים ביד רמ"א, נוהגים להחתים בשר זה בחותמת של "כשר" ולא "חלק" ויש אף שמחמירים להגעיל הכלים שהתבשל בהם בשר שקילפו מעליו הסירכות. ע"ש.

וכן ראיתי להגר"מ שטרנבוך שליט"א שכתב בספרו תשובות והנהגות (כרך א' סי' תכ"א) וז"ל ואנא עובדא ידענא אצל מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) שבשבילו "גלאט", זה בשר שנשחט ע"י שוחט ירא שמים מרבים, העושה בדיקת פנים במתינות היטב כדין, ומוצא שנקי לגמרי ללא שום ריחים עד שאין צורך בבדיקת חוץ כלל. - ומ"מ גם אם נמצאה הריאה גלאט לא ויתר ח"ו על בדיקת חוץ כדין.

ועוד כתב שצריך לדעת שבהמסס ובית הכוסות מצוי נעצים, וע"כ צריך בדיקה גמורה. ואף שבזמן האחרון מחזירים "מגנט" לתוך בית הכוסות כדי שיתפסו בו כל הנעצים,

מ"מ עדיין צריך לבדוק ההמסס ובית הכוסות היטב מפני הנעצים והברזלים המצויים שמה. וכן המנהג. עכ"ל.

**וכן נוהגים בחסדי שמיים בבית המטבוחיים "דיר אל אסד"
העומד תחת השגזתו של אמור ועטר, להעמיד משגז
שיבדוק את בית הכוסות לראות שאין זשש שניקב מעבר
לעבר.**

סירכות קורי עכביש.

מז (ג) ודע דהיכא שהסירכות דקיקות ביותר שניתקות ע"י שמעביר בקלילות את יד מעליהם, והמה יודעות וגלויות לבודקים, ונקראות בפייהם "קורי עכביש" - יש להכשירם אף להב"י. וכ"כ בתשובת בית אפריים (הנספח להראש אפריים סי' ט' הובא בדרכ"ת סי' טל' אות שסט) דמ"ש מרן השו"ע שאין להקל בבהמת הגוי אף אם התפרקה מחמת הכנסת יד הבודק או ניטלה בהגבהה. זה רק בסירכות שהם כעין חוטין ויש להם אחיזה בגוף הריאה. אבל אם הם **קורי עכביש**, היינו שרואים שאין להם אחיזה כלל בקרום הריאה, ובמשמוש היד כל שהו המה מתפרקים ונופלים מעל הריאה, אין להם דין סירכא כלל ומקלינן בהו בכל גווני וגוונא, ואפי' הם שלא כסדרן. ע"ש. אבל ביותר מזה אין להתיר. וכ"כ בספר מנחת יוסף (בדיני תרתי לריעותא אות ר' סעי' ב') דסירכות שהם קורי עכביש היינו שאין להם אחיזה כלל בקרום הריאה ובמישמוש היד כל שהוא הם מתפרקים ונופלים מהריאה, אין להם דין סירכא כלל. ע"ש. וכן כתב להדיא הפמ"ג בראש יוסף (חדושים ס"ק כה' הובא בדרכ"ת סי' טל' ס"ק תסו' ובחדושים ס"ק רמז' הובא בדרכ"ת ס"ק תעד') דיש להקל היכא שנמצאה סירכא דקה קורי עכביש, אפי' בחיה או בעגל תוך שנתו שאינו יונק. ע"ש. כ"ש בבהמות גדולות. וכן משמע מדברי הרב בטוטו"ד הביאו בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ב סי' טו) דבעגלים וטלאים גדולים סמכינן להקל היכא שנמצאו סירכות **קורי עכביש**. ע"ש. וכ"כ בספר שמן ששון להרה"ג ששון גרידי שליט"א (עמ' צח) דכל שהסירכא נאחזת באחת האונות ואפילו כחוט השערה סירכא היא וטרפה לדעת מרן הב"י ולא התיר מרן אלא באותן רירין הנאחזין בריאה כמו קורי עכביש שנופלין מאליהן ואינן בר קיימא. ע"ש.

קנצי מילין.

מז (ג) לסיכום נראה פשוט שאין להזניח את הנוהגין עפ"י הוראת רבותיהם לסמוך על הראשונים כמלאכים ורבותינו האחרונים, להחשיב "חלק" כל היכא שנמצאה סירכא דקה מן הדקה המתקלפת בקלות ובנחת באופן שלא נשאר על גבי הריאה שום רושם כלל ועיקר, ושלא ביצבצה לאחר שניפח הריאה ובדקה בפושרין.

וכן הסכים אבי מורי ועט"ר המרא דאתרא, להורות לבודקים להחשיב הבהמה "חלק" כאשר הסירכא ניתקת מעל גבי הריאה במשיכה קלה, שכן כיון שכבר מקדמת דינא נהגו כך רבני בתי המטבחים לדורותיהם, לא רצה לשנות המנהג.

אלא שעכ"פ זאת הורה לנו למחוק התיבה **"ב"י"** מעל גבי המדבקה, למען לא תהיה לפוקה ופלילה, ולא תמצא מלאכתנו רמיה ח"ו. וכבר הטיב להגיד הרה"ג אברהם רובין שליט"א (בקובץ בית הלל שם עמ' נח' אות ו') שכשריות של בד"ץ המיתיימרות לספק כשרות מהדרין ע"מ לזכות את היראים והחרדים הרוצים לאכול כשר למהדרין מן המהדרין. אינם יכולים לתת הכשר כאשר אין הם ממלאים את צפיותיהם של הסומכים עליהם. ועל אחת כמה וכמה בנידון דידן שא"א לחתום שהבשר "חלק בית יוסף ללא רירין" כאשר עפ"י המתבאר לעיל, הדבר לכאורה אינו כן. ודי למבין.

ואני תפילה לפני שוכן מעונה שיסעיני על דבר כבוד שמו
ויעזרו במהרה לזכות את הזופצים לקיים הוראתו של מרן
הב"י, ולאכול בשר שאין עליו אף לא סירכא כזוט השערה.
אכ"ר.

ממני הצב"י יצחק
בן לאמו"ר ועט"ר רבנו אליהו מלכא שליט"א
רב העיר כרמיאל